



האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

דין-וחשבון שנתי תשס"ט

2009/2008

מוגש מטעם מועצת האקדמיה לאסיפה הכללית
של האקדמיה לפי סעיף 11 לחוק
האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
תשכ"א-1961

פרופ' מנחם יערי
נשיא האקדמיה

העורכת אביטל בר
עורכת לשון יהודית (דיתיק) ידלין

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
כיכר אלברט איינשטיין, ת"ד 4040, ירושלים 91040
טלפון 02-5676222, פקס' 02-5666059
דואר אלקטרוני: avital@academy.ac.il
אתר האינטרנט: www.academy.ac.il

על הכריכה:

מתוך הספר "אסופות כתבים עבריים מימי הביניים", כרך ג': כתב אשכנזי
בעריכת עדנה אנגל ומלאכי בית-אריה
שיראה אור בהוצאת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
כ"י בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים Heb. 4^o 781/1

עיצוב, סדר והפקה: סטודיו אמיתי 02-6512233

התוכן

מבוא

5	ייסודה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
7	מועצת האקדמיה, מנהל האקדמיה
8	נושאי משרות בעבר ובהווה
9	חברי האקדמיה
15	רשימת מקבלי הפרסים וציוני הכבוד

דוח פעילות

1. פעילות מועצת האקדמיה והאסיפה הכללית

17	1.1 קבלת חברים חדשים לאקדמיה
17	1.2 טיפוח הצעירים במדע
17	1.2.1 מרכז הקשר לחוקרים ולמשתלמים ישראלים בחו"ל
18	1.3 ייעוץ והערכה לגורמי ממשל ולציבור בישראל בסוגיות נסמכות-מדע
19	1.3.1 דוח ועדת ההיגוי לנושא המחקר הביוטכנולוגי בעידן הטרור
21	1.3.2 דוח הוועדה הציבורית-מדעית לליווי תכנית מהל"ב
22	1.3.3 ועדת היגוי לנושא המחקר הביורפואי בישראל
23	1.3.4 תכנית למערך אקולוגי רב-גורמי (המאר"ג)
24	1.3.5 "מידע על מדע" – כינון מסד נתונים על המדע בישראל
25	1.4 היזמה למחקר יישומי בחינוך
26	1.5 הפורום לתשתיות לאומיות למחקר ולפיתוח (תל"מ)
26	1.6 הקרן הלאומית למדע
27	1.6.1 תכנית ביכורה

2. הפעילות בחטיבה למדעי הטבע

28	2.1 חקר גנום האדם
28	2.2 הוועדה המייעצת לביואתיקה
29	2.3 קרינת סינכרוטרון
29	2.3.1 מתקן לקרינת סינכרוטרון במזרח התיכון – SESAME
30	2.4 פיזיקה של אנרגיות גבוהות
31	2.5 קרן בת-שבע דה רוטשילד לקידום המדע בישראל
32	2.6 אוספי הטבע הלאומיים למחקר
32	2.7 פורום מדעי הטבע

3. הפעילות בחטיבה למדעי הרוח

33	3.1 מפעלים במימון האקדמיה
33	3.1.1 הפלאוגרפיה העברית
34	3.1.2 האנומסטיקון של ארץ ישראל
35	3.1.3 המפעל לחקר השירה והפיוט בגניזה על שם עזרא פליישר
35	3.1.4 מפעל התפילה

	מפעלים בתמיכת האקדמיה	3.2
36	3.2.1 המפעל המשותף עם MGH	
36	3.2.2 מפעל המילון של הפרסית האמצעית	
37	3.3 הוועדה ליישום הדוח בנושא עתיד מדעי הרוח באוניברסיטאות	
37	3.4 הסכם GIFOH	
37	3.5 פורום צעירי מדעי הרוח והחברה	
41	4. פעילות ההוצאה לאור	
42	5. קשרים בין-לאומיים	
43	5.1 קשרי מדע עם מדינות ועם אקדמיות למדעים	
47	5.2 מפעלים אזוריים	
49	5.3 קשרים עם מוסדות בין-לאומיים	
	6. מלגות, מענקים ופרסים	
53	6.1 מפעל מלגות אדאמס לתלמידי מחקר	
54	6.2 מלגות קרן פולקס בישראל	
54	6.3 פרס "טבע"	
55	6.4 מלגות רופא-חוקר	
56	7. הרצאות, כינוסים ואירועים בבית האקדמיה	
59	8. תקציב האקדמיה	
60	9. ועדות האקדמיה	
63	10. נציגי האקדמיה בגופים ובמוסדות	
	11. נספחים	
64	11.1 חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים	
66	11.2 תקנון האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים	
71	12. חברים שהלכו לעולמם	

ייסודה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

בראשית שנות החמישים החלו לדון במשרד החינוך והתרבות על אפשרות הקמתן של שתי אקדמיות: האחת למדעי הרוח והאחרת למדעי הטבע. בשנת 1955 הוקמה ועדה בראשותו של שר החינוך, פרופ' בן-ציון דינור, ובהשתתפותם של אחדים מבכירי המדענים, והיא דנה בהצעות להקמת האקדמיות. הוועדה המליצה לפני הממשלה לפתוח בצעדים לקראת הקמתה של "פרה-אקדמיה". הממשלה קיבלה את ההצעה, אולם ההתנגדות שהתעוררה בכנסת הביאה לגניזתה. באותה השנה פנתה משפחת ון ליר לממשלת ישראל והציעה להקים בירושלים "מרכז לקידום התרבות" שישמש מקום מפגש לאנשי מדע, לאנשי רוח, להוגי דעות ולאנשי אמנות. ההצעה נדונה בממשלה בדצמבר 1955 ואושרה. בהחלטה נאמר ש"המרכז לקידום התרבות יאכסן את האקדמיה ללשון העברית ואת האקדמיות (העתידות לקום) למדעי רוח וטבע ולאמנויות" ומטרתו תהיה "ריכוז הישגי המחקר האקדמי הגבוה". בעקבות ההחלטה הקצתה הממשלה את חלקת הקרקע שעליה עומדים היום האקדמיה למדעים ומוסד ון ליר. ואולם, עקב ההסתייגויות שנתעוררו באותה התקופה מהקמת האקדמיה שינתה הממשלה את החלטתה, ובנוסף המתקן של ההחלטה מ־8 במרס 1956 הושמט הסעיף הקובע כי המרכז יאכסן את האקדמיות הלאומיות.

על אף נסיגתה של הממשלה מהחלטתה הראשונה נמשכו המאמצים להקים את האקדמיה. בראש היוזמים עמד פרופ' אהרן קציר. הוא הציג לפני דוד בן-גוריון את תכניתו להקים שתי אקדמיות, שתפקידן יהיה, בין השאר, לרכז את הדגולים שבין אנשי הרוח, המלומדים, המדענים והאמנים בישראל; להשתתף בתכנון המדעי-הלאומי של פיתוח הארץ; לייצג את ישראל בפורום של המדע הבין-לאומי; לקיים מגע מתמיד עם הגופים המקבילים בחוץ-לארץ; לקיים פעולות אחרות בעלות אופי אקדמי או חינוכי. דוד בן-גוריון נתן את ברכתו להצעה.

לאחר גישת הכנה של פרופ' אהרן קציר עם רקטור האוניברסיטה העברית ונשיא הטכניון, שנדונו בה הצעותיו של קציר, זימן דוד בן-גוריון ב־28 בנובמבר 1957 דיון בפורום רחב כדי ללבן את הבעיות הכרוכות בייסוד האקדמיה. בדיון השתתפו גם שר החינוך והתרבות דאז, זלמן ארן, שר החינוך לשעבר, פרופ' בן-ציון דינור, ופרופסורים מן המוסדות להשכלה גבוהה. הדיון נסב על אופייה של האקדמיה ועל תפקידיה, וגם הובאו נימוקים בעד ונגד הקמתה. בסיכום הדיון הוחלט על הקמת ועדה מכינה לקראת הקמת האקדמיה, אף כי נשארו בעינם חילוקי הדעות וההיסוסים בקרב משתתפי הדיון באשר להקמתו של מוסד מעין אקדמיה.

ביוני 1958 נתמנתה ועדה שמתפקידה היה להציע רשימת מועמדים לוועדה המכינה. ועדה זו חרגה מן התפקיד שהוטל עליה והכינה גם טיוטה של הצעת החלטה בדבר הקמת "בית ועד" או "אקדמיה". באוקטובר 1958 הגיש שר החינוך והתרבות את ההצעה לפני הממשלה, והיא אושרה ב־9 בנובמבר 1958. לפי ההצעה ייפתה הממשלה את כוחם של ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות למנות ועד מכין להקמת "בית ועד" (אקדמיה) למדעי הרוח והטבע, שישבו בו אנשי המדע הדגולים במדינה. ב־17 בדצמבר 1958 פנה דוד בן-גוריון אל אנשי המדע והרוח שהוועדה המליצה עליהם והזמינם לשמש חברים בוועדה המכינה להקמת האקדמיה.

אלה חברי הוועדה המכינה:

שאול אדלר, אריה דבורצקי, ברנרד צונדק, יואל רקח, אפרים א' אורבך, בן-ציון דינור, נפתלי ה' טור-סיני, ליאון מאיר, יעקב פולוצקי, נתן רוטנשטרייך, גרשם שלום, פרנץ אולנדורף, נתן רוזן, מרכוס רינר, יצחק ברנבלום, אהרן קציר

חברי כבוד:

חנוך אלבק, מרטין בובר, יצחק פ' בער, שמואל ה' ברגמן, משה צ' סגל, יחזקאל קויפמן

מתפקידה של הוועדה המכינה היה לעבד תקנון ל"בית הוועד". ואמנם בישיבתה הראשונה של הוועדה, ב־6 בינואר 1959, נקבעה ועדה להצעת תקנון. הצעת התקנון עובדה במהלך שישה חודשים וב־12 ביולי 1959 אישרה אותה מליאת הוועדה המכינה. תקנון זה היה "תקנון האקדמיה הלאומית למדעים", והוא אושר בממשלה ב־13 בספטמבר 1959. כך נוסדה האקדמיה למעשה ונתאפשר לה להתחיל בפעילותה. ב־27 בדצמבר 1959 נתכנסה הוועדה המכינה בראשותו של מרטין בובר והכריזה על הקמת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. חבריה הראשונים היו חברי הוועדה המכינה.

ב־23 בפברואר 1960 התקיימה ישיבתה הראשונה של האסיפה הכללית של האקדמיה בהשתתפות ראש הממשלה דאז, דוד בן-גוריון, והוא ישב בראשה. בישיבה נבחרו פרופ' מרטין בובר לנשיא האקדמיה ופרופ' אהרן קציר לסגן הנשיא.

עיגון מעמדה של האקדמיה הלאומית למדעים בחוק המדינה נעשה לאחר שוועדת השרים לענייני חקיקה הכינה בשיתוף עם חברי האקדמיה, הפרופסורים אהרן קציר וגרשם שלום, הצעת חוק לאקדמיה. ב־14 ביוני 1961 אישרה הכנסת את "חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים תשכ"א-1961". במרס 1962 נתפרסם ברשומות "תקנון האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים", לאחר שהאסיפה הכללית של האקדמיה אישרה אותו.

אלה מטרות האקדמיה ותפקידיה*:

1. לרכז בתוכה כחברים מטובי אישי המדע תושבי ישראל;
2. לטפח ולקדם פעילות מדעית;
3. לייעץ לממשלה בפעולות הנוגעות למחקר ולתכנון מדעי בעלי חשיבות לאומית;
4. לקיים מגע עם גופים מקבילים בחוץ-לארץ;
5. לפעול בייצוג המדע הישראלי במוסדות ובכינוסים בין-לאומיים, מתוך תיאום עם מוסדות המדינה;
6. לפרסם כתבים שיש בהם כדי לקדם את המדע;
7. לעסוק בכל פעילות אחרת שיש בה כדי לשמש את המטרות האמורות.

* על פי חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים תשכ"א-1961.

מנהל האקדמיה

ד"ר מאיר צדוק
מנהל האקדמיה

יוסף לנץ
הסמנכ"ל לכספים ולמנהל

טלי אמיר
מנהלת ההוצאה לאור

אביטל בר
הדוברת ומנהלת קשרי הציבור

בוב לפידות
ראש האגף לקשרים בין-לאומיים
ורכז החטיבה למדעי הרוח

ד"ר יוסי סגל
רכז החטיבה למדעי הטבע

בת-שבע שור
מנהלת פרויקטים מיוחדים

מועצת האקדמיה תשס"ט

פרופ' מנחם יערי
הנשיא

פרופ' רות ארנון
סגנית הנשיא

פרופ' רפאל משולם
יו"ר החטיבה למדעי הטבע

פרופ' יוחנן פרידמן
יו"ר החטיבה למדעי הרוח

פרופ' יעקב זיו
הנשיא לשעבר

ד"ר מאיר צדוק
מנהל האקדמיה

נושאי משרות בעבר ובהווה

נשיאי האקדמיה

2004-	פרופ' מנחם יערי
2004-1995	פרופ' יעקב זיו
1995-1986	פרופ' יהושע יורטנר
1986-1980	פרופ' אפרים א' אורבך ז"ל
1980-1974	פרופ' אריה דבורצקי ז"ל
1974-1968	פרופ' גרשם שלום ז"ל
1968-1962	פרופ' אהרן קציר ז"ל
1962-1960	פרופ' מרטין בובר ז"ל

סגני נשיא

2004-	פרופ' רות ארנון
2004-1995	פרופ' חיים תדמור ז"ל
1995-1994	פרופ' מנחם יערי
1993-1986	פרופ' נתן רוטנשטרייך ז"ל
1986-1980	פרופ' יהושע יורטנר
1980-1974	פרופ' אפרים א' אורבך ז"ל
1974-1968	פרופ' אריה דבורצקי ז"ל
1968-1962	פרופ' גרשם שלום ז"ל
1962-1960	פרופ' אהרן קציר ז"ל

יושבי ראש החטיבה למדעי הרוח

2007-	פרופ' יוחנן פרידמן
2007-2001	פרופ' ב"ז קדר
2001-1995	פרופ' שאול שקד
1995-1989	פרופ' יהושע בלאו
1989-1986	פרופ' אהרן ברק
1986-1983	פרופ' נתן רוטנשטרייך ז"ל
1983-1980	פרופ' דן פטינקין ז"ל
1980-1974	פרופ' נתן רוטנשטרייך ז"ל
1974-1969	פרופ' יהושע פראוור ז"ל
1969-1963	פרופ' אפרים א' אורבך ז"ל
1962-1960	פרופ' גרשם שלום ז"ל

יושבי ראש החטיבה למדעי הטבע

2007-	פרופ' רפאל משולם
2007-2004	פרופ' אלכסנדר לויצקי
2004-2001	פרופ' דן שכטמן
2001-1995	פרופ' רות ארנון
1995-1992	פרופ' יעקב זיו
1992-1989	פרופ' יצחק שטיינברג
1989-1986	פרופ' ישראל דוסטרובסקי
1986-1980	פרופ' שמשון אברהם עמיצור ז"ל
1980-1974	פרופ' יגאל תלמי
1974-1968	פרופ' ארנסט דוד ברגמן ז"ל
1968-1963	פרופ' אריה דבורצקי ז"ל
1963-1960	פרופ' יואל רקח ז"ל

חברי האקדמיה

החטיבה למדעי הטבע

שנת הבחירה	פרופסור	שמואל
תשכ"ד/1964	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	אגמון, שמואל
תש"ן/1990	פרופסור לפיזיקה, אוניברסיטת תל-אביב	אהרונוב, יקיר
תשס"ו/2006	פרופסור לביולוגיה מולקולרית, מכון ויצמן למדע	אורן, משה
תשנ"ז/1997	פרופסור למתמטיקה, אוניברסיטת תל-אביב	אלון, נוגה
תשס"ב/2002	פרופסור לפיזיקה, מכון ויצמן למדע	אמרי, יוסף
תש"ן/1990	פרופסור לאימונולוגיה כימית, מכון ויצמן למדע	ארנון, רות
תשנ"ג/1993	פרופסור לביוכימיה חקלאית, האוניברסיטה העברית בירושלים	בירק, יהודית
תש"ס/2000	פרופסור לגאופיזיקה, אוניברסיטת תל-אביב	בן-אברהם, צבי
תשנ"ז/1997	פרופסור לפיזיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	בקנשטיין, יעקב
תשס"ב/2002	פרופסור למתמטיקה, אוניברסיטת תל-אביב	ברנשטיין, יוסף
תשנ"ט/1999	פרופסור לגנטיקה מולקולרית, מכון ויצמן למדע	גרונר, יורם
תשנ"ח/1998	פרופסור לנירוביולוגיה, מכון ויצמן למדע	גרינולד, עמירם
תשס"ו/2006	פרופסור להידרולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב	דגן, גדעון
תשמ"ב/1982	פרופסור-מכון לכימיה פיזיקלית, מכון ויצמן למדע	דוסטובסקי, ישראל
תשס"ח/2008	פרופסור לפיזיקה, מכון ויצמן למדע	הייבלום, מרדכי
תשס"ח/2008	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	הרושבסקי, אהוד

1978/ח/תשל"ח	פרופסור-מכון לפיזיקה, מכון ויצמן למדע	הררי, חיים
2000/ס/תש"ס	פרופסור-מחקר לביוכימיה, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	הרשקו, אברהם
2002/ב/תשס"ב	פרופסור לכימיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	וילנר, איתמר
1988/ח/תשמ"ח	פרופסור לביופיזיקה, מכון ויצמן למדע	וילצ'יק, מאיר
1981/א/תשמ"א	פרופסור-מחקר להנדסת חשמל, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	זיו, יעקב
1993/ג/תשנ"ג	פרופסור-מחקר להנדסת חשמל, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	זכאי, משה
2001/א/תשס"א	פרופסור לרפואה, המטולוגיה, המרכז הרפואי ע"ש שיבא ואוניברסיטת תל-אביב	זליגסון, אורי
1975/ו/תשל"ו	פרופסור לביולוגיה, מכון ויצמן למדע	זקס, ליאו
1998/ח/תשנ"ח	פרופסור למיקרוביולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	חת, אילן
2000/ס/תש"ס	פרופסור לביולוגיה מבנית, מכון ויצמן למדע	יונת, עדה
1973/ג/תשל"ג	פרופסור לכימיה, אוניברסיטת תל-אביב	יורטנר, יהושע
2007/ז/תשס"ז	פרופסור לביולוגיה מולקולרית, מכון ויצמן למדע	ירדן, יוסף
1963/ג/תשכ"ג	פרופסור לאווירונאוטיקה, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	כוגן, אברהם
1991/ב/תשנ"ב	פרופסור לכימיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	לוינ, רפאל דוד
1999/ט/תשנ"ט	פרופסור לכימיה ביולוגית, האוניברסיטה העברית בירושלים	לויצקי, אלכסנדר
1985/ה/תשמ"ה	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	לינדנשטראוס, יורם
1970/ל/תשל"ל	פרופסור לפיזיקה, מכון ויצמן למדע	ליפקין, צבי

תשנ"ה/1994	פרופסור לכימיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	משולם, רפאל
תשס"ג/2003	פרופסור לביוכימיה וביולוגיה מולקולרית, האוניברסיטה העברית בירושלים	סידר, חיים
תשל"א/1971	פרופסור-מכון לאימונולוגיה, מכון ויצמן למדע	סלע, מיכאל
תשל"ד/1974	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	פורסטנברג, הלל
תשס"א/2001	פרופסור למתמטיקה שימושית, מכון ויצמן למדע	פנואלי, אמיר
תשנ"ב/1991	פרופסור לפיזיקה שימושית	פרוהמן, דב
תשס"ד/2004	פרופסור-מחקר לביוכימיה, הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל	צ'חנובר, אהרן
תשס"ו/2006	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	קשדן, דוד
תשמ"ב/1982	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	רבין, מיכאל
תשס"ה/2005	פרופסור לגנטיקה מולקולרית, מכון ויצמן למדע	רבלי, מישל
תשס"ח/2008	פרופסור לביוכימיה, בית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית והדסה בירושלים	רזין, אהרון
תש"ם/1980	פרופסור לרפואה פנימית, בית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית והדסה בירושלים	שטיין, יחזקאל
תשמ"ז/1987	פרופסור לכימיה פיזיקלית, מכון ויצמן למדע	שטיינברג, יצחק צבי
תשס"ה/2005	פרופסור לגנטיקה מולקולרית, אוניברסיטת תל-אביב	שילה, יוסף
תשנ"ו/1996	פרופסור-מחקר להנדסת חומרים, הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל	שכטמן, דן
תשמ"ח/1988	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	שלה, שהרן
תשנ"ח/1998	פרופסור למתמטיקה שימושית, מכון ויצמן למדע	שמיר, עדי
תשנ"ב/1992	פרופסור לביולוגיה מולקולרית, מכון ויצמן למדע	שרון, נתן

1984 / תשמ"ד	פרופסור-מחקר להנדסה כימית, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	תדמור, זאב
1963 / תשכ"ג	פרופסור לפיזיקה גרעינית, מכון ויצמן למדע	תלמי, יגאל
החטיבה למדעי הרוח		
1989 / תשמ"ט	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	אומן, ישראל
2006 / תשס"ו	פרופסור למחשבת ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	אידל, משה
1996 / תשנ"ו	פרופסור להיסטוריה, אוניברסיטת תל-אביב	איזק, בנימין
1965 / תשכ"ה	פרופסור לסוציולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	אייזנשטדט, שמואל נח
1992 / תשנ"ב	פרופסור למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים	אנגלרד, יצחק
2000 / תש"ס	פרופסור לחקר השואה, האוניברסיטה העברית בירושלים	באואר, יהודה
1981 / תשמ"א	פרופסור לתולדות עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	ביינארט, חיים
2003 / תשס"ג	פרופסור לקודיקולוגיה ופלאוגרפיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	בית-אריה, מלאכי
1968 / תשכ"ח	פרופסור ללשון וספרות ערבית, האוניברסיטה העברית בירושלים	בלאו, יהושע
2007 / תשס"ז	פרופסור למחשבת ישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב	בלידשטיין, יעקב
1966 / תשכ"ו	פרופסור ללשון העברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	בן-חיים, זאב
2008 / תשס"ח	פרופסור לספרות עברית ולפילוסופיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	ברניקר, מנחם
1975 / תשל"ו	פרופסור למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים	ברק, אהרון
1996 / תשנ"ו	פרופסור לבלשנות ושפות שמיות, האוניברסיטה העברית בירושלים	גולדנברג, גדעון

1999/ט' תשנ"ט	פרופסור לתולדות עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	גרוסמן, אברהם
1993/ג' תשנ"ג	פרופסור לספרות אנגלית, האוניברסיטה העברית בירושלים	דלסקי, הלל
1988/ח' תשמ"ח	פרופסור לכלכלה, אוניברסיטת תל-אביב	הלפמן, אלחנן
1998/ח' תשנ"ח	פרופסור לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	הנדלמן, דון
2006/ו' תשס"ו	פרופסור לכלכלה ולמתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	הרט, סרג'יו
1996/ו' תשנ"ו	פרופסור למקרא, האוניברסיטה העברית בירושלים	הרן, מנחם
2006/ו' תשס"ו	פרופסור להיסטוריה, אוניברסיטת תל-אביב	וולקוב, שולמית
2007/ז' תשס"ז	פרופסור לספרות יידיש, האוניברסיטה העברית בירושלים	טורניאנסקי, חוה
1991/ב' תשנ"ב	פרופסור לכלכלה, האוניברסיטה העברית בירושלים	יערי, מנחם
2004/ד' תשס"ד	פרופסור למשפטים, אוניברסיטת תל-אביב	כהן, נילי
1986/ו' תשמ"ו	פרופסור לספרות אנגלית, האוניברסיטה העברית בירושלים	נבו, רות
1992/ב' תשנ"ב	פרופסור לפסיכולוגיה, אוניברסיטת חיפה	נבון, דוד
1994/ה' תשנ"ה	פרופסור לאפיגרפיה ופלאוגרפיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	נוה, יוסף
2008/ח' תשס"ח	פרופסור למדע הדתות, האוניברסיטה העברית בירושלים	סטרומזה, גדליה
2005/ה' תשס"ה	פרופסור ללימודים קלאסיים, אוניברסיטת תל-אביב	פינקלברג, מרגלית
1995/ה' תשנ"ה	פרופסור למשפטים, אוניברסיטת תל-אביב	פרידמן, דניאל
1999/ט' תשנ"ט	פרופסור ללימודי האסלאם, האוניברסיטה העברית בירושלים	פרידמן, יוחנן

תשס"א/2001	פרופסור לתלמוד, אוניברסיטת תל-אביב	פרידמן, מרדכי עקיבא
תשס"א/2001	פרופסור לארכאולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	צפיר, יורם
תשנ"ח/1998	פרופסור להיסטוריה, האוניברסיטה העברית בירושלים	קדר, בנימין זאב
תשנ"ג/1993	פרופסור ללשון ולספרות ערבית, האוניברסיטה העברית בירושלים	קולברג, איתן
תשנ"ה/1994	פרופסור להיסטוריה, אוניברסיטת תל-אביב	קונפינו, מיכאל
תשס"ב/2002	פרופסור לפסיכולוגיה, אוניברסיטת חיפה	קוריאט, אשר
תשל"ו/1975	פרופסור ללשון וספרות ערבית, האוניברסיטה העברית בירושלים	קיסטר, מאיר יעקב
תשס"ה/2005	פרופסור לאשורולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן	קליין, יעקב
תשס"ד/2004	פרופסור להיסטוריה ולתולדות עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	קפלן, יוסף
תשנ"ה/1995	פרופסור לכלכלה, אוניברסיטת תל-אביב	רובינשטיין, אריאל
תשס"ח/2008	פרופסור לאנטומיה ולאבולוציה, אוניברסיטת תל-אביב	רק, יואל
תשמ"ח/1988	פרופסור ללימודים הודיים, האוניברסיטה העברית בירושלים	שולמן, דוד
תשמ"ו/1986	פרופסור ללימודים אירניים ולמדעי הדתות, האוניברסיטה העברית בירושלים	שקד, שאול
תש"ס/2000	פרופסור לבלשנות, האוניברסיטה העברית בירושלים	ששה-הלוי, אריאל

רשימת מקבלי הפרסים וציוני הכבוד תשס"ט (2008–2009)

פרופ' משה אורן

חתן פרס ישראל בחקר הביוכימיה (לשנת תשס"ח)*

פרופ' משה אידל

הוענק לו תואר כבוד של Comandor מטעם נשיא רומניה

פרופ' נוגה אלון

נבחר לחבר באקדמיה האירופית (Academia Europaea)

פרופ' יוסף אמרי

נבחר לחבר חוץ באקדמיה האמריקאית למדעים (NAS)

פרופ' רות ארנן

נבחרה לחברה בחברה הפילוסופית האמריקאית

פרופ' יהודה באואר

דוקטור לשם כבוד מטעם אוניברסיטת בן-גוריון

פרופ' יורם גרונר

חתן פרס א.מ.ת. במדעי החיים בתחום הגנטיקה

פרופ' מרדכי הייבלום

חתן פרס רוטשילד בפיזיקה (לשנת תשס"ח)

פרופ' איתמר וילנר

חתן פרס רוטשילד בכימיה (לשנת תשס"ח)*
חתן פרס א.מ.ת. במדעים מדויקים בתחום הכימיה

פרופ' יעקב זיו

חתן פרס חזית הידע – BBVA – בתחום טכנולוגיית המידע והתקשורת, ספרד
דוקטור לשם כבוד מטעם אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' אילן חת

נבחר לאקדמיה המיקרוביולוגית האירופית

פרופ' עדה יונת

כלת הפרס העולמי למדע ע"ש אלברט איינשטיין, אוניברסיטת פרינסטון, ארצות הברית

פרופ' יהושע יורטנר

חתן פרס א.מ.ת. במדעים מדויקים בתחום הכימיה
חתן פרס Lisa Meitner של קרן הומבולדט (Humboldt), גרמניה

פרופ' מנחם יערי

נבחר לחבר בחברה הפילוסופית האמריקאית

פרופ' יוסף ירדן

זכה בפרס המילטון פיירלי מטעם האגודה האירופית לאונקולוגיה רפואית (ESMO)

פרופ' אלכסנדר לויצקי

זכה בפרס על מפעל חיים מטעם Paul Ehrlich Magic-Bullet
על הישגים מדעיים יוצאי דופן באונקולוגיה

פרופ' רפאל משולם

זכה בפרס החברה הישראלית לכימיה על הצטיינות במחקר

פרופ' גדליה סטרומזה

חתן פרס המחקר על שם Alexander von Humboldt

פרופ' חיים סידר

חתן פרס וולף ברפואה

פרופ' דב פרוהמן

חתן פרס הממציאים מטעם National Inventors Hall of Fame, ארצות הברית

פרופ' אהרן צ'חנובר

נבחר לחבר חוץ של האקדמיה האמריקאית למדעים ואמנויות
נבחר לחבר חוץ של המכון לרפואה של האקדמיה האמריקאית למדעים
נבחר לחבר חוץ של האקדמיה למדעים של אוקראינה

פרופ' ב"ז קדר

נתמנה לחבר מערכת ה-Cambridge History of the World,
החדשה שבסדרות ההיסטוריה של קמברידג'

פרופ' איתן קולברג

חתן פרס א.מ.ת. במדעי הרוח בתחום המזרחנות

פרופ' מיכאל רבין

נבחר לחבר באגודה הבין-לאומית לחקר הקריפטולוגיה IACR

פרופ' אהרן רזין

חתן פרס וולף ברפואה

פרופ' דוד שולמן

עמית כבוד מטעם אוניברסיטה הפתוחה

פרופ' יוסף שילה

פרס המחקר מטעם אוניברסיטת תל-אביב
נבחר לחבר כבוד באגודה הגרמנית לנזקי דנ"א ותיקונם

פרופ' דן שכטמן

קיבל את פרס יובל ה-25 של החברה האירופית לחקר חומרים

פרופ' עדי שמיר

חתן פרס ישראל בחקר מדעי המחשב (לשנת תשס"ח)*

פרופ' נתן שרון

חתן פרס Rosalind Kornfeld על מפעל חיים בגליקוביולוגיה, ארצות הברית

* הציונים האלה לא נכללו, בשוגג, בדוח תשס"ח.

דוח פעילות

1. פעילות מועצת האקדמיה והאסיפה הכללית

1.1 קבלת חברים חדשים לאקדמיה

האסיפה הכללית של האקדמיה בחרה ביום ז' בסיוון תשס"ח (10 ביוני 2008) בשישה חברים חדשים לשתי חטיבותיה: פרופ' מנחם ברינקר, פרופ' מרדכי הייבלום, פרופ' אהוד הרושובסקי, פרופ' גדליה סטרומזה, פרופ' אהרן רזין ופרופ' יואל רק. טקס קבלת החברים החדשים לאקדמיה והרצאות הבכורה שלהם היו בחנוכה, ביום כ"ו בכסלו תשס"ט, בבית האקדמיה (ראו פירוט בפרק האירועים).

1.2 טיפוח הצעירים במדע

מועצת האקדמיה החליטה להדק את הקשר של האקדמיה עם דור המדענים הצעירים ועם המדענים לעתיד – תלמידי המחקר. האקדמיה ממשיכה לקיים את קבוצות "פורום הצעירים", הן במדעי הטבע והן במדעי הרוח והחברה, ובהן חוקרים צעירים נפגשים עם עמיתיהם מהאוניברסיטאות השונות, נועדים עם מדענים בעלי שם בתחומם מהארץ ומחו"ל ומעלים סוגיות ובעיות הנוגעות להם ולתחומי מחקרם. השנה משתתפים חברים מפורום הצעירים במדעי הרוח במיזם (German-Israeli Frontiers of the Humanities), שבמסגרתו יתקיים כינוס רב-תחומי במדעי הרוח בהשתתפות קבוצות חוקרים צעירים ישראלים וגרמנים (ראו פירוט בפרק החטיבה למדעי הרוח).

כמו כן האקדמיה תומכת בתלמידי מחקר מצטיינים במדעי הטבע באמצעות מלגות קרן אדאמס (ראו פירוט בפרק מלגות, מענקים ופרסים).

לאחרונה מרחיבה האקדמיה ומעמיקה את יזמתה לכינון קשר עם מדענים, חוקרים צעירים ותלמידי מחקר ישראלים בחו"ל באמצעות "מרכז הקשר" (להלן).

1.2.1 מרכז הקשר לחוקרים ולמשתלמים ישראלים בחו"ל

ביולי 2007 הקימה האקדמיה מרכז קשר בין האקדמיה לבין מדענים ישראלים בחו"ל. מטרת המרכז היא לסייע למדענים ולחוקרים ישראלים השוהים בחו"ל למצוא מקום עבודה מתאים בקהילייה המדעית ובתעשיית ההיי טק בארץ. האקדמיה מוטרדת מהתופעה המכונה "בריחת מוחות" ומן העובדה שחוקרים ישראלים רבים הנמצאים בחו"ל משתוקקים לחזור ארצה, אך היעדר מקומות עבודה מתאימים ומאתגרים מונע זאת מהם.

רבים סבורים כי מדינת ישראל אינה עושה די כדי לשמור על קשר עם מדענים אלה. ההערכה הרווחת היא שיש כמה אלפי דוקטורנטים ישראלים בחו"ל, וכי בעשור האחרון גדל שיעור החוקרים הישראלים שאינם חוזרים למערכת ההשכלה הגבוהה הישראלית. אחת הסיבות העיקריות לכך נעוצה בצמצום התקנים במערכת האקדמית בארץ ובאי-יכולתה לקלוט מדענים צעירים חדשים. האקדמיה, במסגרת פעילותה בוועדת שוחט (הוועדה לבחינת מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל), ערכה סקר שתוצאותיו מלמדות שישראלים רבים משתוקקים לחזור ארצה, בעיקר מסיבות משפחתיות, אך חשוב להם שיהיו תנאי מחקר נאותים שיאפשרו להם להמשיך את עבודתם ברמה שאליה הורגלו בחו"ל. כמו כן חשובה להם מאוד קביעות בעבודה לשם תחושת הביטחון, והם מחפשים משרה במסלול של קביעות. גובה המשכורת חשוב להם פחות מאלה. האקדמיה החליטה כאמור לפעול להידוק הקשר עמם ולשמירתו, ופרופ' יערי יזם אפוא את כינונו של מרכז הקשר באקדמיה.

באמצעות מרכז הקשר שלח נשיא האקדמיה מכתב אישי לחוקרים ובו הסביר כי כוונת האקדמיה היא להביא את דבר החוקרים הישראלים בחו"ל לידיעת הגורמים המוסמכים בישראל ולעשות כמיטב יכולתה לסייע להם בנושאים הייחודיים המעסיקים אותם. עוד כתב להם כי האקדמיה סבורה כי על מערכת ההשכלה

הגבוהה לעשות מאמץ ניכר כדי להציע להם עתיד מקצועי נאות. מאז הקמתו אוסף המרכז מידע על משרות פנויות מכל המוסדות להשכלה גבוהה בארץ ושולח לקבוצות חוקרים הנבחרות לפי תחומים מקצועיים מידע עדכני על המשרות הפנויות בתחומי התמחותם. כמו כן מסייע מרכז הקשר לפונים אליו ביצירת קשר ישיר עם הגורמים הרלוונטיים בתחומי עיסוקם.

האקדמיה פיתחה תכנה מיוחדת חדשה כדי לקלוט את הנתונים של אלפי החוקרים בחו"ל ואת היצע המשרות מהאוניברסיטאות, המכללות האקדמיות וחברות ההיי טק. לאחרונה קיבלו כל המועמדים למשרות וכן אנשי הקשר המציעים משרות משתמש וסיסמאות אישיות המאפשרים להם להיכנס לתכנה ולעדכן את פרטיהם באופן עצמאי. חוקרים ישראלים חדשים גויסו באמצעות האינטרנט ובאירועים המיועדים לישראלים בחו"ל, וכך הורחב מאגר המועמדים למשרות. מרכז הקשר עושה מאמצים כל העת לשפר את שירותיו.

פרטים נוספים על מרכז הקשר ניתן למצוא באתר האקדמיה, בחלונת "מדיניות מדע".

1.3 ייעוץ והערכה לגורמי ממשל ולציבור בישראל בסוגיות נסמכות-מדע

חוק האקדמיה תשכ"א-1961 מונה עם תפקידה (בסעיף 2.3 לחוק) "לייעץ לממשלה בפעולות הנוגעות למחקר ולתכנון מדעי בעלי חשיבות לאומית". ביזמתה שלה ובעקבות כמה גורמים העמיקה האקדמיה פעילותה בתחום הייעוץ לממשלה ולרשויות בשנים האחרונות. ועדות ייעוץ והערכה מטעמה פעלו לאחרונה בתחומים האלה:

בתחומי החברה והרווחה – הוועדה דנה בהשמה יזומה של מובטלים במקומות עבודה (תכנית מהל"ב – ויסקונסין); **בתחום החינוך** – היזמה למחקר יישומי בחינוך; **בתחומי המו"פ והתעשייה** – פורום תל"מ; **בתחומי הבריאות והסביבה** – הוועדות למחקר הביו-רפואי ולמחקר הביוטכנולוגי בעידן הטרור והמארג; **בתחומי ההשכלה הגבוהה והמחקר המדעי** – הוועדה לבדיקת מדעי הרוח ולימודי ההיסטוריה באוניברסיטאות, השותפות בוועדת שוחט והוועדה לבדיקת מיזם "אטלס".

כאמור, פעילות האקדמיה בתחום הייעוץ התרחבה מאוד בשנים האחרונות, וכיום היקף הפעילות בנושאים אלה מתבטא בכמחצית מתקציבה הכולל של האקדמיה.

התרחבותה והתעצמותה של הפעילות העלתה את הצורך **לכונן זרוע נפרדת של האקדמיה שתרכז את כל הפעילויות הקשורות במילוי תפקידה לפי סעיף 2.3 לחוק האקדמיה.**

זוהי התפתחות דומה מאוד לזו שהייתה בשעתה באקדמיה הלאומית למדעים בארצות הברית (NAS), שנוסדה בשנת 1862 ביזמת הנשיא לינקולן. גם שם נקבע כי אחד מתפקידי האקדמיה הוא מתן ייעוץ לממשלה ולרשויות, וכשהפעילות במסגרת תפקיד זה התרחבה, יסדה האקדמיה (בשנת 1915) את המועצה הלאומית האמריקאית למחקר (NRC) אשר ריכזה, ועודנה עושה כן כיום, את כל תפקידי הייעוץ וההערכה של האקדמיה. הזרוע של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, המתגבשת בימים אלה, תהיה דומה במטרותיה, בדרך פעולתה ובמעמדה החוקי ל-NRC האמריקאית, בהתאמתה לצרכים הישראליים. למועצת האקדמיה הוגש דוח שהוכן על ידי נשיא האקדמיה האמריקאית (NAS) הממליץ על הקמת גוף זה. בעקבות יזמת החקיקה שנקטה האקדמיה עם חברים בכנסת ה-17 פועל בימים אלה נשיא האקדמיה לעיגון הקמת זרוע זו בחקיקה.

בתוך כך הוגשה השנה למועצת האקדמיה המלצותיה של ועדת ההיגוי להערכת מצב המחקר הביו-רפואי בישראל, שאימצה את דוח הוועדה (ראו פירוט להלן בפרק זה).

בשנה זו פעלו ועדות ייעוץ, הערכה ומעקב מטעם האקדמיה בתחומים האלה:

- ◆ סוגיות בביו-אתיקה (ראו פירוט בפרק החטיבה למדעי הטבע)
- ◆ אוספי הטבע באוניברסיטאות בישראל (ראו פירוט בפרק החטיבה למדעי הטבע)
- ◆ מעקב אחר מצב מדעי הרוח בישראל (ראו פירוט בפרק החטיבה למדעי הרוח)

- ◆ המחקר הביוטכנולוגי בעידן הטרור (ראו להלן בסעיף 1.3.1)
- ◆ תכנית השילוב של מקבלי גמלאות קיום במעגל העבודה (תכנית ויסקונסין) (ראו להלן בסעיף 1.3.2)
- ◆ הערכת המחקר הביורפואי בישראל (ראו להלן בסעיף 1.3.3)
- ◆ תכנית למערך אקולוגי רב-גורמי (המאר"ג) (ראו להלן בסעיף 1.3.4)
- ◆ מחקר יישומי בחינוך (ראו להלן בסעיף 1.4)

1.3.1 ועדת ההיגוי לנושא המחקר הביוטכנולוגי בעידן הטרור

בט"ז בשבט תשס"ח (22.1.2008) אישרה מועצת האקדמיה את דוח ועדת ההיגוי "המחקר הביוטכנולוגי בעידן הטרור" שהוקמה במשותף, בתשס"ז (שלהי 2005), על ידי המועצה לביטחון לאומי (מל"ל) והאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

ועדת ההיגוי הוקמה כדי להציע מדיניות שתמנע זליגת חומרים ביולוגיים מסוכנים ומידע ממערך המחקר והפיתוח הביולוגי בארץ לידי גורמים עוינים, וזאת באופן שיפריע במידה מינימלית לקידום המחקר בישראל.

ועדת ההיגוי, בראשותו של פרופ' אלכס קינן (ראו פירוט להלן בפרק ועדות האקדמיה), פעלה כשנתיים. החברים בוועדה היו מדענים בכירים המומחים בתחומים שונים של מדעי החיים והרפואה ומשפטנים שעיסוקם והתמחותם רלוונטיים לנושא. בדוח המסכם מונה הוועדה עשר המלצות, ואלה הן:

המלצה 1 – מודעות, תודעה וחינוך

הוועדה ממליצה לעשות כל שניתן להעלאת רמת המודעות בקרב הקהילייה המדעית העוסקת במחקר ובפיתוח במדעי החיים וברפואה, לנושא האיום הביולוגי בכלל ולמחקר הביולוגי הדו-שימושי בפרט, ולהגברת הבנת הסיכונים שבהם.

המלצה 2 – חקיקה ותקינה

הוועדה ממליצה שהעשייה בנושא החקיקה תהיה דו-מישורית:

במישור האחד צריך לפעול באופן מידי להתאמת החקיקה הקיימת בתחום הבטיחות לצורכי ההגנה מפני טרור ביולוגי, לרבות מניעת זליגה של גורמים ביולוגיים מסוכנים ומידע רגיש לגורמי טרור (ביטחון ביולוגי). על החקיקה הקיימת להוות בסיס לצווי שעה ונהלים במשרדים הרלוונטיים ובמוסדות המחקר שיעודם למנוע זליגת גורמים ביולוגיים מסוכנים ומידע רגיש לגורמי טרור. פעולה זו תאפשר בהמשך ל"הוועדה העליונה לביטחון ביולוגי" (ראה המלצה 8) לערוך סקר שיבדוק את יישום צווי השעה והנהלים במשרדים ובמוסדות.

במישור השני ובד בבד עם הראשון צריך ליזום חקיקה מיוחדת ומקיפה להגנה מפני טרור ביולוגי ולהסדיר את מכלול העניינים המתחייב לנוכח האיום הביולוגי, לרבות עניין הביטחון הביולוגי על כל היבטיו, בכפוף לצורכי מדינת ישראל ולעקרונותיה.

המלצה 3 – מנגנוני פיקוח ובקרה

הוועדה סבורה שהדרך היעילה והמעשית ביותר לקיים פיקוח ובקרה בתחום הביטחון הביולוגי היא לשדרג את מערך הבטיחות הקיים במוסדות (ועדות בטיחות או ממונה על בטיחות) בכל סוגי מעבדות המו"פ והשירות בתחומי מדעי החיים והרפואה ולהתאימו גם לנושאי הביטחון הביולוגי. נוסף על כך יש להקים ועדת בטיחות וביטחון מרכזית במשרד הבריאות, במשרד המדע ובמשרד החקלאות. המערך המוסדי יבוקר על ידי "הוועדה העליונה לביטחון ביולוגי" (ראה המלצה 8).

המלצה 4 – רשימת הגורמים המסוכנים

הוועדה סבורה שנכון לקבוע רשימה ראשונית של גורמים מסוכנים, ולא להתייחס לכל הגורמים הביולוגיים כאל קבוצת סיכון אחת.

הוועדה בחנה את הרשימה שקבע משרד הבריאות האמריקאי ואימצה אותה במלואה. הרשימה היא רשימת מינימום הכוללת גורמי מחלה ורעלנים ידועים כיום, אולם ייתכן שגורמים חדשים יופיעו עם הזמן באופן

טבעי או יפותחו באופן מכוון. על כן רשימה זו תיבחן ותעודכן במידת הצורך אחת לשנה על ידי הוועדה העליונה (ראה נספח ג).

המלצה 5 – בקרה על מחקרים דו-שימושיים ואישור לביצועם

הנושא הוא בעל חשיבות רבה, ועל אף רגישותו יש לכלול בהסדרת נושא הביטחון הביולוגי בישראל. הוועדה ממליצה שהאישור לביצוע המחקרים הדו-שימושיים (dual-use research) בנושא של פיתוח נשק ביולוגי וייצורו והבקרה על מחקרים אלה יהיו מבוססים על מנגנון פנימי של המערכת האקדמית עצמה (ולא על מנגנון חיצוני) בהיותה מודעת לסיכונים הגלומים בביצוע מחקרים כאלה ובפרסומם ובהכירה סיכונים אלה.

המלצה 6 – אישורים להצעות מחקר

הוועדה ממליצה שהקרן הלאומית למדע (ISF) וקרנות ממשלתיות אחרות (למשל קרנות למענקי מחקר של משרד הבריאות, של משרד המדע וכדומה) ידרשו עם כלל האישורים גם אישור של המוסד על פי הכללים הנהוגים בו – כאשר מדובר בהצעה של מוסד אקדמי – או של יו"ר ועדת הבטיחות והביטחון המרכזית בהנהלת המשרד – כאשר מדובר במעבדות אחרות (משרד הבריאות, משרד החקלאות ומשרד המדע – כל משרד בעניינו).

המלצה 7 – פיקוח על ייבוא ועל מכירה של ציוד ביולוגי דו-שימושי

הוועדה רואה צורך להקים מערך פיקוח, שיהיה באחריותו של משרד התמ"ת, על ייבוא של ציוד מעבדתי ביולוגי דו-שימושי ושל הגורמים שברשימת הסיכון, וכמו כן רואה היא צורך לפקח על מכירת פריטים אלה בשוק המקומי (בייחוד מכירת ציוד משומש).

המלצה 8 – אחריות ממלכתית לביטחון הביולוגי

הוועדה ממליצה שהאחריות הממלכתית לנושא זה תוטל על משרד הבריאות, בעיקר משום שמשרד הבריאות הוא המשרד המופקד על בריאות העם, והוא בעל הידע המדעי והניסיון המקצועי הדרושים לטיפול בעניין זה. האחריות השוטפת בנושא תוטל על "ועדה עליונה לביטחון ביולוגי". ועדה זו תמונה על ידי שר הבריאות בהתייעצות עם ראש המועצה לביטחון לאומי ועם נשיא האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, ויש להקימה בהקדם האפשרי.

המלצה 9 – תקציב

הוועדה ממליצה להקצות תקציב ייעודי להפעלת מערך הביטחון הביולוגי ברמה הלאומית וברמה המוסדית הלכה למעשה.

המלצה 10 – יישום המלצות הוועדה

הוועדה ממליצה שלאחר שראש המועצה לביטחון לאומי ונשיא האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים יאשרו את הדוח, ובהנחה שהמלצות ועדת ההיגוי אכן תתקבלנה על ידי שני הגופים, יוגש הדוח לאישור ועדת השרים למדע ולטכנולוגיה, וזו תתבקש:

- א. לאשר את ההמלצות
- ב. להטיל את ביצוען על משרד הבריאות
- ג. להחליט עקרונית על הקצאת התקציב הנדרש
- ד. לבקש ממשרד הבריאות למנות בהקדם האפשרי ועדה עליונה לביטחון ביולוגי
- ה. להנחות שבתום שנתיים-שלוש מהפעלת התכנית יתבצע סקר להערכת המלצות ועדת ההיגוי ויישומן על ידי ועדות עצמאיות מיוחדות.

ההמלצות נדונו במסגרת דיונים על הצעת חוק בנושא, שנערכו בוועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת בראשותם של ח"כ בני אלון וח"כ זבולון אורלב. ראשי הוועדה וחבריה הוזמנו לכנסת להציג את פרטי

ההמלצות. בנובמבר 2008 אישרה הכנסת את הצעת החוק שהוגשה על ידי חה"כ פרופ' אריה אלדד וחה"כ ד"ר יובל שטייניץ, שנקרא: "חוק הסדרת מחקרים במחוללי מחלות ביולוגיים התשס"ט 2008". החוק אימץ למעשה את ההמלצות העיקריות של הדוח.

לפי החוק החדש מוקמת מועצה מייצעת לשר הבריאות, שחבריה הם אנשי מקצוע מהאוניברסיטאות ונציגי גופים ממשלתיים המתמנים על ידי השר בהתייעצות עם נשיא האקדמיה וראש המל"ל. בהמשך להמלצות הדוח ולהקמת המועצה המייעצת תוסיף האקדמיה להיות מעורבת בחינוך קהילתי המחקר שבתחום מדעי החיים והרפואה בנושא הטרור הביולוגי, ותעשה למען העלאת המודעות לנושא, ובייחוד בעניין זליגת גורמים ביולוגיים מסוכנים ומידע רגיש לגורמי טרור ובהשלכות שיש לכך על הביטחון הלאומי ועל המחקר.

את הדוח המלא ניתן לראות באתר האקדמיה, בחלונית "דוחות האקדמיה".

1.3.2 דוח הוועדה הציבורית-מדעית לתכנית השילוב של מקבלי גמלאות קיום במעגל העבודה (תכנית ויסקונסין - מהל"ב)

מועצת האקדמיה אישרה בכ"א בטבת תשס"ח (30 בדצמבר 2007) את דוח הוועדה הציבורית-מדעית לעניין תכנית השילוב של מקבלי גמלאות קיום במעגל העבודה (הידועה בשם תכנית ויסקונסין). חודש לאחר מכן (ב-30.1.2008) הוגש רשמית הדוח לראש הממשלה, מר אהוד אולמרט; לשר האוצר, מר רוני בר-און; לשר התמ"ת, מר אלי ישי.

בימים אלה רואה אור נוסח מלא של הדוח בשפה הערבית.

הוועדה הציבורית-מדעית לליווי תכנית מהל"ב ולבחינתה הוקמה בראשית שנת 2006 על יסוד סעיף 2.3 לחוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים תשכ"א-1961 ומכוח החלטת הממשלה חכ/90 מיום 4 במאי 2004. שר התמ"ת מינה ליושב ראש הוועדה את נשיא האקדמיה, פרופ' מנחם יערי. בוועדה היו שלושה עשר חברים (ראו פירוט להלן בפרק ועדות האקדמיה), ובהם שבעה מן המערכת האקדמית בישראל (שניים מהם חברי האקדמיה) ושישה מן השירות הציבורי בישראל. כמו כן הוזמנו להשתתף כמשקיפים בעבודת הוועדה ראש מנהלת תכנית מהל"ב ומנהל מכון ברוקדייל. כל חברי הוועדה פועלים בהתנדבות.

תכנית השילוב של מקבלי גמלאות קיום במעגל העבודה מושתתת על עקרונות של מדיניות "מרווחה לעבודה", הננקטת בשנים האחרונות במדינות רבות בעולם. בישראל התכנית מופעלת באופן חלקי בשלב ניסוי מאז אוגוסט 2005. בשנתיים שבהן היא מיושמת נעשו בה שינויים רבים, ובהם הקלות מגוונות למשתתפים בעלי קשיים או צרכים מיוחדים, הפחתת התגמול המוענק לחברות המפעילות על חיסכון בתשלום גמלאות וביטול חובת ההשתתפות בתכנית לבני 45 ומעלה. כמו כן שונה שם התכנית: במקום "מהבטחת הכנסה לתעסוקה בטוחה" (מהל"ב) היא נקראת עתה "אורות לתעסוקה". שינויים אלו באו בין השאר בעקבות הדיון הפוליטי והציבורי הער על מטרותיה של התכנית ועל אופן יישומה ובעקבות המלצותיהן של ועדות אד הוק שהוקמו כדי לתקן ליקויים בתכנית בשלב הניסוי.

המלצותיה של הוועדה הציבורית-מדעית נוגעות להפעלת התכנית בפריסה כלל-ארצית (לאחר שלב הניסוי), והן נשענות על בחינה מקיפה של יישומה בשלב הניסוי ועל השוואה לתכניות דומות המופעלות בעולם. לפיכך דוח הוועדה כולל דיון מקיף בתכנית על כל היבטיה גם אם כבר נדונו במסגרת ועדות וגופי ביקורת אחרים. הדוח נתקבל פה אחד ומשקף הסכמה כללית בין חברי הוועדה.

המלצותיה הבולטות של הוועדה נוגעות לתחומים האלה:

מפעילי התכנית, הבטחת מעורבות מלכ"רים, תמריץ על בסיס השמה בלבד, פקידי השמה, אבחון תעסוקתי לכול, עילת פטור חדשה, השתתפות ולונטרית, הגמשת מנגנון שלילת הגמלה, מימון מסגרת חינוך, שירות בקהילה, סיוע משפטי חינוך והגברת הבקרה.

ניתן לעיין בדוח המלא באתר האקדמיה, בחלונית "דוחות האקדמיה".

1.3.3 ועדת היגוי להערכת המחקר הביו-רפואי בישראל

מועצת האקדמיה אימצה ב"ג במרחשוון תשס"ט (11 בנובמבר 2008) את דוח ועדת ההיגוי לבחינת "המחקר הביו-רפואי בישראל, הערכת מצבו העכשווי והצעות לקידומו בעתיד", אשר מונתה על ידי נשיא האקדמיה בתמוז תשס"ו (יולי 2006).

למדינת ישראל פוטנציאל מחקר ביו-רפואי מפותח הן במחקר הבסיסי והקליני והן במחקר היישומי והתעשייתי. אף על פי כן נשמעת הטענה שפוטנציאל זה מנוצל רק בחלקו בשל מחסור במשאבים או מסיבות אחרות.

ועדת ההיגוי, בראשותה של פרופ' רות ארנון (ראו פירוט להלן בפרק ועדות האקדמיה), התבקשה לבדוק את המצב הקיים במחקר הביו-רפואי בישראל, לדווח על ממצאיה ולהציע דרכים לטיפוחו ולקידומו מתוך ניצול מרבי של הפוטנציאל המחקרי בתחום זה. בוועדה חברים רופאים וחוקרים בכירים, מנהלי מחלקות ומנהלי בתי חולים. הוועדה בדקה שלושה תחומים של המחקר הביו-רפואי: מחקר בסיסי, מחקר קליני ומחקר תרגומי. לכל תחום הוזמנה ועדה בודדת חיצונית שחבריה היו מדענים בולטים וידועי שם מחו"ל. הוועדה נפגשה עם מדענים, חוקרים, רופאים ומנהלים כדי להעריך את רמת המחקר בכל התחומים האלה ולהשוותו למצב במדינות מתקדמות בעולם. כמו כן נתבקשה הוועדה למפות את הפערים והבעיות ולהמליץ על דרכים לטיפול בנושא ולקידומו. הפער העיקרי שעליו מצביעה הוועדה הוא מחסור בולט במשאבים בכל תחומי המחקר הביו-רפואי אשר מונע את מימוש הפוטנציאל המחקרי הקיים בישראל. הוועדה הוקמה בתמיכתה הנדיבה של קרן צ'רלס רבסון מניו יורק ובעזרת מענק מפרופ' דויד ס' גולדפרב, שתרים את הסכום לכבוד הוריו מרילין ואלי גולדפרב ומורו פרופ' אלכס קינן. ואלה שש ההמלצות בדוח הוועדה:

המלצה 1 – הקמת קרן לאומית למחקר ביו-רפואי

- א. הוועדה ממליצה להקים קרן שתתמוך במחקר הביו-רפואי ותהיה עצמאית ונפרדת מהקרנות האחרות. הקרן תתמוך הן במחקר בסיסי הן במחקר קליני, ותשים דגש בתמיכה ברופאים-חוקרים ובמחקר תרגומי (translational research) שיעודד את התעשייה הביו-רפואית.
- ב. הוועדה ממליצה להטיל את האחריות להקמת הקרן על האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, בתיאום עם הקרן הלאומית למדע ועם משרד הבריאות.
- ג. הוועדה שמעה בסיפוק שהקרן הלאומית למדע הצליחה להשיג תרומות לקידום נושאים מיוחדים בתחום המחקר הביו-רפואי (מחלות ניווניות וגנטיות) ואף השיגה את תמיכתו (matching) של משרד האוצר בדבר. הוועדה ממליצה שהקרן הלאומית למדע תקים מסגרת נפרדת לניהול מענקים אלו, והיא עשויה להיות בעתיד הגרעין של הקרן הביו-רפואית המוצעת.
- ד. הוועדה ממליצה שעם התקדמות התהליך וגיוס משאבים בהיקף הנדרש (מתוך תקווה שהתהליך יסתיים בתוך חמש שנים לכל היותר) תהפוך הקרן הביו-רפואית לקרן ממלכתית עצמאית.
- ה. היקף פעילות הקרן המומלץ הוא כ-100 מיליון דולר לשנה.

המלצה 2 – תוספת מימון למחקר בסיסי בתחום הביו-רפואי

מאחר שהמחקר הבסיסי הוא התשתית המחקרית גם להיבטים הקליניים וגם לפיתוח הביוטכנולוגי, הוועדה ממליצה לתגבר את התמיכה במחקר הבסיסי בביו-רפואה על ידי תוספת משאבים. את התמיכה תעניק הקרן הביו-רפואית החדשה המוצעת בהמלצה 1.

המלצה 3 – פיתוח המחקר הביו-רפואי הקליני והעצמתו במרכזים הרפואיים, וטיפוחם של רופאים-חוקרים

- א. לשם עידוד המחקר הביו-רפואי במרכזים הרפואיים הוועדה ממליצה להקים יחידה עצמאית בקרן הביו-רפואית החדשה שתרכז נושא ייחודי זה.
- ב. יעדה העיקרי של היחידה למחקר ביו-רפואי יהיה להעצים את המחקר במרכזים הרפואיים באיכות ובכמות ולטפח את העוסקים בו מכל הדרגים, מסטודנטים ועד לבכירים ביותר, בעזרת מערכת מלגות ומענקי מחקר.

- ג. הוועדה ממליצה שבשלוש השנים הראשונות תתמקד פעילות היחידה בעיקר בששת המרכזים הרפואיים האוניברסיטאיים הקיימים, אשר הוכיחו מצוינות במחקר ובפיתוח תשתיות למחקר (הדסה, שיבא, רבין, המרכז הרפואי תל-אביב [איכילוב], סורוקה, רמב"ם). בתום שלוש השנים תיזום היחידה מכרז לצירוף עוד מרכז רפואי אחד על סמך קריטריונים שיוגדרו, וכך תנהג גם שלוש שנים לאחר מכן.
- ד. במרכזים רפואיים אחרים יהיה אפשר להקים מרכזי מצוינות במחקר מיד עם הקמת הקרן.
- ה. הצעה מפורטת למערך מלגות ומענקים ניתנת בנספח ו' לדוח. עלות ההצעה, מהשנה החמישית ואילך: כ-50 מיליון שקלים לשנה.

המלצה 4 - תמיכה במחקר אוניברסיטאי המיועד לצורכי פיתוח יישומי בתחומי הביו-רפואה והביוטכנולוגיה

- א. ועדת ההיגוי ממליצה לתת תמריצים לאותן אוניברסיטאות שמעוניינות לפתח בין כותליהן היבט זה של המחקר.
- ב. מומלץ שהקרן המוצעת תפעל לפתח ולשפר את יכולות המחקר בעל הפוטנציאל היישומי באקדמיה ובמרכזים הרפואיים.
- ג. הקרן לא תוכל לתמוך בשלבים מתקדמים של הפיכת הידע למוצר מחמת עלותם הגבוהה. על המימון לבוא ממקור נפרד.
- ד. הוועדה ממליצה לבחון את הצעותיה של הוועדה החיצונית בנושא המחקר התרגומי, דהיינו איגום משאבים ממשלתיים ופילנתרופיים או הוצאת איגרות חוב ייעודיות.

המלצה 5 - הקמת מנגנון לפיתוח כיווני מחקר חדשים בתחום המחקר הביו-רפואי
האקדמיה תתבקש לקבל עליה להקים מנגנון קבוע לבדיקת הפעילות המחקרית בישראל לעומת ההתפתחויות בעולם, וכן לפיתוח כיווני מחקר חדשניים על פי הצורך, כפי שתקבע האקדמיה.

המלצה 6 - הסדרה ומיסוד של זכויות החוקרים על קניין רוחני ורישום פטנטים במרכזים הרפואיים הממשלתיים

- א. הוועדה ממליצה להסדיר את נושא זכויותיהם של החוקרים (ושל בתי החולים) על קניין רוחני בדרך שבה לא יופלו לרעה בתי החולים הממשלתיים והחוקרים בהם לעומת שאר החוקרים בישראל. הסדר כזה יעודד את החוקרים להביא ליישום כלכלי של ממצאי המחקר הבסיסי שערכו.
- ב. הוועדה ממליצה לאמץ בבתי החולים הממשלתיים את המודל הבסיסי הרצוי של הבטחת קניין רוחני לחוקר ולמוסד כפי שנהוג זה מכבר במוסדות המחקר האקדמיים במדינת ישראל. המודל מבוסס על חוק ביי-דול (Bayh-Dole) בארצות הברית, שבא לפתור בעיה דומה.

לאחר שמועצת האקדמיה אימצה את הדוח היא הקימה צוות מעקב ליישום ההמלצות שבדוח הוועדה שחברים בו פרופ' חיים סידר ופרופ' אלכס קינן, בראשותה של פרופ' רות ארנון. הצוות התבקש לגבש דרכים ליישום הדוח.

צוות המעקב כינס בחודש פברואר 2009 פורום מקצועי רחב של ראשי רשויות המו"פ באוניברסיטאות, מנהלי בתי חולים ונציגים מהאקדמיה. בפורום הוצגו מסקנות הדוח ונדונו דרכים לקידום יישומו. כמו כן התקיים דיון משותף בין יו"ר הוועדה לבין מליאת ות"ת בראשות היו"ר, פרופ' שלמה גרוסמן. ות"ת מסרה כי היא מכירה בחשיבות הדוח ותמשיך את הדו-שיח עם צוות המעקב ליישום המלצותיו לרבות הכללתו בתכנית חומש רב-שנתית, אם זו תאושר.

צוות המעקב ליישום הדוח שוקד בימים אלה גם על קיומו של סימפוזיון בין-לאומי בנושא המחקר הביו-רפואי, שבו יידונו ממצאי הדוח והמלצותיו בהשוואה לכמה מדינות בעולם.

1.3.4 תכנית למערך אקולוגי רב-גורמי (המאר"ג)

המאר"ג הוא תאגיד לאומי בחסות האקדמיה המשלב מוסדות מחקר, ממשק וממשל בישראל העוסקים בנושאים סביבתיים. מטרת המאר"ג היא לקדם את ישראל ולהביאה למעמד של מדינה מובילה בשימור, בשיקום ובמשק של שטחים פתוחים. האקדמיה הקימה ועדת היגוי מדעית בראשות חבר האקדמיה פרופ'

צבי בן אברהם ובהשתתפות חבר האקדמיה פרופ' גדעון דגן. עוד משתתפים בוועדת ההיגוי נציגי משרד המדע, המשרד להגנת הסביבה, רשות הטבע והגנים, קק"ל, חוקרים ומומחים בתחום הסביבה וכן משקיפים ונציגים אחרים מהאקדמיה ומקרן יד הנדיב (ראו להלן בפרק ועדות האקדמיה). הוועדה מלווה את הקמתו והפעלתו של המאר"ג.

להשגת מטרתו המאר"ג מבצע את הפעילויות האלה:

1. **פיתוח ואחזקה של מערך רחב ומתואם של אתרים למחקר ולניטור** הסביבה בשלושת חבלי ישראל (מדבר, ספר המדבר וים תיכוני) בתיאום עם 13 תחנות המחקר הפועלות במסגרות ובגופים שונים. כל תחנה נמצאת בבעלות גוף אחר כמו קק"ל, רט"ג, יד הנדיב, אוניברסיטת בן-גוריון ועוד. כמו כן בונה המאר"ג שתי פלטפורמות (חבלים) העוסקות בקשר שבין פעילות האדם לאקולוגיה (סוציו-אקולוגיה), אחת בערבה (בשיתוף פעולה עם ירדן) ואחת בצפון הנגב באזור המדבור.
 2. **פיתוח מרכז לניטור ארוך טווח** של המגוון הביולוגי בישראל של תופעות סביבתיות במערך אתרים לאורך מפל הגשם הישראלי, המתמקד במגוון הביולוגי ובגורמים האקולוגיים, ההידרולוגיים, הגאו-ביוכימיים והסוציולוגיים המווסתים אותו.
 3. **יצירת מסגרות לשיתוף פעולה ותיאום בין מדענים מתחומי דעת שונים** לבין גורמי ממשק (המשרד להגנת הסביבה, משרד המדע, הקק"ל ורשות הטבע והגנים) לקידום הבנת הנושאים המורכבים של המגוון הביולוגי וליצירת תובנות אקולוגיות מתקדמות לשיפור ניהול השטחים הפתוחים בישראל. המאר"ג הוא נקודת מפגש בין מדענים למקבלי החלטות, ונוצרת שפה חדשה המגשרת בין התחומים השונים.
 4. **הפיכת ממצאי המחקר הבסיסי והיישומי לעקרונות של מדיניות סביבתית** שיוכלו לשמש את מקבלי ההחלטות בנושאי שימור, שיקום וניהול הסביבה.
 5. **פיתוח מרכז לסינתזה והטמעה של המידע המצטבר** שייצור מדע המשפיע על מקבלי ההחלטות בגופים המנהלים את השטחים הפתוחים בישראל.
 6. **פיתוח מרכז מידע ממוחשב** לאיסוף ושמירה של נתונים סביבתיים בין-תחומיים, להפצתם ולשיתוף בהם. המידע ישמש לצורכי מחקר וממשק עכשוויים ועתידיים ויתמקד בקשר שבין מגוון ביולוגי, מבנה ותפקוד מערכות סביבתיות והתועלות לאדם.
- ישראל הפכה לחברה מובילה ברשת ה-LTER (Long Term Environmental Research) העולמית, בייחוד בתת-הארגון של הרשת Europe-LTER. המאר"ג משתלב במחקר ובניטור אירופיים, בכתיבה של הצעות מחקר משותפות ובניתוחים של מטה-אנליזה ברמה היבשתית. עם זאת המאר"ג מפתח גם תכניות ייחודיות לישראל העומדות בתנאים ובדרישות המקומיים. מלבד העבודה המשותפת מתקיימת החלפת מידע בין המדינות החברות בארגון המאפשרת למידה. הרשת הישראלית יכולה ללמוד רבות ממבנה הארגון, מהניטור ארוך הטווח ומן היכולת לרתום את בעלי האתרים ואת המוסדות הממשלתיים למחויבות ארוכת טווח. עם זאת ישראל היא חברה מובילה בגישה של מחקר אחיד בכל התחנות על פי גישת ה-top-down. הפרוטוקול האחיד הקיים בחלק גדול מתחנות המאר"ג והעבודה הזוהי בפרויקט משמשים דוגמה למדיניות אחרת המנסות היום לאמץ פעילות זו ברמה הלאומית, היבשתית והעולמית.

1.3.5 "מידע על מדע" – כינון מסד נתונים על המדע בישראל

ועדת היגוי, בראשותו של פרופ' יוסי יהב, הוקמה באקדמיה ביוני 2006 כדי להתוות תכנית עבודה למיזם "מדע על מידע" ולעצב את הדרכים לאיסוף המידע, להצגתו ולניתוחו.

המיזם, שמטרתו לכונן מאגר נתונים על המדע ועל המחקר הבסיסי בישראל, הוקם בעקבות החלטתה של האקדמיה להגביר את פעילותה בבדיקת מצבם של התחומים השונים המצטרפים יחד למכלול הדינמי של העשייה המדעית-מחקרית בישראל.

בישיבה משותפת של נציגי הוועדה עם נציגי המועצה הלאומית למחקר ולפיתוח (המולמו"פ), שהתקיימה בחורף תשס"ט, נדונו עיקרי התכנית. סוכם לעבד מסמך עבודה משותף לכינון מסד נתונים מקיף על המדע בארץ. האקדמיה שוקדת על השגת משאבים למימוש התכנית.

1.4 היזמה למחקר יישומי בחינוך

היזמה למחקר יישומי בחינוך הוקמה בשלהי שנת תשס"ג (2003) בידי האקדמיה, משרד החינוך ויד הנדיב כדי לפתח מחקר יישומי שיסודו שאלות של מקבלי החלטות בחינוך. מטרת היזמה היא להעמיד לרשות מקבלי החלטות ידע עדכני ומבוקר שיוכל לסייע להם במאמציהם לשפר את הישגי החינוך בישראל. נשיא האקדמיה מינה ועדת היגוי ליזמה, והיא קובעת את תחומי עיסוקה של היזמה ואת דרכי פעולתה. קודם שתוצרי המחקר הופכים למסמכים רשמיים של האקדמיה הם מועברים להליך שיפוט על ידי עמיתים מומחים בתחום. יו"ר ועדת ההיגוי הוא פרופ' מנחם יערי, ומנהלת היזמה היא ד"ר אביטל דרמון (ראו פירוט להלן בפרק ועדות האקדמיה).

היזמה פועלת בעיקר באמצעות ועדות מומחים (ועדות תחום וועדות נושא) ובאמצעות מפגשים לימודיים. החוקרים המשתתפים בוועדות עושים את עבודתם בהתנדבות. היזמה היא המאגדת את פעולות הייעוץ וההערכה שהאקדמיה נותנת לממשלה ולרשויות השונות, בתחום החינוך. כאמור בסעיף 1.3 בפרק זה, בסוף שנה זו אמורה היזמה לתפוס מקום מרכזי כחטיבה של הזרוע המוקמת על ידי האקדמיה למתן ייעוץ והערכה לממשלה ולרשויות. ואלה פעולות היזמה בתקופת הדוח, על פי תחומים:

א. החינוך בגיל הרך (בני 3-8, כיתות גן-ג):

1. ממחקר לעשייה בחינוך לגיל הרך: מסמך המסכם את הממצאים, המסקנות וההמלצות לעשייה ולהמשך מחקר של ועדת מומחים נמסר לשרת החינוך ולהנהלת משרד החינוך והוגש ברשת. תקצירים שלו, באנגלית ובערבית, הוגשו אף הם. המסמך המלא בעברית ראה אור גם במהדורת דפוס, בהוצאת האקדמיה, בקיץ תשס"ח (2008). יו"ר – פרופסור פנינה קליין מאוניברסיטת בר-אילן. מְרַכֵּז – ד"ר יעקב יבלון.

2. אבחון מדידה והערכה בגיל הרך: הרשות הארצית למדידה והערכה (ראמ"ה) בתיאום עם משרד החינוך פנו אל היזמה בבקשה שתבדוק את הידע ואת הכלים המצויים והרצויים לאבחון, למדידה ולהערכה של גילאים אלה. לשם כך הקימה היזמה צוות מומחים רב-תחומי, שהחל לפעול בסתיו תשס"ז. המסמך המסכם את עבודת הצוות פורסם ברשת בקיץ תשס"ח, בעברית, אנגלית וערבית. יו"ר – פרופסור צביה ברזניץ מאוניברסיטת חיפה. מרכזת – ד"ר רעות ימין.

3. קשרי משפחה-מסגרת חינוך בגיל הרך (גן-ג) וזיקתם להתפתחות הילד ולהצלחתו במערכת החינוך: על סמך הערות מהנהלת משרד החינוך לפרסומים קודמים ובמענה לבקשה לסיכום הידוע בתחום זה, הקימה היזמה ועדת נושא שהתכנסה לראשונה בתשרי תשס"ט, אוקטובר 2008. הוועדה צפויה להשלים את עבודתה בשנת תש"ע (2010) ולפרסם מסמך מסכם. יו"ר – פרופסור (אמריטוס) צ'רלס גרינבאום מהאוניברסיטה העברית בירושלים. מרכזת – דבורה פריד.

ב. שפה ואוריינות: הנהלת משרד החינוך ביקשה את עזרת היזמה בקידום ההישגים של תלמידי ישראל בהבנת הנקרא בשפות האם עברית וערבית בכלל ובהוראת קריאה בערבית בפרט. באביב 2006 הוקמה ועדת תחום שתמליץ על דרכים למדידה לצורך עשייה בתחום, ועם הזמן תצבור ידע ותהפוך לגורם הנענה לצורכי משרד החינוך ומטרים שאלות והזדמנויות בזיקה לידע מדעי מתפתח. הוועדה קיימה שני ימי עיון לקהל חוקרים מגוון, לבעלי תפקידים ולאנשי מקצוע: האחד בנושא אוריינות והשני בנושא דיגלוסיה. דוחות מימי העיון נגישים ברשת (דוח מיום העיון בנושא דיגלוסיה תורגם והוגש גם באנגלית).

כן הוקם מיזם לטיפול עתודת מו"פ להוראת קריאה בערבית כשפת אם – צעד ראשון שנועד להרחיב ולהעמיק את הידע של עתודת חוקרים ואנשי מקצוע בתחום. המיזם כלל סדרה בת חמש סדנאות, שנפרשו על פני כשבעה חודשים. מסמך מסכם של המיזם, בערבית ובתרגום לעברית, יפורסם בקיץ תשס"ט (2009). ראש אקדמי של המיזם להוראת קריאה בערבית – ד"ר אלינור סאיג' חדאד מאוניברסיטת בר-אילן. רכזת המיזם – הוניידה אבו-נופל.

יו"ר ועדת שפה ואוריינות – פרופסור (אמריטוס) עלית אולשטיין מהאוניברסיטה העברית בירושלים. מרכזת – ד"ר רעות ימין.

ג. **אינדיקטורים למערכת החינוך:** בעקבות מפגשים עם חוקרים מתחומי חברה שונים, שבהם הציגו נציגי משרד החינוך, הראמ"ה והלמ"ס את המצב ואת צורכי הפיתוח של אינדיקטורים לחינוך בישראל, הוקמה בחורף תשס"ז ועדה לבחינה ולריענון של מערך האינדיקטורים במערכת החינוך. בחורף תשס"ט קיימה הוועדה יום עיון שבו נדונו סוגיות מרכזיות בתחום. מסמך שיסכם את ממצאי הוועדה ואת המלצותיה צפוי עד חורף תש"ע (2009-2010).

י"ר - פרופ' משה יוסטמן מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב. מרְפָּז - ד"ר גבריאל בוקובזה.

ד. "מי ילמד כשחסרים מורים?" - מפגש לימודי בנושא ההתמודדות עם מצבים של מחסור במורים: קרן מנדל-ישראל פנתה אל היזמה בבקשה לרכז ידע מדעי וניסיון בנושא ולגבש המלצות למשרד החינוך. לקראת המפגש יוזמנו סקירות מדעיות, ובעקבותיו יונגש לציבור דוח מסכם. צוות מומחים ינחה את הפעילות וועדה מייעצת, משותפת לנציגי היזמה ולנציגי הקרן המזמינה, תלווה אותה. הפעולות הישירות של פעילות זו ממומנות על ידי קרן מנדל-ישראל. י"ר - פרופסור רוחמה אבן, מכון ויצמן למדע. מרְפָּז - אהד לסלוי.

פרסומי הוועדות (ולעתים גם תרגומים שלהם או של תקציריהם לאנגלית ולערבית) וכן חומרי רקע, דוחות מימי העיון ומידע נוסף על היזמה נגישים באתר, בחלונית "מדיניות מדע". תת-אתר ייעודי של היזמה נמצא בהקמה.

1.5 הפורום לתשתיות לאומיות למחקר ולפיתוח (תל"מ)

פורום תל"מ הוקם ביזמת האקדמיה בשלהי שנת תשנ"ז (1997). משנת תשס"ו הפורום פועל בסיוע השירותים המנהליים ממשרד התעשייה, המסחר והתעסוקה (התמ"ת). בפורום שותפים י"ר ות"ת במועצה להשכלה גבוהה; המדען הראשי במשרד התמ"ת; מנכ"ל משרד המדע, התרבות והספורט; ראש מפא"ת במשרד הביטחון; סגן ראש אגף התקציבים במשרד האוצר; פרופ' יעקב זיו, י"ר הפורום, כנציג האקדמיה. מטרת הפורום לתאם בין הגופים המרכיבים אותו בנושאי מחקר ופיתוח, לקיים התייעצויות, לאגם משאבים מתקציבי הגופים האלה ולקבוע אחריות ביצוע של אחד מגופי הפורום בנוגע לפיתוח תשתיות מחקר ופיתוח לאומיות.

מאז הקמתו החליט פורום תל"מ על איגום משאבים וביצוע פרויקטים מדעיים וטכנולוגיים בהיקף כולל של למעלה ממיליארד שקל. ואלה הפרויקטים העיקריים:

1. השתתפות ישראל במתקן הסינכרוטרון האירופי (ESRF) - בהיקף של 10 מיליון דולר.
2. פרויקט אינטרנט 2 (תקשורת רחבת פס מהדור השני) - בהיקף של 38 מיליון דולר.
3. מאיץ חלקיקים במרכז למחקר גרעיני שורק (SARAF) - בהיקף של 25 מיליון דולר.
4. רכישת ציוד כבד למחקרים בננוטכנולוגיה - בהיקף של 11 מיליון דולר.
5. הקמת מרכז מחקר לננוטכנולוגיה בטכניון - בהיקף של 78 מיליון דולר.
6. הקמת מרכזי מו"פ לננוטכנולוגיה ולננו-מדע עוד בחמש אוניברסיטאות מחקר - בהיקף כולל של 142.5 מיליון דולר.
7. הקמת מרכזי ציוד לשירות המו"פ הביוטכנולוגי בתעשייה ובאוניברסיטאות - בעלות של 10 מיליון דולר.
8. הקמת תשתית לרשת "גריד" לאומית (למינוף משאבי המחשוב) - בעלות של 2.6 מיליון דולר.
9. רכישת ציוד להקמת מרכזי מו"פ לתאי גזע - בעלות של 10 מיליון דולר.
10. פרויקט אחר הנמצא בימים אלה בבחינה הוא הקמת בנק רקמות לאומי. בראש ועדת הבדיקה עומד חבר האקדמיה פרופ' מישל רבל.

1.6 הקרן הלאומית למדע

בשנות ה-70 החליטה ממשלת ישראל להקצות כספים למחקר הבסיסי בישראל על בסיס תחרותי ועל סמך הצטיינות אישית, והטילה על האקדמיה לפעול למימוש התכנית. לשם כך הקימה האקדמיה את "הזרוע למחקר בסיסי". תקציב הזרוע החדשה בא ממקורות ממשלתיים באמצעות ות"ת. הקרן נוהלה על ידי האקדמיה, וכמעט שלא שונתה זה יותר מחמש עשרה שנה. בשנת 1981 היה תקציבה השנתי של

הזרוע – בשמה החדש "הקרן למחקר בסיסי" – כחצי מיליון דולר בלבד. בשנת 1985 גדל התקציב לשני מיליוני דולרים. בשלב זה החלה היערכות למהפכה תקציבית ומחשבתית בתקציב ההשכלה הגבוהה, ובכלל זה בתקציב המחקר הבסיסי בישראל. לבקשתו של ראש הממשלה דאז, מר שמעון פרס, הכין נשיא האקדמיה למדעים, פרופ' יהושע יורטנר, תכנית אב לקידום המחקר הבסיסי בישראל. התכנית אושרה בממשלה. בעקבותיה יזמה ות"ת תכנית תקציבית רב-שנתית לקידום מערכת ההשכלה הגבוהה והמחקר בה. תוך כעשור שנים הוביל מאמץ משותף של ות"ת והאקדמיה להגדלת תקציב הקרן ולהפיכתה לגוף העיקרי בישראל למימון מחקר בסיסי לפי אמות מידה תחרותיות. ביטוי לכך ניתן גם ב-1992 עם הסבת שמה של הקרן ל"הקרן הלאומית למדע".

לאור הגידול הניכר בהיקף פעילותה של הקרן הוחלט על הפיכתה לעמותה עצמאית. בכ"ה באייר תשנ"ה (25.5.1995) הוקמה הקרן הלאומית למדע כעמותה ונרשמה כחוק אצל רשם העמותות. בכך שונה מעמדה המשפטי של הקרן והחלה הפעלתה כמסגרת ארגונית עצמאית אשר שואבת את סמכותה מהקהילה המדעית. מטרת העמותה היא להעריך, לבחור ולתמוך בהצעות למחקר בסיסי בתחומים של מדעי הרוח והחברה, מדעי החיים והרפואה והמדעים המדויקים והטכנולוגיה, בדרך של הענקת מענקי מחקר להצעות למחקר בסיסי. ההצעות נבחרות בהליך תחרותי ועל בסיס מצוינות ואיכות מדעית.

90% מתקציב הקרן הם הקצבת ות"ת; עשרת האחוזים הנותרים באים מתרומות ישירות, מפרסים ומקרנות שונות המנוהלות על ידי האקדמיה.

הקרן הלאומית למדע היא כיום הגוף העיקרי למימון המחקר הבסיסי בישראל ולקידומו. בשנת תשס"ט פועלת הקרן בתקציב של קרוב ל-281 מיליון ₪. היא מממנת כ-1,430 פרויקטים מחקריים באוניברסיטאות ובמוסדות מחקר אחרים ותשעה מוקדי מחקר אוניברסיטאיים.

הקרן תומכת גם ברכישת ציוד מחקרי מתקדם באוניברסיטאות ומקיימת מדי שנה סדנאות מחקר בין-לאומיות. כמו כן משתתפת הקרן בשלוש תכניות מחקר במימון האיחוד האירופי.

הודות לתרומה של קרן מורשה (Legacy Heritage Fund) הקרן מפעילה גם תכניות אחרות: תכנית מורשה לקליטת מדענים – מטרת התכנית לעודד את שובם ארצה של חוקרים ישראלים מצטיינים ולעזור בקליטתם באוניברסיטאות. בשנת תשס"ט מופעל המחזור השלישי של התכנית; תכנית מורשה למחקר קליני – התכנית שמה לה למטרה לבסס את המחקר הקליני בבתי חולים. בשנת תשס"ט מופעל המחזור השני של התכנית; תכנית מורשה למחקר ביו-רפואי – התכנית החדשה של הקרן הלאומית למדע בשיתוף קרן מורשה ותורמים ישראלים שמה לה למטרה לחזק ולעודד את המחקר הבסיסי והקליני בתחומים של מחלות ניווניות של מערכת העצבים והפרעות גנטיות.

פרטים על פעולת הקרן הלאומית למדע מובאים בדוח השנתי של הקרן לשנת תשס"ט ובאתר הקרן: www.isf.org.il.

1.6.1 תכנית ביכורה

האקדמיה הקימה את קרן ביכורה כדי לקדם נושאים חדשניים במחקר בישראל. הקרן שמה לה למטרה לקדם תחומי מחקר מבטיחים המתפתחים בעולם ואשר הפעילות בהם בארץ כיום היא בתחילתה, וכמו כן נושאים רב-תחומיים שאינם מקבלים תמיכה מקרנות מחקר תחרותיות מסורתיות. קרן ביכורה הוקמה בשנת 1997 בתמיכת קרן רבסון וקרן אחרת, לתקופה ניסיונית של חמש שנים.

בשנת 2002 המליצה ועדה בין-לאומית בראשות פרופ' סר אהרון קלוג להמשיך את הפעילות ולמסדה בתכנית נפרדת במסגרת הקרן הלאומית למדע. למן שנת תשס"ג תכנית ביכורה מופעלת אפוא כתכנית נפרדת בקרן הלאומית למדע. התכנית פועלת לעידוד תחומים שברך כלל אינם זוכים לעדיפות גבוהה בקרנות הרגילות; מקדמת נושאי מחקר חדשים שאינם מפותחים דיים במדינת ישראל; תומכת בנושאי מחקר חדשניים במיוחד או בעלי אופי רב-תחומי מובהק המתאפיינים בגורם סיכון גבוה ובהכנסת תחומי מחקר חדשים למדינת ישראל.

פרטים נוספים על תכנית ביכורה מובאים בדוח השנתי של הקרן הלאומית למדע לשנת תשס"ט ובאתר הקרן: www.isf.org.il.

2. הפעילות בחטיבה למדעי הטבע

2.1 חקר גנום האדם

מאז החל מיזם גנום האדם בשנת 1990 האקדמיה פועלת, באמצעות ועדה מייעצת, למען קידום הפעילות בתחום זה ובנושאים הנגזרים ממנו בישראל. בין היתר נדונו המחקר הפוסט-גנומי וההיבטים האתיים הנובעים מחקר הגנום. האקדמיה פעלה למען הקמת שני מרכזים לחקר גנום האדם – המרכז הארצי לבי-אינפורמטיקה במכון ויצמן למדע והמעבדה הלאומית לגנטיקה של קבוצות אוכלוסייה באוניברסיטת תל-אביב. המרכזים הללו מוסיפים לפעול ולסייע לחוקרים בישראל בעבודתם המחקרית.

2.2 הוועדה המייעצת לביואתיקה

הוועדה המייעצת לביואתיקה בוחנת היבטים אתיים, משפטיים וחברתיים של נושאים מעולם הביולוגיה, ובייחוד נושאים הקרובים למיזם גנום האדם והעידן הפוסט-גנומי ולגנטיקה בכלל. הוועדה החלה לפעול בשנת 1996. תפקיד הוועדה לעקוב אחר הנעשה בארץ ובעולם בנושא זה, לדווח לאקדמיה על הנעשה ולייעץ לה בנושאים השונים בתחום.

בשנת 2001 פרסמה הוועדה דוח ראשון בנושא השימוש בתאי גזע עובריים במחקר רפואי. הוועדה המליצה בדוח על שימוש בתאי גזע עובריים מאדם למחקר רפואי על פי הכללים האתיים שהגדירה ומתוך שמירה על כללי המוסר וכבוד האדם הנהוגים בישראל ועל הסייגים המוסריים שהונחו ב"הצהרה האוניברסלית על גנום האדם וזכויות האדם" של האו"ם משנת 1999.

בשנת 2003 פרסמה הוועדה דוח שני בנושא אוספים גדולים של דגימות DNA ומאגרי נתונים של מידע גנטי. הוועדה המליצה על הקמתם של מאגרי DNA ונתונים של מידע גנטי במגזר הציבורי והפרטי בישראל, שיהיו בפיקוח רשות (סטטוטורית) לאוספים של דגימות ומידע גנטי של אוכלוסיית ישראל. אוסף הדגימות למאגרי ה-DNA יוכן על פי הנהלים וכללי האתיקה המקובלים בארץ ובעולם, והגישה אליהם תהיה לכול. אפשר לעיין בדוחות הוועדה באתר האקדמיה, בחלונית "החטיבה למדעי הטבע".

בשנים האחרונות בחנה הוועדה את נושא האבחון הגנטי הטרומ-השרשתי (Pre-Implantation Genetic Diagnosis) [PGD] ופרסמה דוח על "סוגיות ביואתיות בנושא אבחון טרום השרשתי (PGD)" בעריכת חבר האקדמיה פרופ' מישל רבל ובשיתוף עם המועצה הלאומית לביואתיקה. עוד בחנה הוועדה את סוגיית בחירת מין היילוד.

אתר הביואתיקה:

בתוך אתר האינטרנט של האקדמיה נמצא אתר המיוחד לנושא הביואתיקה. הוועדה המייעצת לביואתיקה מפקחת על האתר לצד העורכת המקצועית ובשיתוף עם עורכת אתר האקדמיה. באתר מידע עדכני רב בנושא, והוא מקום שאפשר להעלות בו נושאים מגוונים בתחום וללבנם. אלה המדורים באתר:

א. פורום אינטראקטיבי ובו שאלות, בעיקר של מורים ותלמידים מבתי ספר, ותשובות של מומחים עליהן.
ב. חדשות מן הארץ ומן העולם בנושאי ביואתיקה: המדור מפנה לכינוסים ולימי עיון המתקיימים בארץ, להחלטות שהתקבלו באו"ם בנוגע לעניין וכיוצא באלה.

ג. מסמכים בין-לאומיים בביואתיקה: המדור מפנה למסמכים חשובים – כגון ההצהרה הבין-לאומית על נתונים של מידע גנטי בבני אדם (אונסק"ו 2004) והצהרה האוניברסלית על גנום האדם וזכויות האדם (אונסק"ו 1997) – המתורגמים לעברית מן הנוסח המקורי באנגלית.

ד. מאמרים שפרסמו חברי הוועדה בנושאי ביואתיקה.

ה. מילון מונחים עשיר שיש בו כדי לסייע הן לציבור התלמידים הן למומחים. המילון מפנה לתמונות מקוונות הממחישות את המושגים המדעיים.

ו. קישורים למגוון אתרים של ארגונים ביואתיים מתוך מעקב מתמיד אחר הפעילות בתחום הביואתיקה בארץ ובעולם.

ז. קישורים לכנסת ולאוניברסיטאות – למידע על החקיקה ולהצגת הפעילות ומגוון החוגים המשיקים לנושא.

2.3 קרינת סינכרוטרון

הוועדה הלאומית לקרינת סינכרוטרון מיסודה של האקדמיה עושה לקידום הפעילות המחקרית בנושא זה ומשמשת כתובת עיקרית לקבלת מידע חשוב ולהפצתו לחוקרים בישראל בתחום זה. בין היתר הוועדה בוחנת גם את הפעילות המדעית של קבוצות המחקר מישראל במתקן האירופי לקרינת סינכרוטרון – European Synchrotron Radiation Facility (ESRF). ההסכם בין ישראל ל-ESRF נחתם לראשונה בשנת 1999 וחודש בינואר 2004 לשנים 2004–2008. ההסכם מאפשר למדענים ישראלים להתחרות על זמני שימוש במתקן האירופי לקרינת הסינכרוטרון. פורום תל"מ מממן את ההסכם בעלות של כמיליון דולרים בשנה, שהם כ-1% מתקציב המתקן. היקפי הזכייה של מדעני ישראל בזמני שימוש במתקן נמצאים בקו עלייה מתמיד, והגיעו עתה לכ-1.5% בממוצע תלת-שנתי. הוועדה הלאומית משתתפת בתהליך קבלת ההחלטות ב-ESRF דרך נציגיה במועצה – פרופ' יצחק יעקובי – ובוועדת הכספים – ד"ר מאיר צדוק. פרופ' עדה יונת ממכון ויצמן למדע נבחרה השנה לשמש חברה בוועדה המדעית המייעצת העליונה של ESRF לשנתיים הבאות. מדענים מישראל חברים גם בוועדות של שיפוט הצעות המחקר ובוועדות ההערכה המדעיות של המתקן.

בשנת 2007 החלה תכנית פיתוח נרחבת של ה-ESRF, שנועדה לעדכן את ביצועי המתקן ולשמור על מקומו כמוביל העולמי במחקר בתחומים אלו. השלב הראשון בתכנית עתיד להסתיים בשנת 2011, והתכנית כולה – בשנת 2017.

בעקבות פעילותה של הוועדה הלאומית בראשותו של פרופ' משה דויטש (ראו פירוט להלן בפרק ועדות האקדמיה), שנסתייעה בחברים בקהיליית משתמשי הסינכרוטרון בארץ, חתמו פרופ' מנחם יערי נשיא האקדמיה ופרופ' רוברט פיידנהנזל, יו"ר מועצת ESRF, על חידוש ההסכם בין ישראל ל-ESRF לחמש השנים 2009–2013 בתמיכתה של ות"ת וגופים אחרים, שאפשרו את חתימת ההסכם.

הוועדה הלאומית לקרינת סינכרוטרון משתתפת גם בהקמת מתקן הסינכרוטרון האזורי SESAME בירדן (ראה להלן). הוועדה הלאומית הוזמנה השנה להשתתף במיזם רב-לאומי חדש, ה-XFEL, שהוא ליזר אלקטרונים חופשיים הפולט קרינה בתחום קרינת-X. מתקן חדשני זה מוקם עתה במעבדות DESY שבהמבורג, גרמניה. המתקן יספק קרינת X קוהרנטית בפעילות שעצמתן גבוהה בסדרי גודל רבים מאלה שניתן לקבל היום במתקני הסינכרוטרון המתקדמים ביותר. הוועדה תקיים בשנה הקרובה פעילות להכרת מתקן זה ולהפצת מידע על יכולותיו בין המדענים בישראל. כמו כן יהיו דיונים עם הנהלת המתקן כדי לבחון דרכים ואפשרויות להשתלבות ישראל במיזם.

פרטים על ה-ESRF באתר: www.esrf.fr.

2.3.1 מתקן לקרינת סינכרוטרון במזרח התיכון – SESAME

SESAME (Synchrotron-light for Experimental Science and Application in the Middle East) הוא מתקן סינכרוטרון מחקרי המוקם עתה בירדן בהשתתפות מדינות האזור, כולל ישראל. היזמה להקמתו באה מארגון MESC (Middle Eastern Scientific Committee) ומכמה חוקרים בגרמניה, בארצות הברית ובישראל. הוועדה הלאומית לקרינת סינכרוטרון, האקדמיה ומשרד המדע הצטרפו ליזמה זו מתחילת דרכה בשנת 1999.

מטרת יוזמי המתקן היא לקדם את הפעילות המדעית בנושא באמצעות שיתוף פעולה מדעי בין מדעני האזור ובכך לתרום גם לגישור ולהבנה בין ישראל לשכנותיה. מועצת ססמי (SESAME), הפועלת בחסות אונסק"ו, החליטה שהמתקן יוקם בירדן, באלאן שליד עמאן. טקס הנחת אבן הפינה היה בינואר 2003. בשנת 2004 הוקמה ועדת ססמי במשרד המדע המטפלת בהיבטים המנהליים הקשורים במתקן ובהשתתפות ישראל בו. בראשה עומד פרופ' אליעזר רבינוביץ, וחבר בה פרופ' משה פז-פסטרנק, נציג הוועדה הלאומית לקרינת סינכרוטרון, המוסיפה לסייע בפן המדעי של המתקן ובקידום הקמתו. הפרופסורים רבינוביץ ופז-פסטרנק מייצגים את ישראל במועצת ססמי הבין-לאומית. לישראל נציגים אחדים גם בוועדות אחרות של ססמי.

המדינות החברות האחרות הן איראן, בחרין, טורקיה, ירדן, ישראל, מצרים, פקיסטן, קפריסין והרשות הפלסטינית. מלבד המדינות החברות מסייעות בתכנון ובהקמה כמה מדינות במעמד של משקיף: איטליה, ארצות הברית, בריטניה, גרמניה, יוון, כוויית, עירק, צרפת, רוסיה ושוודיה. בשנת 2006 גדלו המשאבים הכספיים העומדים לרשות המיזם, ונחתם הסכם בין ססמי לבין הסוכנות הבין-לאומית לאנרגיה אטומית (IAEA) בווינה, לצורך הכשרת עובדים למיזם בהיקף של מיליון דולר.

האיחוד האירופי העמיד תחילה לרשות המיזם מיליון אירו מתוך סך תרומתו לירדן, ובשנת 2009 עוד שני מיליון אירו. גם ממלכת ירדן הוסיפה כמה מיליוני דולרים להקמת המיזם בשנים 2008-2009. מעבדות מרחבי העולם שקיימים בתחומן מקורות סינכרוטרון תרמו ציוד מדעי לססמי, הנאמד בערך של כ-20 מיליון דולר. בנובמבר 2008 הושלם ונחנך הבניין המיועד להכיל את המאיץ. טקס חנוכת הבניין התקיים במעמד מדענים ודיפלומטים מכל חברות ססמי. את ישראל ייצגו, מלבד הנציגים המדעיים במועצת ססמי, שר המדע דאז ראלב מג'אדלה ושגריר ישראל בירדן יעקב רוזן.

מועצת ססמי המליצה על שדרוג המאיץ באופן שיוכל לעבוד באנרגיות של עד 2.5 GeV. לצורך שדרוג המאיץ הוגשה בקשה לאיחוד האירופי לתמיכה בסכום של 15 מיליון אירו. ירדן ומועצת ססמי משקיעות יחד משאבים כספיים ומאמצים לצורך שדרוג המיזם. בשנת 2009 החלו דיונים גם בארצות הברית למציאת משאבים להשלמת הקמת המאיץ. בשלב ההתחלתי צפוי המתקן לכלול כארבע תחנות עבודה, וחלק הארי מהציוד הנדרש להפעלתן כבר נמצא. בהמשך צפוי מתקן הסינכרוטרון לאפשר מחקר במגוון רב של תחומי מחקר: ארכאומטרייה, כימיה, פיזיקה, מדע החומרים, ביולוגיה ומקצועות ההנדסה.

פרטים על SESAME אפשר למצוא באתר האינטרנט: www.sesame.org.jo.

2.4 פיזיקה של אנרגיות גבוהות

פיזיקת החלקיקים האלמנטריים חוקרת את מרכיבי היסוד של גרעיני האטום ואת הכוחות הפועלים בהם באמצעות מאיצים בעלי אנרגיות גבוהות מאוד. המעבדה המובילה בעולם בחקר החלקיקים האלמנטריים, The European Practical Laboratory (CERN), נמצאת בז'נווה שבשווייץ, והיא גוף בין-לאומי. בשנת 1990 חתמה ישראל על הסכם הצטרפות ל-CERN במעמד משקיף, המאפשר למדעני ישראל גישה חופשית למתקני המעבדה. הגוף המייצג את ישראל ב-CERN והמוביל את הפעילות המדעית הניסויית שבו, הוא הוועדה הלאומית לאנרגיות גבוהות, ואת חבריה ממנים נשיא האקדמיה ושר המדע. בראש הוועדה עומד פרופ' אליעזר רבינוביץ (ראו פירוט להלן בפרק ועדות האקדמיה).

בשנים האחרונות נבנה ב-CERN המאיץ Large Hadron Collider (LHC). בספטמבר 2008 נעשתה הרצת מבחן למאיץ והיא עברה בהצלחה. לדברי אנשי CERN, כמיליארד איש צפו בטקס ההשקה של המאיץ. ההשקה עוררה הדים רמים, גם בישראל. ואולי ההתעניינות הרבה מקורה בין היתר בחשש מהבלתי נודע. כעשרה ימים לאחר ההשקה קרתה תקלה במאיץ בקטע בן עשרים ס"מ מתוך עשרים ושבעה הקילומטרים שלו. התקלה מתוקנת בימים אלה בעלות של כעשרים מיליון דולר. עקב התקלה נדחתה הפעלת המאיץ בכשנה והוא אמור לייצר התנגשויות בין חלקיקים בסתיו 2009. לתקלה גם פן חיובי – היא זימנה למדענים אפשרות לתקן ולשפר את המערכות הניסויניות. שותפות ישראל ב-LHC באה לידי ביטוי במסגרת תאגיד הגלאי הענק אטלס (ATLAS), ותרומתה הייחודית היא בניית גלאים בשביל אטלס. הגלאים פותחו ונבנו במעבדה במכון ויצמן למדע. קודם העברתם ל-CERN הם נבחנו במעבדות באוניברסיטת תל-אביב ובטכניון. בשנת 2008 הושלמה ב-CERN הרכבת הגלאי TGC, שהוא חלק מגלאי הענק אטלס. המערכת שהותקנה ואטלס הורדו למעבה האדמה, וממתנינים כעת להפעלת המאיץ. בראש הקבוצה הישראלית ב-CERN עומד פרופ' גיורא מיקנברג, ושותפים בה מדענים, מהנדסים וטכנאים ממכון ויצמן למדע, מהטכניון ומאוניברסיטת תל-אביב. ות"ת מממנת פעילות זו באמצעות הקרן הלאומית למדע.

במאי 2005 התקיימה באקדמיה פגישה בין הוועדה הלאומית לאנרגיות גבוהות וחוקרים ישראלים ובין הוועדה האירופית המצומצמת למאיצי העתיד – Restricted European Committee of Future Accelerators (RECFA), ובה נדונה הפעילות הישראלית באטלס. בשנת 2006 הזמינו האקדמיה והקרן הלאומית למדע

ועדת ביקורת בין-לאומית שתבחן את איכות התרומה הישראלית למיזם אטלס ואת התכניות העתידיות בתחום. בעיקר נתבקשה הוועדה לבחון את הצטרפות המדענים הישראלים למיזם הייחודי GRID שמקים CERN, שיאפשר ניתוח הממצאים הצפויים להגיע לאחר שיחל המאיץ LHC בפעולתו. בראשית שנת 2007 הגישה הוועדה דוח ובו הביעה את הערכתה למחקר הניסיוני והתאורטי בפיזיקה של אנרגיות גבוהות במדינת ישראל, ושיבחה את הישגי המדענים הישראלים משלוש האוניברסיטאות המעורבות. הוועדה הביעה תמיכה נחרצת במתווה התכנית המדעית העתידית. בעקבות הדוח החליטה ות"ת לאפשר למדענים הישראלים להצטרף ל-GRID. בימים אלה הוגשה בקשה רשמית של ממשלת ישראל לחברות מלאה ב-CERN. ניתן לעיין בדוח ועדת הבדיקה באתר האקדמיה, בחלונית "דוחות האקדמיה".

2.5 קרן בת-שבע דה רוטשילד לקידום המדע בישראל

קרן בת-שבע דה רוטשילד לקידום המדע בישראל נוסדה בניו יורק בשנת 1958 ובירושלים בשנת 1965, והיא קרן פרטית שמורה של האקדמיה. מטרתה לקדם את המדע בישראל למען תושבי ישראל. הקרן מנהלת באמצעות הנהלה בת חמישה חברים, ועל פעילותה המדעית ממונה חבר יועצים של מדענים ישראלים מכמה דיסציפלינות, שנשיאו הוא נשיא האקדמיה. הקרן תומכת בפעילויות מדע בתחום מדעי הטבע, ובייחוד בנושאים חדשים הראויים לקידום בארץ. קרן בת-שבע דה רוטשילד עוסקת בטיפוחם של מדענים צעירים, ולכן נתנה מענקים לחוקרים צעירים, העניקה מלגות בתר-דוקטורט בנושאים כגון גנום האדם וקרינת הסינכרוטרון, וסייעה לסטודנטים מצטיינים. הקרן בוחנת תחומי מחקר כגון אבולוציה ומערכות מיקרו-אלקטרו-מכניות, וכן העניקה מלגות רופא-חוקר לרופאים צעירים לקידום המחקר הקליני. הקרן עושה לעידוד הבאת מדענים בכירים לארץ בתחומי מדעי החיים.

פעילות הקרן למען קידום המחקר בישראל באה לידי ביטוי בכמה תחומים:
א. סמינרי בת-שבע מיועדים לפיתוח הידע בתחומי המחקר הבסיסי בישראל, למפגשים בין מדענים מחו"ל ומן הארץ ולחילופי מידע ורעיונות בהרצאות, בדיונים ובסדנאות.

בשנת 2008 התקיימו סמינרים בנושאים אלה:

- Ultrafast-Ultracold Processes
Prof. Ronnie Kosloff
- Integrating Perspectives on the Development of the Musculoskeletal System
Prof. Eldad Tzahor
- Information Processing in Living Cells
Prof. Gadi Glaser and Prof. Alik Honigman
- Gross and Net Primary Production: Closing the Gap between Concepts and Measurements
Dr. Ilana Berman-Frank
- Frontiers in Biomedical Magnetic Resonance
Prof. Gil Navon
- Phytoplankton Taxonomy and Phytoplankton in the Physical Environment (IAP)
Dr. Tamar Zohary

בשנת 2009 מתקיימים סמינרים בנושאים אלה:

- Shear Physics at the Meso-Scale in Earthquake and Landslide Mechanics
Prof. Yosef Hatzor
- The Functions of the Parietal Lobes
- Reward and Decision Making in the Brain
- Representation Growth

ב. סדנאות למחקר בין-תחומי מיועדות לקיום מפגש בין מדענים ישראלים מדיסציפלינות שונות כדי ללבן סוגיה מדעית מכמה היבטים וכדי לקדם שיתופי פעולה בין המדענים.
בשנים 2008–2009 מתקיימות סדנאות בנושאים אלה:

- Autism: From Biology to Behavior
- Protein Misfolding in the Test Tube and in Disease
- The Transformation of Lamackism: 200 Years since the Philosophie Zoologique

ג. עמיתי בת-שבע היא תכנית שמטרתה לעודד הבאתם של בחירי המדענים בעולם ארצה כדי להרצות ולהיפגש עם מדענים באוניברסיטאות בישראל.
עמיתי בת-שבע לשנים 2008–2009:

Prof. Mitchell L. Sogin, University of Illinois
Prof. Joseph Piven, University of Northern California
Prof. Craig Sarazin, University of Virginia

2.6 אוספי הטבע הלאומיים למחקר

האקדמיה מכירה בחשיבותם של האוספים הלאומיים ועושה לשימורם של אוספי הטבע הלאומיים המתעדים את הצומח והחי בארץ ישראל ולקידום הפעילות המחקרית באוספים אלה. האוספים מרוכזים בעיקר באוניברסיטה העברית בירושלים ובאוניברסיטת תל-אביב.

האקדמיה פעלה שנים רבות בסיועה של ות"ת לתמיכה באוספים הביולוגיים. בעת האחרונה הצליחה האקדמיה לגייס תמיכה כספית נוספת של ות"ת באוספים האלה. ביולי 2005, לבקשת יו"ר ות"ת, מינה נשיא האקדמיה ועדת היגוי בראשותה של פרופ' יהודית בירק (ראו פירוט להלן בפרק ועדות האקדמיה) לשימורם ולפיתוחם של אוספי הטבע באוניברסיטאות למחקר, שתפקידה לבחון את הפעילות בתחום ולדווח על ממצאיה והמלצותיה לאקדמיה ולוות"ת. בשנת 2009 הגישה הוועדה את הדוח השנתי השלישי שלה. לאחרונה המליצה האקדמיה על הכללת תחום הסיסטמטיקה והטקסונומיה במסגרת מלגות ביכורה כדי לשלוח חוקרים צעירים לעשיית בתר-דוקטורט במעבדות מובילות בחו"ל כאמצעי לקידום הפעילות המחקרית בתחום זה בישראל.

2.7 פורום מדעי הטבע

האקדמיה יזמה את הקמתו של פורום מדעי הטבע כדי לבחון נושאים שונים בתחום מדעי הטבע ולפעול לקידומם. השנה המשיכו שתי קבוצות הפורום בפעילותן השוטפת.

א. פורום ברפואה מולקולרית, שחברים בו:

פרופ' דוד אנגלברג, יו"ר, מהאוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' אהוד גזית מאוניברסיטת תל-אביב
פרופ' איתן גרוס ממכון ויצמן למדע
פרופ' אלכסנדר לויצקי מהאוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' זאב פרוש מהאוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' דן תאופיק ממכון ויצמן למדע

ב. פורום בנושא מגוון ביולוגי וסביבה, שחברים בו:

פרופ' תמר דיון, יו"ר, מאוניברסיטת תל-אביב
פרופ' צבי בן-אברהם מאוניברסיטת תל-אביב
ד"ר אמציה גנין מהאוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' דוד זלץ מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב
פרופ' דן יקיר ממכון ויצמן למדע
פרופ' ארנון לוטם מאוניברסיטת תל-אביב
פרופ' רן נתן מהאוניברסיטה העברית בירושלים

3. הפעילות בחטיבה למדעי הרוח

בהמשך לפרסום הדוח על עתיד מדעי הרוח באוניברסיטאות הוקמה ועדה למעקב אחר יישום הדוח. הוועדה בראשות פרופ' שולמית וולקוב מקדמת את הנושא בתיאום עם ות"ת ויד הנדיב. החטיבה תמשיך בבדיקת עוד תחומי ידע.

החטיבה מקיימת פורום של צעירי האקדמיה. בכל קבוצה בפורום משתתפים תשעה עד עשרה מלומדים צעירים ומצטיינים אשר נבחרו על פי כישורים אקדמיים ומצוינות מדעית על ידי ועדה מטעם החטיבה. בראש כל קבוצה עומד חבר אקדמיה. הפורום מקיים דיונים על נושאים שונים, בדרך כלל לפי רצון המשתתפים עצמם. כעת פועלות שתי קבוצות: האחת בראשות פרופ' מרגלית פינקלברג והשנייה בראשות פרופ' מנחם ברינקר. חלק מן המחקרים שיוצגו במסגרת הזאת יצאו לאור בסדרת פרסומים מיוחדת. האקדמיה חתמה בינואר 2009 על הסכם עם קרן אלכסנדר פון הומבולדט הגרמנית, שמעגן סדרה של כינוסי מדע משותפים אשר יתקיימו בארץ ובגרמניה אחת לשנה, לסירוגין, תחת הכותרת German-Israeli Frontiers of the Humanities. המפגש הראשון מתוכנן לתחילת חודש דצמבר 2009, בארץ. החטיבה יוזמת הרצאות אורחים (ראו פירוט בפרק הרצאות, כינוסים ואירועים בבית האקדמיה). ההרצאות רואות אור ב"דברי האקדמיה".

3.1 מפעלים במימון האקדמיה

מפעלי האקדמיה במדעי הרוח עוסקים בתולדות עם ישראל וארץ ישראל ובחקר השירה העברית והתפילה היהודית. מדיניות האקדמיה היא לתמוך רק במפעלים בעלי חשיבות לאומית ובעלי היקף רחב. תקציב ועדת התכניות לתמיכה בתכניות במדעי הרוח לשנת תשס"ח הוקצה לתמיכה במפעלים אלה: הפלאוגרפיה העברית (בשיתוף עם המרכז הלאומי למחקר מדעי בצרפת - CNRS), האונומסטיקון של ארץ ישראל, חקר פיוטי הגניזה ותולדות התפילה.

האקדמיה ממשיכה לעודד את מפעליה לחפש מקורות מימון נוספים.

3.1.1 הפלאוגרפיה העברית

פרופ' מלאכי בית-אריה

מפעל הפלאוגרפיה העברית הוקם בידי האקדמיה בשנת 1965 בשיתוף עם המרכז הלאומי למחקר מדעי בצרפת (CNRS). מטרת המפעל לתאר את התכונות הגרפיות, הטכניות והפיזיות של כתבי היד העבריים מימי הביניים בציון תאריכים, מקומות ומעתיקים, לעבד תכונות אלו ולמיין כדי להעמיד לרשות מדעי היהדות כלים מבוססים לזיהוי מוצאם של כתבי יד ולאומן זמנם, וכדי להציע טיפולוגיה סדורה של הספר העברי הכתוב ביד, של כתבי הספר ושל מלאכת הספר, ולזרות אור על היבטים החברתיים והאורייניים של החברות היהודיות.

כל כתבי היד בעולם בציון תאריך אותרו, וכמעט כולם נחקרו ותוארו באמצעות שאלונים מפורטים. תועדו כתבי יד הנמצאים בספריות בישראל, בארצות הברית, בצרפת, באנגליה, ברוסיה, באיטליה, באירלנד, בגרמניה, בהונגריה, בדנמרק, בצ'כיה ובמצרים. כמו כן תועדו מאות כתבי יד בציון מעתיקים ומאות תעודות בציון תאריכים, וכן תועדו על סמך מיקרופילמים כתבי יד שעדיין לא נחקרו, בסך הכול כ-6,700 כתבי יד. כל התיעוד הועבר למאגר נתונים ממוחשב בתיווך שאלון מיוחד שבו כ-700 שדות, ופותחה מערכת עדכון וחיפוש מתוחכמת ומורכבת המכונה "ספר-דא" (SfarData). נבחרו אלפי עמודים לדוגמה ונרכשו תצלומיהם בגודל טבעי, ואלה נסרקו ושולבו במאגר הנתונים. לכל כתב יד מתוארך התקינה גרפיקאים לוחות א"ב. הוכנו קובצי תצלומים הממוינים בסדר כרונולוגי לפי טיפוס הכתב וסוגו.

המפעל פרסם עד עתה עשרה ספרים: הקורפוס בשלושה חלקים (שהם שבעה כרכים של "אוצר כתבי יד עבריים מימי הביניים") בעברית ובצרפתית; שני חלקים של "אסופת כתבים עבריים מימי הביניים" (החלק השלישי בדפוס); "קודיקולוגיה עברית" (באנגלית); "אוצר הפירושים העבריים" (בצרפתית); ארבעה

חלקים של "אוצר המצחפים העבריים" (בעברית ובצרפתית, החלק החמישי בהכנה). המפעל משרת בכל שנה עשרות רבות של חוקרים ותלמידי מחקר הפונים אליו ונעזרים בו בזיהוי כתבי יד ובפתרון בעיות של ההדרת כתבי יד.

בשנה החולפת נמשכו סריקת אלפי השאלונים הידניים רבי הדפים ועיתרי המידע שבאמצעותם תועדו כתבי היד, ושילוב הסריקות במסד הנתונים. נסרקו אלפי דפי פוליו גדולים בסורק משוכלל מזה ששימש עד שנה זו וברזולוציה גבוהה יותר. לפעולת הסריקה של השאלונים שמולאו בעת עבודת השדה בספריות ברחבי העולם קדמה עבודת עיבוד והכנה רבה.

בחודשים האחרונים החל מיזם רב היקף, במימון קרן רוטשילד האירופית, של הסבת מסד הנתונים ספר-דתא לאתר נגיש באינטרנט בחסות האקדמיה ובמסגרת אתר הגג של בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים. ההסבה כרוכה בשינוי מבני של מסד הנתונים ושיפור אמצעי החיפוש ודליית המידע, וכן בהגהה קפדנית של הנתונים וההערות הנלוות אליהם, והיא תימשך כשלוש שנים. אתר ספר-דתא באינטרנט יכלול גם את חיבורו של מלאכי בית-אריה – "קודיקולוגיה עברית: טיפולוגיה של מלאכת הספר העברי ועיצובו בימי הביניים מהיבט היסטורי והשוואתי בגישה כמותית המיוסדת על תיעוד כתבי-היד בציוני תאריך" – שישמש מבוא מפורט לקודיקולוגיה עברית ויסייע בדליית מידע ממסד הנתונים. חיבור מקיף זה, המכיל מאות קישוריות לתמונות במסד הנתונים, הושלם ועתיד להיות נגיש באינטרנט בקרוב.

החלק השלישי של "אסופת כתבים עבריים מימי הביניים" (הכתב האשכנזי) נמצא בהוצאה לאור של האקדמיה למדעים בהתקנה לקראת הדפסתו. החלה הכנתו של החלק החמישי שייוחד לכתב האיטלקי. הוחל בהכנת החלק החמישי של "אוצר המצחפים: כתבי יד בכתב עברי מימי הביניים בציון תאריך" (Codices Hebraicis litteris exarati quo tempore scripti fuerint exhibentes Monumenta Palaeographica Medii Aevi: Series Hebraica).

3.1.2 האונומסטיקון של ארץ ישראל

פרופ' יורם צפירי

מפעל האונומסטיקון (The Onomasticon of Iudaea, Palaestina and Arabia in the Greek and Latin Sources) מרכז את כל המובאות המזכירות יישובים, עצמים גאוגרפיים, יחידות מנהליות ואף קבוצות אתניות בארץ ישראל ובסביבתה הקרובה (מחוזות שהשתייכו בעבר ליהודה או לפרובינקיות של פלסטנה ועריבה), מאמצע המאה הרביעית לפני הספירה (ערב כיבוש הארץ בידי אלכסנדר הגדול) ועד הכיבוש המוסלמי באמצע המאה השביעית לספירה.

הערכים מוגשים לקורא על פי סדר אל"ף-בית של האתרים, ובהם מובאות בלשון המקור ובתרגום לאנגלית, הערות טקסטואליות חיוניות, דיון גאוגרפי-היסטורי, במקרים רבים גם דיון ארכאולוגי, וכן ביבליוגרפיה. צוות המחקר אסף את החומר הנוגע לעניין מכל המקורות ביוונית ובלטינית, כולל רשימות מנהליות, כתובות, מטבעות וכו', וכן מקורות בלשונות המזרח, בעיקר סורית, אם אלה תורגמו מן היוונית.

איסוף החומר הסתיים כבר לפני שנים, ומאז הצוות עוסק בעריכה, בעדכון ובהכנה לדפוס. שני הכרכים הראשונים הוגשו להוצאת האקדמיה. הכרך הראשון מביא, במלואם, טקסטים מרכזיים החוזרים ומופיעים בערכים שונים. הטקסטים מובאים בלשון המקור ובתרגום לאנגלית. בכרכים הבאים יבואו שמות האתרים בסדר האל"ף-בית. ריכוז המקורות בכרך הראשון מאפשר גישה נוחה אל הנוסח המלא, ואילו הערכים יסתפקו במובאות קצרות הנוגעות במישרין לערך עצמו. בכרך זה נמצאים גם המבוא, רשימת קיצורים מוערת של המקורות וביבליוגרפיה כללית. הכרך ממתין להוצאה לאור.

הכרך השני מכיל את הערכים המתחילים באות A. העבודה בכרך זה נמצאת בשלב הכנסת התיקונים האחרונים לקראת הגשה לסדר. כלולים בו כמה מן הערכים הגדולים ביותר בחיבור כולו, והתקנתם חייבה היערכות מיוחדת. כמו כן מתקדמת עבודת העריכה של הכרך השלישי, וכן ארגון הערכים בכרכים הבאים. בשנה החולפת התקדמה מאוד מלאכת העריכה, וצפוי כי שני הכרכים הראשונים יוגשו לדפוס בעתיד הקרוב. כמו כן נמשכת עריכתם של כל הכרכים הבאים.

3.1.3 המפעל לחקר השירה והפיוט בגניזה על שם עזרא פליישר

פרופ' שולמית אליצור

המפעל נוסד על ידי האקדמיה הלאומית בשנת תשכ"ז (1967). מטרת המפעל הייתה לפענח, לזהות ולקטלג את קטעי השירה והפיוט שנשתמרו באוספי הגניזה הקהירית. היזמה נתאפשרה עם ריכוז תצלומי המיקרופילם של רוב אוספי הגניזה בעולם במכון לתצלומי כתבי היד העבריים שבבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים. כעת, אחרי יותר מארבעים שנות עבודה, הושלם קטלוג השירים ברוב האוספים הגדולים של הגניזה. במאגר המידע של המפעל רשומים כ-90,000 כותרים. מן האוספים הגדולים של קטעי הגניזה נותרו עוד לקטלוג רק קטעי סדרת הנוספות של אוסף טיילור-שכטר, השמור בספריית האוניברסיטה של קמברידג', וקטעי הגניזה שבאוסף פירקוביץ' שבסנקט-פטרבורג.

המפעל נושא את שמו של פרופ' עזרא פליישר ז"ל, שייסדו ועמד בראשו יותר משלושים ותשע שנים. פרופ' פליישר הלך לעולמו באב תשס"ו. העבודה במפעל חיוו נמשכת ברצף בראשותה של פרופ' שולמית אליצור, בסיועה של ועדה מלווה ובה שני חברי האקדמיה (ראו פירוט להלן בפרק ועדות האקדמיה). את עיקר עבודת הפיענוח, הקטלוג והמחשוב מבצעת העובדת הקבועה במפעל, ד"ר שרה כהן.

בשנה האחרונה התקדמה עבודת הקטלוג של סדרת הנוספות שבאוסף טיילור-שכטר שבקמברידג'. מדובר בכרכים המכילים מאות קטעים קטנים וקשים לזיהוי, ועם זאת עד כה זוהו וקוטלגו רוב הקטעים. כמו כן קוטלגו כמה אוספים קטנים אך משמעותיים מאוד מבחינת איכות החומר שנמצא בהם. שניים מן האוספים הללו – קטעי הגניזה שהיו שמורים בספריות היהודיות בוורשה ובפרנקפורט דמיין – אבדו במלחמת העולם השנייה, והם קוטלגו על פי צילומי כתבי היד שנשתמרו במכון שוקן שבירושלים (הצילומים אינם מצויים במכון לתצלומי כתבי היד העבריים שבספרייה הלאומית). אוסף קטן אחר שקוטלג הוא אוסף מיטוון השמור בסלי אוק (Selly Oak), בירמינגהם. בצד עבודת הקטלוג נמשך גם השנה הרישום השוטף של קטעי השירה והפיוט שפורסמו במשך השנה בספרים ובכתבי עת מקצועיים, והתקדמה העברת החומר מן הכרטסת שבמפעל למאגר הממוחשב.

בעקבות הסכם לשיתוף פעולה בין המפעל לחקר השירה והפיוט לבין מפעלי פרידברג לחקר הגניזה, שנחתם בשנה שעברה, התקבל מידע רב על קטעי גניזה של שירה ופיוט שזוהו על ידי חוקרים ומשום מה לא נכללו במאגר שבמפעל אף על פי שמקורם באוספים שלכאורה כבר קוטלגו. מידע זה עתיד לסייע בהשלמת הקטלוג. המפעל משמש מקור מידע ראשון במעלה לכל העוסקים בחקר השירה והפיוט העבריים, ומספק שירותים לחוקרים רבים בארץ ובעולם.

3.1.4 מפעל התפילה

פרופ' אורי ארליך

מפעל התפילה הוקם בשנת 2003 באוניברסיטת בן-גוריון בנגב. מטרתו לרכז במאגר ממוחשב את כל העדויות הטקסטואליות של התפילה היהודית לתקופותיה ולמנהגותיה ולמיין לפי קריטריונים מדעיים. המאגר יבנה מצע טקסטואלי אמין לכל ענפי המחקר בתפילות ישראל, שיוכל לשמש להכנת מהדורות מדעיות של תפילות ישראל. בשלב הראשון יתמקד המפעל בתיעוד נוסחאות התפילה בקורפוסים הקדומים: קטעי הסידור בגניזה הקהירית והסידורים הקדומים השלמים.

כל קטע סידור שנרשם במאגר ממוין על פי שני קריטריונים: תיאור פיזי של הקטע ואפיון התכנים הליטורגיים שבו. הרישום והמיון השיטתיים מאפשרים אחזור מידע יעיל למחקר. קטעי תפילה חשובים מועתקים במלואם, וכך מתאפשר עיון בקטעי הסידור. בעתיד יתאפשר חיפוש חופשי בהם על פי מילים וצירופים. התעתיקים מקושרים אל התיאור הקטלוגי. לכל קטע בקטלוג מקושר גם מידע ביבליוגרפי הנוגע לו, וכן אפשר לצרף תצלום ממוחשב של הקטע. עם סיום איסוף העדויות יהיה אפשר להעמיד סינופסיס ממצה לצורך המחקר.

פעולת הקטלוג בשנה החולפת התמקדה בסדרה החדשה של אוסף טיילור-שכטר שבאוניברסיטת קמברידג'. קוטלגו באופן שיטתי התיבות 156-160, 265, 120-121, 130-135. תיבות אלה מרובות מאוד בקטעי תפילה.

כמו כן נרשמו וקוטלגו קטעי תפילה רבים מאוספים אחרים, הן כאלה שהועתקו במהלך השנה (להלן) והן כאלה שהזדמנו למפעל התפילה מתוך אוספים אחרים. בשנה החולפת הסתיימה העתקת כל קטעי ברכת המזון שאותרו עד כה. על אלה יש להוסיף העתקת קטעים אחרים המכילים את תפילת העמידה שאותרו עד עתה. לשם שלמות העבודה הקטעים מועתקים במלואם. אוסף ההעתקות במפעל מכיל גם כמות נכבדה של קטעי תפילה אחרים. התקדמה מאוד הכנת התשתית למהדורה סינופטית של נוסחאות תפילת שמונה-עשרה מן הגניזה והיא עומדת להסתיים בקרוב. המפעל מספק מידע לחוקרי התפילה בארץ ובעולם.

3.2 מפעלים בתמיכת האקדמיה

3.2.1 המפעל המשותף עם MGH

האקדמיה שותפה ל-Monumenta Germaniae Historica (MGH) במינכן במפעל התקנתן והוצאתן לאור של מהדורות ביקורתיות של חיבורים עבריים מאשכנז בימי הביניים. הכרך הראשון במסגרת הסדרה המשותפת ראה אור בשנת 2005. למפעל זה הקימה האקדמיה ועדת היגוי שבראשה עומד פרופ' ב"ז קדר (ראו פירוט להלן בפרק ועדות האקדמיה). הוועדה אישרה שישה מיזמים האמורים להסתיים בשנים הקרובות.

3.2.2 מפעל המילון של הפרסית האמצעית

מפעל בחסות האקדמיה ובפיקוח ועדה אקדמית שחברה הם הפרופסורים גדעון גולדנברג (י"ר), יוחנן פרידמן ושאל שקד. למפעל גם ועדה מדעית בין-לאומית, שהרכבה עדיין איננו סופי, אך עם חבריה נמנים הפרופסורים ניקולס סימס-ויליאמס (לונדון וקמברידג'), גרארדו ניולי (רומא) וז'ילבר לאזאר (פריז). המפעל מתנהל בחסות משותפת של האקדמיה הישראלית והאקדמיה דיי לינצ'אי (Accademia dei Lincei) ברומא. פעילותו נהנית גם מחסות האקדמיה לכתובות ולספרויות בפריז (Académie des Inscriptions et Belles-Lettres) ואיגוד האקדמיות הבין-לאומי (Union Académique Internationale). מנהלי המפעל הם פרופ' שאל שקד מהאוניברסיטה העברית בירושלים וסגנו פרופ' קרלו צ'רטי (Carlo Cereti) מאוניברסיטת לה סאפיניצה (La Sapienza) ברומא. מרכזת המפעל היא ד"ר תמר עילם גינדין. מטרת המפעל היא להעלות בשלב הראשון לאתר האינטרנט המיועד את כל הטקסטים הרלוונטיים בפרסית אמצעית (דהיינו: הפרסית האמצעית של הספרים הזווראסטריים, מבחר טקסטים בפאזנד, הפרסית של הכתבים המאניכאיים, הכתובות האפיגרפיות בפרסית אמצעית על גבי סלע ועל גבי חותמות), וכן לתעד את האוצר הלוקסיקלי של הפרסית האמצעית המופיע כמילים שאולות בשפות שכנות, כגון ארמית, ארמנית וערבית. הטקסטים מועלים לאתר במהדורות מדעיות בתעתיק מדעי לאותיות לטיניות ולאחר הגהה קפדנית לצורה ולתוכן, כדי שישמשו בסיס למילון מקיף של השפה. לאחר שיצטבר חומר מספיק כדי הכנת המילון, יוחל בשלב השני והאחרון: כתיבת הערכים של המילון עצמו. צוות מצומצם של עוזרים מדעיים פועל בארץ, באיטליה ובארצות אחרות כדי להכין את מסד הנתונים למילון, שיהיה הראשון מסוגו. בצוות גם עוזרים האוספים חומר הנוגע לאטימולוגיות של הלוקסיקון בפרסית אמצעית, ושני מומחים לתכנות מחשבים, השוקדים על פיתוח התכנה ועל תחזוקתה. הצוות מתכנס מפעם לפעם לדיונים מדעיים ולהחלפת דעות. מרכז החישובים של האוניברסיטה העברית בירושלים מספק שירותי שרת ותמיכה למפעל, ושירותים אחרים נרכשים בשוק הפרטי.

המפעל, שאיננו נתמך כספית על ידי האקדמיה, נהנה ממימון הקרן הלאומית למדע. תאריך היעד לסימומו של השלב הנוכחי של העבודה הוא סוף שנת 2010. השלב הבא של העבודה (בשנים 2011–2014) יוקדש בעיקר לכתיבת ערכי המילון. הקבוצה הפועלת ברומא זוכה לתמיכות כספיות אינדיווידואליות במסגרת לימודי הפרסית האמצעית באוניברסיטה לה סאפיניצה, ואחד מחבריה ישהה בשנת תש"ע בארץ כדי לתרום לקידום המילון. מתנדבים העובדים במקומות אחרים בעולם מספקים אף הם חומר למסד הנתונים של המילון.

3.3 הוועדה ליישום הדוח בנושא עתיד מדעי הרוח באוניברסיטאות המחקר בארץ

הוועדה, בראשותה של פרופ' שולמית וולקוב (ראו פירוט להלן בפרק ועדות האקדמיה), ממשיכה לנווט את המאמצים לחיזוק מדעי הרוח בישראל. בשלב זה ניתן לציין הישגים אחדים, ובראשם ייסוד קרן מדעי הרוח ביזמת יד הנדיב בעצה אחת עם צוות האקדמיה שחיבר בשנת תשס"ז את הדוח המקורי – "עתידם של מדעי הרוח באוניברסיטאות בישראל". בעקבות אימוץ רעיון הקמת הקרן על ידי ועדת שוחט, זכתה הקרן גם למימונה של ות"ת. מחזור ראשון של בקשות למימון מיזמים שונים נמצא עתה על שולחן הצוות האקדמי המנהל את הקרן. ות"ת, בליווי הוועדה, עושה מאמצים לאתר את פרות המחקר של סגל מדעי הרוח בארץ שלא הובאו עד כה בחשבון במסגרת מודל המימון שלה (בעיקר ספרים). הוועדה גם בודקת את מקומם של מדעי הרוח בקרן הלאומית למדע ועמלה על יצירת שיתוף פעולה עם יד הנדיב ועם פורום דקני מדעי הרוח בתחום ההסברה כדי להציג את המצב במדעי הרוח – על הישגיהם ועל קשייהם – הן בתוך האוניברסיטאות והן בקרב הציבור הרחב.

את הדוח המקורי ואת עיקרי ההמלצות ניתן למצוא באתר האקדמיה, בחלונית "דוחות האקדמיה".

3.4 German–Israeli Frontiers of the Humanities (GIFOH)

הסכם שנחתם השנה בין האקדמיה לקרן אלכסנדר פון הומבולדט הגרמנית יוביל לכינוס רב-תחומי במדעי הרוח שישתתפו בו קבוצות חוקרים צעירים ישראלים וגרמנים. נשיא האקדמיה מינה את פרופ' גדליה סטרומזה לרכז את הפרויקט מטעם החטיבה.

בכל שנה ייבחרו ארבעה חוקרים ישראלים בתחומים שונים מתוך חברי פורום הצעירים של האקדמיה שיעבדו בשיתוף עם ארבעה חוקרים צעירים גרמנים בתחומים דומים ויהיו יחד ועדה מארגנת של כינוס דו-לאומי בשיתוף של כ-50 חוקרים מגרמניה ומישראל. הכינוס יתקיים בישראל ובגרמניה, לסירוגין, אחת לשנה בארבע השנים הקרובות.

חברי הוועדה המארגנת הישראלים של הסדנה הראשונה, שתתקיים בחודש דצמבר 2009, הם אלה:
ד"ר דיאגו אולשטיין, פרופ' מיכל בירן, ד"ר אורנה הררי וד"ר ערן נוימן.

3.5 פורום צעירי מדעי הרוח והחברה

הפורום נועד לשמש קבוצת חשיבה ומסגרת לעיון בשאלות האקטואליות של המדע. חברי הפורום ידונו בנושאי מחקר מתחום המתודולוגיה של המדע ומתחום ארגון המחקר המדעי. הם מוזמנים לבדוק ולהעריך הערכה ביקורתית את מצב המחקר בארץ ואת הכלים העומדים לרשות החוקרים במוסדות להשכלה גבוהה, וכן להציע הצעות מעשיות.

אלה המפגשים שהתקיימו בשנת הפעילות האחרונה:

כ"ט בניסן תשס"ט (23 באפריל 2009)

ד"ר צור שלו

המפה כמסמך מילולי-חזותי

ד"ר דימטרי שומסקי

מעבר למדינת הלאום: ציונות אוטונומיסטית בין מזרח אירופה ומרכז לארץ ישראל המנדטורית

כ"ג באדר תשס"ט (19 במרס 2009)

ד"ר רונית קרק

אברא-קדברא: מחקר פעולה על העלמת השיח הפמיניסטי בתכנית "נשים מחדשות ניהול"

ט"ז באדר תשס"ט (12 במרס 2009)

פרופ' מנחם ברינקר

פרשנות: "דיוק" ו"אובייקטיביות" במדעי הרוח

וד"ר יעקב מאשיטי

השטן ופניו המבולגנים של הכאוס: הערפול ההרמנויטי של ג'ון מילטון

כ"ו בטבת תשס"ט (22 בינואר 2009)

ד"ר ראובן בורג

Truth in Fiction: Reading Literature with Theory

ד"ר שרית גולדנר

A Re-Evaluation of the Family Investment Model (FIM): Evidence from Single-Married Comparison in the U.S. and Israel

כ"ב במרחשוון תשס"ט (20 בנובמבר 2008)

ד"ר עמית פינצ'בסקי

מתודולוגיה במסגרת לימודי תרבות - מחקר בנושא הסטאלגים

ד' באב תשס"ח (5 באוגוסט 2008)

ד"ר ערן נוימן

סיור והרצאה בתערוכה: פרפורמליזם - צורה וביצוע באדריכלות הדיגיטלית

כ"א בתמוז תשס"ח (24 ביולי 2008)

ד"ר שרון צוקרמן

סיור והרצאה בגן הלאומי תל חצור בנושא: מתודולוגיית מחקר בארכאולוגיה

כ"ח באייר תשס"ח (2 ביוני 2008)

פרופ' זאב שטרנהל

דמוקרטיה ושלטון החוק

י' באייר תשס"ח (15 במאי 2008)

חברת הפורום תמר הרציג

מתודולוגיה ואידאולוגיה - אתגרים בחקר ההיסטוריה של המגדר

בשנת תשס"ט נבחרו עשרה חברי פורום בראשותו של פרופ' מנחם ברינקר, ואלה הם:

ד"ר מרים גולדשטיין (ערבית, אוניברסיטת בר-אילן)

ד"ר תמר הס (ספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים)

ד"ר גליה ינושבסקי (תרבות צרפת, אוניברסיטת בר-אילן)

ד"ר יעקב מאשיטי (ספרות משווה, אוניברסיטת בר-אילן)

ד"ר גלית נגה-בנאי (תולדות האמנות, האוניברסיטה העברית בירושלים)

ד"ר טליה פישר (משפטים, אוניברסיטת תל-אביב)

ד"ר אנדריאה רוטשטיין (לימודים קלאסיים, אוניברסיטת תל-אביב)

ד"ר רמי ריינר (מחשבת ישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב)

ד"ר דמיטרי שומסקי (היסטוריה של עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים)

ד"ר צור שלו (היסטוריה כללית ולימודי ארץ ישראל, אוניברסיטת חיפה)

בשנת תשס"ח נבחרו עשרה חברי פורום בראשותה של פרופ' מרגלית פינקלברג, ואלה הם:
ד"ר שרון אהרונסון-להבי (ספרות משווה, אוניברסיטת בר-אילן)
ד"ר ראובן בורג (ספרות אנגלית, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר שרית גולדנר (כלכלה, אוניברסיטת בר-אילן)
ד"ר אורן גזל-אייל (משפטים, אוניברסיטת חיפה)
ד"ר תמר הרציג (היסטוריה, אוניברסיטת תל-אביב)
ד"ר אורנה הרי (פילוסופיה ולימודים קלאסיים, אוניברסיטת תל-אביב)
ד"ר ערן נוימן (אדריכלות, אוניברסיטת תל-אביב)
ד"ר עמית פינצ'בסקי (תקשורת, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר שרון צוקרמן (ארכאולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר רונית קרק (פסיכולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן)

בשנת תשס"ז נבחרו תשעה חברי פורום בראשותה של פרופ' נילי כהן, ואלה הם:
ד"ר דיאגו אולשטיין (היסטוריה, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר ישי בלנק (משפטים, אוניברסיטת תל-אביב)
ד"ר ארלט דוד (לימודי המזרח הקרוב הקדום, אגיפטולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר נחמה ורבין (מדעי הדתות, אוניברסיטת תל-אביב)
ד"ר עמרם טרופר (היסטוריה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב)
ד"ר אפרים פודוקסיק (מדעי המדינה, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר הילה קרן (משפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר ישי רוזן צבי (תרבות עברית, אוניברסיטת תל-אביב)
ד"ר שרית שלר-עיני (תולדות האמנות, האוניברסיטה העברית בירושלים)

בשנת תשס"ו נבחרו עשרה חברי פורום בראשותו של פרופ' יוסף קפלן, ואלה הם:
ד"ר דוד אנוך (פילוסופיה ומשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר ירון בן-נאה (היסטוריה של עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר יאיר בר-חיים (פסיכולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב)
ד"ר צחי זמיר (אנגלית, ספרות כללית והשוואתית, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר פרומה זקס (היסטוריה של המזרח התיכון, אוניברסיטת חיפה)
ד"ר יורם כהן (ארכאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום, אוניברסיטת תל-אביב)
ד"ר גיא מירון (היסטוריה של עם ישראל, מכון שכטר)
ד"ר אליהו עסיס (תנ"ך, אוניברסיטת בר-אילן)
ד"ר פול פרוש (תקשורת ועיתונות, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר איריס שגריר (היסטוריה של ימי הביניים, האוניברסיטה הפתוחה)

בשנת תשס"ה נבחרו תשעה חברי פורום בראשותו של פרופ' יוחנן פרידמן, ואלה הם:
ד"ר גיא ביינר (היסטוריה כללית, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב)
ד"ר יגאל ברונר (הודו, אוניברסיטת תל-אביב)
ד"ר מאיר יעיש (סוציולוגיה, אוניברסיטת חיפה)
ד"ר אורי יפתח (לימודים קלאסיים ומשפט, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר מחמוד כאל (שפה וספרות ערבית, אוניברסיטת תל-אביב)
ד"ר סרג'יו לה-פורטה (לימודים ארמניים, האוניברסיטה העברית בירושלים)
ד"ר אברהם פאוסט (ארכאולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן)

ד"ר נעמה פרידמן (חינוך, אוניברסיטת תל-אביב)
ד"ר אייל רגב (ארכאולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן)

בשנת תשס"ד נבחרו תשעה חברי פורום בראשותו של פרופ' מנחם יערי, ואלה הם:

ד"ר מיכל בירן (לימודי אסיה ואפריקה, האוניברסיטה העברית בירושלים)

ד"ר אלי דרזנר (פילוסופיה, אוניברסיטת תל-אביב)

ד"ר מאיר חמו (פילוסופיה, אוניברסיטת תל-אביב)

ד"ר רן חסין (פסיכולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים)

ד"ר שי לביא (משפטים, אוניברסיטת תל-אביב)

ד"ר מיכאל קרייני (משפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים)

ד"ר אלון רחמימוב (היסטוריה, אוניברסיטת תל-אביב)

ד"ר רן שפיגלר (כלכלה, אוניברסיטת תל-אביב)

ד"ר אורנה ששון-לוי (סוציולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן)

4. פעילות ההוצאה לאור

חוק האקדמיה מונה עם מטרות האקדמיה ותפקידיה "לפרסם כתבים שיש בהם כדי לקדם את המדע". לשם כך פועלת באקדמיה בקביעות ועדת פרסומים, וההוצאה לאור עובדת על פי החלטות ועדת הפרסומים והנחיותיה. פרסומי האקדמיה כוללים פרות של תכניות מחקר ומפעלים שהיא יזמה ואשר נועדו לשמש תשתית לפעילות מדעית, כל אחד בתחומו, וכן חיבורים שנמצאו מתאימים למדיניות הפרסום של האקדמיה. רוב הפרסומים בעברית הם מתחומי מדעי הרוח ויש להם זיקה אל מדעי היהדות, ואילו הפרסומים באנגלית ובשפות אחרות מקיפים את כל המדעים: מדעי הרוח והחברה ומדעי הטבע.

הפרסומים במדעי הרוח הם ברובם מהדורות מדעיות של מקורות ושל כתבי יד בתחומים כגון תולדות עם ישראל, תולדות המחשבה והדת היהודית, הגות ימי הביניים ולשונות היהודים, ונודעת להם חשיבות בחקר התרבות למן העת העתיקה ועד לתקופה המודרנית. מגוון רחב של תחומי מחקר בא לידי ביטוי במונוגרפיות ובקבצים שעובדו מימי עיון ומסדנאות שנערכו בחסות האקדמיה.

בסדרה "דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים" מתפרסמות הרצאות שנישאו באירועים שהאקדמיה ערכה בביתה.

בתחום מדעי הטבע פועלת ועדת הפאונה והפלורה של ארץ ישראל, ומטרתה לפרסם מונוגרפיות על קבוצות בעלי חיים וצמחים של ארץ ישראל ופרסומים נלווים בתחומי האקולוגיה ומגוון המינים. החיבורים בסדרות *Flora Palaestina* ו-*Fauna Palaestina* וכן הפרסומים הנלווים מובאים לדפוס ומופקים בהוצאה לאור של האקדמיה.

בסדרת ההרצאות על שם אלברט איינשטיין מוזמנים לשאת דברים מדענים ידועי שם בתחומי מדע מגוונים, ומקצת ההרצאות מתפרסמות בהוצאה לאור.

בסדרות "סוגיות במדיניות מדע" ו"מסמכי ייעוץ והערכה" מופקות בהוצאה לאור חוברות ובהן דברים שנאמרו בימי עיון שערכה האקדמיה בנושאים אלו וכן דוחות והמלצות של ועדות האקדמיה.

ההוצאה לאור מפיצה את פרסומיה באמצעות משלוח הודעות ועלונים בדואר האלקטרוני ובדואר הרגיל לרשימות תפוצה מיוחדות לפי נושאי הפרסומים. כמו כן היא נעזרת בשירותיהם של מפיצים מקצועיים בארץ ובח"ל.

בשנת הדוח השתתפה ההוצאה לאור של האקדמיה, כמדי שנה בשנה, בשבוע הספר העברי. כמו כן השתתפה ביריד הספרים הבין-לאומי שנערך אחת לשנתיים בירושלים.

בטיפול של ההוצאה לאור היום 18 כתבי יד: 12 ספרים ו-6 חוברות. מהם כתב יד אחד בדפוס, שני כתבי יד בסידור ובהגהות, 11 כתבי יד בעריכה ו-4 כתבי יד בשלבי הכנה.

זה הפרסום שבדפוס:

- ◆ *Egyptian, Semitic and General Grammar: Studies in Memory of H.J. Polotsky*, edited by Gideon Goldenberg and Ariel Shisha-Halevy

אלה הפרסומים שראו אור בשנת הדוח:

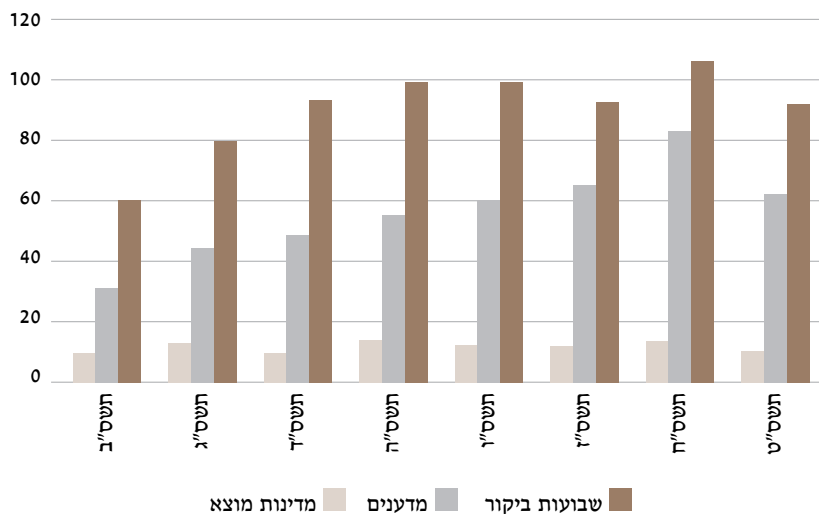
- ◆ ירושלמי נזיקין: יוצא לאור על-פי כתב-יד אסקוריאל; ועתה נוספו קטעים מן הגניזה האיטלקית בצירוף מבואות. הדפסה שלישית, תשס"ח. לט + 275 + vi עמודים.
- ◆ יוסף דן, גרשם שלום וחידת ספר הבהיר (דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, כרך תשיעי, חוברת 4). תשס"ח. 34 עמודים.
- ◆ אבישי מרגלית, מוסר בלי אופי (דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, כרך תשיעי, חוברת 5). תשס"ט. 16 עמודים.
- ◆ Pieter W. van der Horst, *The Myth of Jewish Cannibalism: A Chapter in the History of Antisemitism* (Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities, vol. VIII, no. 3). 2008. 14 pp.
- ◆ Cristina D'Ancona, *Man's Conjunction with Intellect: A Neoplatonic Source of Western Muslim Philosophy* (Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities, vol. VIII, no. 4). 2008. 34 pp.

5. קשרים בין-לאומיים:

לאקדמיה הסכמים עם 35 מוסדות (ברובם אקדמיות למדעים) ב-32 מדינות באירופה, באמריקה, במרכז אסיה, בתת-היבשת ההודית ובמזרח הרחוק, והיא חברה בכמה ארגונים בין-לאומיים חשובים. הקשרים הבין-לאומיים של האקדמיה באים לידי ביטוי בחילופי חוקרים במסגרת הסכמים עם אקדמיות בעולם, בקיום סדנאות מדעיות דו-לאומיות ורב-לאומיות, בפעילות מדעית אזורית ובייצוג הקהילה המדעית הישראלית בארגוני מדע בין-לאומיים. (שנת הדיווח לעניין קשרים בין-לאומיים: 1 באפריל 2008 עד 31 במרס 2009).

במסגרת ההסכמים האלה ביקרו בישראל בשנת הדוח 62 מדענים מ-10 אקדמיות (בשנה הקודמת ביקרו 83 מדענים מ-14 אקדמיות, היינו ירידה של 28% במספר האורחים), ובסך הכול הם שהו בארץ 90 שבועות (103 שבועות בשנה הקודמת). נתונים אלו משקפים נסיגה מהמגמה החיובית של השנים האחרונות אך הם קרובים מאוד לנתונים הממוצעים של העשור האחרון. הם מושפעים כנראה מהמצב הביטחוני המתוח שהוביל למבצע "עופרת יצוקה" בסוף דצמבר 2008.

ביקורי מדענים מאקדמיות זרות



ארבעים מדענים ישראלים (23 בשנה הקודמת) ביקרו במסגרת ההסכמים המשותפים ב-13 מדינות זרות (10 בשנה הקודמת). לפי המדיניות שקבעה מועצת האקדמיה, במסגרת ההסכמים לשיתוף פעולה מדעי הושם דגש בסדנאות מדעיות דו-לאומיות.

האקדמיה מייצגת את ישראל בארגוני גג מדעיים בין-לאומיים כגון המועצה הבין-לאומית למדע (ICSU) והקרן האירופית למדע (ESF). האקדמיה עודדה את הקמתן של כעשרים ועדות תחומיות המייצגות את ישראל באיגודי המדע של איקס"ו, והיא משלמת את דמי החבר שלהם. האקדמיה תומכת בהשתתפות יושבי ראש הוועדות המדעיות הלאומיות בכינוסי האיגודים הבין-לאומיים למיניהם, ומשתתפת בייצוגן של כעשר ועדות בין-תחומיות באיקס"ו. האקדמיה מיוצגת בכמה איגודים בין-לאומיים של אקדמיות לאומיות וכן בגופים ובתכניות של הקרן האירופית למדע, בוועדה הישראלית לאונסק"ו, בקרן הדו-לאומית ארצות-הברית-ישראל ובוועדה הגרמנית למלגות מינרבה.

5.1 קשרי מדע עם מדינות ועם אקדמיות למדעים

אוזבקיסטן

בשנת 1999 נחתם זיכרון דברים בעניין שיתוף פעולה מדעי בין האקדמיה ובין האקדמיה האוזבקית.

אוסטריה

ההסכם לשיתוף פעולה בין האקדמיה ובין האקדמיה האוסטרית נחתם בשנת 1993. עיקרו ביקורים הדדיים של מדענים בכירים, חילופי מידע, מחקרים משותפים ובדיקות האפשרות להקמת מרכזי מחקר משותפים.

ביקרו באוסטריה

פרופ' מלאכי בית-אריה, פלאוגרפיה, האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' דוד יעקובי, היסטוריה, האוניברסיטה העברית בירושלים

פרופ' יוסף זקבך, ביולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים

ד"ר סיגל עוזיאל-קרל, בלשנות, אוניברסיטת חיפה

אוסטרליה

בשנת 1998 נחתם ההסכם לשיתוף פעולה מדעי עם האקדמיה האוסטרלית.

ביקר באוסטרליה

פרופ' יעקוב גולנזר, מיקרוביולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים

אוקראינה

בשנת 1993 נחתם ההסכם לשיתוף פעולה מדעי עם האקדמיה האוקראינית. עניינו שיתוף פעולה במחקרים, בסדנאות ובסימפוזיונים, חילופי מדענים והחלפת מידע.

ביקרו בישראל

Dr. Alexander Krahmalnyi, Botany

Dr. Elvira Solomko, Botany

אזרבייג'אן

בשנת 1994 נחתם ההסכם לשיתוף פעולה מדעי בין האקדמיות.

איטליה

ההסכם לשיתוף פעולה מדעי בין האקדמיות נחתם בשנת 2000. בפברואר 2006 התקיימה בירושלים סדנה דו-לאומית עם האקדמיה האיטלקית בנושא מילון הפרסית התיכונה, בהשתתפות משלחת מאיטליה ומשתתפים מכמה מדינות אחרות.

ביקרו באיטליה

ד"ר קעמיל סארי, ארכמטולוגיה, רשות העתיקות
פרופ' סנה שילשטיין, פיזיקה של חלקיקים, מכון ויצמן למדע

אלבניה

בחודש אפריל 2004, בעת ביקורם של סגן נשיא האקדמיה האלבנית והמזכיר המדעי הכללי באקדמיה, נחתם בירושלים ההסכם לשיתוף פעולה מדעי בין שתי האקדמיות.

אסטוניה

בשנת 1995 נחתם ההסכם לשיתוף פעולה מדעי בין האקדמיות.

ארמניה

בשנת 1992 נחתם ההסכם לשיתוף פעולה מדעי בין האקדמיות. ההסכם עוסק בעידוד מחקרים משותפים ובחילופי מידע בין קהילות המחקר הישראלית והארמנית.

ארצות הברית

באוקטובר 2008 הציג נשיא האקדמיה פרופ' מנחם יערי את מערכת ההשכלה הגבוהה בארץ בסדנה בנושא זה באוניברסיטת ניו יורק, ונפגש בווישינגטון עם נשיא האקדמיה האמריקאית ובכירה. בדצמבר 2008 נפגש מר בוב לפידות, מנהל האגף הבין-לאומי של האקדמיה, עם ראשי האקדמיות הלאומיות האמריקאיות לדיונים בנושאים משותפים כגון קידום המסגרת לפעילות האזורית בחסות האקדמיה האמריקאית, הקשר עם ארגוני המדע הבין-לאומיים וקיום מפעלי מדע דו-לאומיים. פרופ' תמר דיין ייצגה את ישראל בפורום מדעי מטעם הארגון לשיתוף ולפיתוח כלכלי (OECD) בנושא אוספים ביולוגיים. פרופ' גדליה סטרומזה השתתף בכינוס German-US Frontiers of the Humanities בבית החברה האמריקאית לפילוסופיה אשר נערך בחודש נובמבר 2008.

ביקרו בארצות הברית

פרופ' תמר דיין, מדעי החיים, אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' מנחם יערי, האקדמיה
מר בוב לפידות, האקדמיה
פרופ' גדליה סטרומזה, האקדמיה

בולגריה

בשנת 1995 נחתם ההסכם לשיתוף פעולה מדעי בין האקדמיות.

ביקרו בישראל

Prof. Svetlina Nikolova, Slavonic Studies
 Prof. Vesselka Zhelyazkova, Slavonic Studies
 Prof. Tatyana Mostrova, Slavonic Studies
 Prof. Stilyana Batalova, Slavonic Studies
 Dr. Lyubka tancheva, Pharmacology
 Dr. Daniela Kovacheva, Inorganic Chemistry
 Prof. Ognyan Kounchev, Mathematics
 Dr. Ivanova Klimentina, History
 Prof. Petar Popivanov, Mathematics
 Prof. Angela Popivanova, Mathematics
 Prof. Lyuben Mutafchiev, Mathematics
 Dr. Slavtcho Slavtchev, Mechanics
 Dr. Ivan Goshev, Organic Chemistry

ביקרו בבולגריה

פרופ' ניב אחיטוב, אינפורמטיקה, אוניברסיטת תל-אביב
 פרופ' בוריס גרנובסקי, מתמטיקה, הטכניון
 פרופ' בוריס מרקובסקי, כימיה פיזיקלית, אוניברסיטת תל-אביב

גרמניה

בשנת 1992 נחתם ההסכם לשיתוף פעולה מדעי בין האקדמיות.

ביקרו בישראל

Dr. Vladimir Elisashvili, Biochemistry
 Dr. Nino Tsiklauri, Biochemistry

גרמניה

ההסכם לשיתוף פעולה מדעי בין האקדמיה ובין האקדמיה של ברלין-ברנדברג נחתם בשנת 2000. הצדדים הסכימו לתת חסות למפעל ההוצאה לאור של מהדורה ביקורתית של כל כתבי מרטין בובר. באוקטובר 2003 ביקרה באקדמיה משלחת מן הקרן למדע של גרמניה, DFG, בראשות נשיאה, פרופ' ארנס לודוויג וינקר. במעמד זה חתמו נציגי האקדמיה, נציגי הקרן הלאומית למדע ונציגי DFG על הסכם משולש לשיתוף פעולה מדעי.

בשנת הדוח (2008) התקיימו פעילויות אחדות לציון מלאות 40 שנה לכינון היחסים הדיפלומטיים בין המדינות: בתחילת חודש אפריל התקיימה בירושלים

סדנה מדעית בחסות משותפת של האקדמיות הישראלית והגרמנית ליאופולדינה (Leopoldina) בנושא נירו-כלכלה וקבלת החלטות; בחודש דצמבר התקיים בבית האקדמיה של ברלין-ברנדברג (BBAW) מפגש במסגרת מיזם משותף של שתי האקדמיות: מדע ושלוש – מדע ומלחמה. השתתפו מטעם האקדמיה פרופ' ערן דולב, פרופ' שולמית וולקוב ופרופ' מנחם יערי.

הכינוס השנתי ע"ש ג'יימס פרנק התקיים באקדמיה בתחילת נובמבר 2008, בהשתתפות שרת החינוך והמחקר הגרמנית גב' אנט שאוואן. באותו חודש התקיימה באקדמיה עוד סדנה רב-לאומית בחסות האקדמיות הלאומיות של ישראל וגרמניה וגופים אחרים, בנושא נירו-ביולוגיה של מחלות פסיכיאטריות. השתתף בסדנה נשיא האקדמיה הגרמנית פרופ' טר מולן.

בחודש ינואר 2009 חתמה האקדמיה על הסכם עם קרן אלכסנדר פון הומבולדט הגרמנית. ההסכם דן בקיום סדרה של כינוסי מדע משותפים אשר יתקיימו בארץ ובגרמניה אחת לשנה, לסירוגין, תחת הכותרת German-Israeli Frontiers of the Humanities. המפגש הראשון מתוכנן לתחילת חודש דצמבר 2009 בארץ (ראו בפרק החטיבה למדעי הרוח, בסעיף GIFOH).

ביקרו בארץ במסגרת ההסכם (מלבד חברי המשלחת לכינוס עם אקדמיה ליאופולדינה):

Prof. Volker ter Meulen
 Dr. Gyburg Uhlmann
 Dr. Sabine Schmidtke
 Dr. Tanja Michalsky
 Dr. Marc Frey
 Dr. Katja Hartmann

ביקרו בגרמניה

פרופ' יוסף זקבן, ביולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים
 ד"ר צבי קופליק, מערכות מידע, אוניברסיטת חיפה
 ד"ר לבי קרף, מתמטיקה, מכללת אורט בראודה

דרום-קוראה

ההסכם לשיתוף פעולה בין האקדמיות נחתם בשנת 1990, ועניינו חילופי מדענים, חילופי מידע וסמינרים משותפים.

ביקרו בהונגריה

פרופ' משה גופן, ביולוגיה, חברת מיגל
ד"ר שלה גורנשטיין, תזונה, האוניברסיטה העברית
בירושלים
מר ארקדי גורנשטיין, הנדסה כימית, האוניברסיטה
העברית בירושלים
ד"ר תומס פבליצ'ק, אנטומולוגיה, אוניברסיטת חיפה

הרשות הפלסטינית

(ראו בהמשך, בסעיף מפעלים אזוריים)

טג'יקיסטן

ההסכם לשיתוף פעולה עם טג'יקיסטן נחתם בשנת
1994.

טורקיה

ההסכם לשיתוף פעולה מדעי עם האקדמיה
הטורקית נחתם באנקרה באפריל 2002.

טייוואן

באוגוסט 1994 נחתם ההסכם לשיתוף פעולה מדעי
עם אקדמיה סיניקה. בדצמבר 2008 השתתף נשיא
האקדמיה בפורום של נשיאי אקדמיות אשר התקיים
בסאול.

יפן

באוקטובר 2008 הרצה פרופסור מנחם יערי, נשיא
האקדמיה, בנושא: ממשק ודיאלוג בין מדעי הרוח
לבין מדעי הטבע בכינוס "מדע וטכנולוגיה בשירות
החברה" בקיוטו.

ירדן

(ראו בהמשך, בסעיף מפעלים אזוריים)

לטוניה

בשנת 1999 נחתם ההסכם לשיתוף פעולה מדעי
בין האקדמיות. ההסכם עוסק בעידוד מחקרים
משותפים ובחילופי מידע בין האקדמיות וקהילות
המחקר הישראלית והלטונית.

מצרים

(ראו בהמשך, בסעיף מפעלים אזוריים)

סין

בשנת 1991 נחתם הסכם עם האקדמיה הסינית
למדעים. בשנת 2000 נחתם הסכם לשיתוף פעולה
בין האקדמיה ובין האקדמיה הסינית למדעי החברה.
לפי ההסכמים יוקמו מפעלי מחקר משותפים,
יתקיימו סדנאות וסימפוזיונים ויהיו חילופי מדענים.

האיחוד האירופי

לאקדמיה מעמד של חבר מן החוץ בתכנית
המסגרת המדעית השביעית של האיחוד האירופי.
בדצמבר 2008 התקיים יום עיון בנושא תכניות
האיחוד לניידות חוקרים (European Mobility)
בחסות משותפת של האקדמיה, ISERD
(Israel-Europe Research and Development)
והאיחוד האירופי.

הודו

בשנת 1993 נחתם ההסכם לשיתוף פעולה מדעי בין
האקדמיות בתחום המדעים המדויקים. לפי ההסכם
יבקרו בכל שנה לסירוגין מדען ישראלי בכיר בהודו
ומדען הודי בכיר בישראל.

הולנד

ההסכם לשיתוף פעולה מדעי בין האקדמיות עוסק
בחילופי מדענים, בפרסומים וסמינרים משותפים
ובחילופי מידע.

הונגריה

בשנת 1990 הופעל ההסכם לשיתוף פעולה מדעי
בין האקדמיות. ההסכם עוסק בחילופי מדענים,
בפרסומים ובסמינרים משותפים ובחילופי מידע.
הוסכם שבוגרים מצטיינים של Central European
University יוכלו להשתלם באוניברסיטאות בארץ
לתקופה של עד שנה.

בחודש אפריל 2007 התקיימה בארץ סדנה
דו-לאומית בנושא גישור הפער בין הבסיס הפיזיולוגי
להבנת התחושות לבין הבסיס הפסיכולוגי.
השתתפו חמישה מדענים מהונגריה. בחודש מאי
2007 התקיים בהונגריה כינוס רב-לאומי בנושא
Cosmopolitanism, Nationalism and the
Jews of E. Central Europe. בכינוס השתתפו
שבעה משתתפים מישראל, והדיונים הובילו להקמת
קבוצת מחקר דו-לאומית במכון ון ליר שבירושלים.

ביקרו בישראל

Mr. Gabor Gyani, History

Mr. Gyorgy Haraszti, History

Mr. Viktor Karady, History

Ms. Maria Kovacs, History

Mr. Peter Tibor Nagy, History

Mr. Gyorgy Kover, History

Mr. Agnes Deak, History

Mr. Attila Pok, History

סלובניה

ההסכם לשיתוף פעולה בין האקדמיות נחתם בשנת 1996.

סלובקיה

ההסכם לשיתוף פעולה בין האקדמיות נחתם בשנת 1995.

ביקרו בישראל

Dr. Ladislav Brimich, Geophysics

Dr. Narcis Tribulova, Heart Research

ביקרו בסלובקיה

פרופ' יצחק מאיר, כלכלה, האוניברסיטה העברית בירושלים

פרופ' יוחנן פרידמן, לימודי אסלאם, האוניברסיטה העברית בירושלים

ד"ר שלה גורנשטיין, תזונה, האוניברסיטה העברית בירושלים

מר ארקדי גורנשטיין, הנדסה כימית, האוניברסיטה העברית בירושלים

פרופ' ב"ז קדר, היסטוריה, האוניברסיטה העברית בירושלים

פולין

הסכם לשיתוף פעולה מדעי בין האקדמיות נחתם בשנת 1990. בחודש אפריל 2009 ביקר פרופ' מיכל קלייבר, נשיא האקדמיה למדעים של פולין, באקדמיה ונפגש עם נשיא האקדמיה ועם חברי המועצה. נשיאי שתי האקדמיות חתמו על חידוש ההסכם לשיתוף פעולה בין-לאומי בין האקדמיות.

ביקרו בישראל

Prof. Michal Kleiber, Engineering Science

Dr. Krawczynska Dorota, Jewish History

Prof. Kazimierz Malanowski, Systems analysis

Dr. Eva Bednarczuk, Mathematics

Dr. Dariusz Libionka, Philosophy

Dr. Jolanta Mlynarczyk, Archaeology

Prof. Beata Konikowska, Computer Science

Dr. Tadeusz Zadrony, History of Art

Prof. Irena Kossowska, Art

Dr. Barbara Lichocka, Archaeology

Prof. Krzysztof Cichocki, Economics

Dr. Dariusz Danel, Anthropology

ביקרו בפולין

פרופ' ארנון אברון, מדעי המחשב, אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' אלכסנדר יופה, מתמטיקה, הטכניון
גב' תמר שדמי, אמנות, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
פרופ' יגאל תלמי, פיזיקה גרעינית, מכון ויצמן למדע

ד"ר ברכה יניב, אמנות, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

צ'כיה

ביוני 1991 נחתם ההסכם לשיתוף פעולה עם האקדמיה הצ'כית. ההסכם חודש בשנת 1999.

ביקרו בישראל

Dr. Zdenka Votockova, History

Dr. Pavel Jirasek, History

Dr. Mecislav Borak, History

Dr. Helena Krejcova, History

Dr. Patek Miroslav, Microbiology

Dr. Miroslav Patek, Microbiology

Dr. Jiri Mares, Nuclear Physics

Dr. Bohumil Fort, Literary Theory

ביקרו בצ'כיה

ד"ר שלה גורנשטיין, תזונה, האוניברסיטה העברית בירושלים

מר ארקדי גורנשטיין, הנדסה כימית, האוניברסיטה העברית בירושלים

צרפת

ההסכם לשיתוף פעולה בין האקדמיה ובין האקדמיה הצרפתית למדעים של המכון הצרפתי (Institut de France) נחתם בשנת 1989. לפי ההסכם כל אקדמיה תארח מדען בכיר מן המדינה האחרת אחת לשנתיים, לסירוגין.

קרואטיה

שר המדע, החינוך והספורט של קרואטיה ביקר באקדמיה בפברואר 2005. הוא הביא עמו הצעה מטעם נשיא האקדמיה הקרואטית לכונן הסכם לשיתוף פעולה מדעי בין האקדמיות.

רומניה

בשנת 1991 נחתם הסכם לשיתוף פעולה מדעי בין האקדמיות.

ביקרו בישראל

Dr. Mihail Nicolae Vasile, Philosophy

Dr. Cornelia Alboiu, Agriculture

ביקרו ברוסיה

פרופ' דורון אורבך, כימיה, אוניברסיטת בר-אילן
 פרופ' סימון ברנדון, כימיה, הטכניון
 פרופ' בוריס גרנובסקי, מתמטיקה, הטכניון
 פרופ' דן מאירשטיין, כימיה, המכללה האקדמית
 יהודה ושומרון
 פרופ' מיכאל רוט, כימיה, האוניברסיטה העברית
 בירושלים
 פרופ' מיכאל זינגרד, כימיה, המכללה האקדמית
 יהודה ושומרון

שוודיה

בשנת 1974 נחתם הסכם לשיתוף פעולה בין
 האקדמיות. אחת לכמה שנים נערך סימפוזיון
 דו-לאומי.

תאילנד

בשנת 1992 נחתם מזכר הבנה לשיתוף פעולה
 מדעי בין האקדמיה ובין המכון הלאומי למחקר
 של תאילנד. במסגרת זאת נערך בשנים האחרונות
 מחקר משותף בנושא שיפור פרי הפיטאיה.

Prof. Rodica-Claudia Popescu, Geography
 Dr. Gabriel Socol, Laser optics
 Dr. Felix-Nicolae Sima, Laser optics
 Dr. Carmen-Georgeta Ristoscu, Laser optics
 Prof. Ion Mihailescu, Laser optics

ביקרו ברומניה

פרופ' משה גופן, ביולוגיה, חברת מיגל
 פרופ' יצחק מאיר, כימיה, האוניברסיטה העברית
 בירושלים

רוסיה

בנובמבר 1995 נחתם ההסכם לשיתוף פעולה
 מדעי בין האקדמיות. ביוני 2008 התקיימה ברוסיה
 הסדנה הדו-לאומית השביעית בנושא אופטימיזציה
 של הרכב, מבנה ותכונות של חומרים מתכתיים,
 תחמוצתיים, מורכבים, חומרי ננו וחומרים
 אמורפיים. השתתפו חמישה מדענים מרוסיה
 ושמונה עשר מישראל.

ביקרו בישראל

Dr. Mikhail Stepanichev, Physiology
 Dr. Natalia Gulyaeva, Neurochemistry
 Dr. Andrey Tsygankov, Petrology
 Dr. Vladimir Yudin, Chemistry

5.2 מפעלים אזוריים

נשיאי האקדמיות ומועצות המדע של אזור המזרח התיכון

בשנת 1994 נוסד בווינגטון איגוד נשיאי האקדמיות ומועצות המדע של אזור המזרח התיכון בהשתתפות
 ירדן, הרשות הפלסטינית, מצרים וישראל ובחסות האקדמיות הלאומיות של ארצות הברית. האיגוד החליט
 לקיים פגישות סדירות באזור וכן מחקרים, סדנאות ופעולות משותפות. הנושא הראשון שנבחר היה השימוש
 במדע ובטכנולוגיה להגדלת כמויות המים בארצות האזור ולשיפור איכותם. נבחרו גם תחומים אלה: מחסורים
 תזונתיים במיקרו-נוטריאנטים; מגוון המינים והשימוש בתקשורת אלקטרונית ברפואה מרחוק. בינואר 2002
 הוחלט לפעול בשני תחומים חדשים: יצירת מקומות עבודה ופיתוח בר קיימא באזורי מדבר. כן הוחלט
 לצרף מדענים צעירים מצטיינים מן האזור לתכנית (FOSE) Frontiers of Science and Engineering.
 המחזור האזורי השני של FOSE התקיים בחודש מרס 2007 בסביליה, והאקדמיה האמריקאית התחילה
 בתכנון המחזור השלישי. עם סיום כינוס FOSE התקיימה ישיבה של ראשי אקדמיות מהרשות הפלסטינית,
 מירדן, מישראל, מספרד ומארצות הברית, ובה גובשה תכנית עבודה להמשך ואומצו המלצות מהסדנה
 האזורית השנייה בנושא מחסורים תזונתיים במיקרו-נוטריאנטים, אשר התקיימה בירושלים במאי 2005.
 בחודש ינואר 2008 התקיים בירדן המפגש החמישי של איגוד הנשיאים, ובד בבד התקיימה סדרת סדנאות
 תכנון בנושאים אשר ראשי האקדמיות ראו בהם בעלי עדיפות (תת-תזונה של מיקרו-נוטריאנטים, מים,
 מקורות אנרגייה חלופיות, חיזוק תכניות הלימודים במדעים באוניברסיטאות וזיהום קרקעות). ראשי
 האקדמיות החליטו לכוון את המפעל הזה: Association of Middle Eastern and US National
 Academies of Sciences.

ב-10 ביולי 2008 התקיימה בבית האקדמיה ישיבה של מועצת התזונה האזורית (בהתהוות) בהשתתפות נציגים ישראלים, פלסטינים ואמריקאים. ב-15 ביולי 2008 התקיימה בעמאן פגישת עדכון בהשתתפותו של מנכ"ל המועצה הגבוהה למדע וטכנולוגיה החדש, ובה הוא הסכים כי ירדן תמשיך ותשתתף בפרויקט התזונה. בחודש אפריל 2008 השתתפה משלחת של חוקרים ישראלים במפגש הראשון של קבוצת המזרח התיכון ואפריקה של האיגוד הבין-לאומי לאסטרונומיה בקהיר.

פרופ' רות ארנון ייצגה את האקדמיה בישיבה של רשת האקדמיות באזור הים התיכון ואירופה (EMAN) אשר התקיימה בפריז בחודש יוני 2008, שם נחנכה תכנית "פרמנדיז", הקוראת לאקדמיות למדע של כל המדינות השוכנות לחופי הים התיכון לשתף פעולה למען פיתוח מדעי-איכותי.

המרכז האקדמי הישראלי בקהיר

המרכז האקדמי הישראלי בקהיר הוקם בשנת תשמ"ב (1982) על ידי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ביזמת המוסדות להשכלה גבוהה והחברה המזרחית הישראלית בעקבות הסכם התרבות בין ישראל למצרים ממרס 1979. האקדמיה מפעילה את המרכז במימון ות"ת. הרשויות המנחות את פעולת המרכז הן הנהלה ומועצה. מתשס"ז מנהל את המרכז פרופ' גבריאל מ' רוזנבאום, שתחומי התמחותו הם הלשון, הספרות והתרבות של מצרים המודרנית. פרופ' רחל גלון מרכזת את הקשרים בתחום מדעי הטבע.

משימתו העיקרית של המרכז האקדמי בקהיר היא להדק את הקשרים בין האוניברסיטאות ובין החוקרים במצרים ובישראל, לסייע לחוקרים משתי המדינות להשיג חומר מספריות ומארכיונים בנושאי מחקר ולטפח מחקרים משותפים. המרכז מפעיל ספרייה לשירותם של חוקרים וסטודנטים וניתנות בו הרצאות אקדמיות בנושאים מגוונים. מן הצד המצרי רוב המשתמשים בשירותי המרכז הם חוקרים וסטודנטים בתחומי הלשון והספרות העברית ומדעי היהדות בכלל, ומן הצד הישראלי – חוקרים וסטודנטים בתחומי ההיסטוריה והתרבות המצרית והערבית. כמה חוקרים משני הצדדים קיבלו מלגות ביקור בארץ או במצרים לשם קידום מחקריהם.

מספר המבקרים המקומיים במרכז האקדמי ידע תנודות עם השנים והושפע תמיד ממצב היחסים בין ישראל למצרים ושכנותיה האחרות וכן מאירועים פוליטיים אחרים במזרח התיכון. בתקופות של מתיחות פוליטית ניכרת ירידה במספר המבקרים המצרים במרכז, וכך היה השנה בתקופת מבצע "עופרת יצוקה". עם זאת בכל מצב, גם בתקופות קשות, המרכז מוסיף לפעול כסדרו: מקיים את ההרצאות באנגלית ובעברית וממשיך לתת שירות ולסייע למבקרים בו ולפונים אליו, הן ממצרים והן מישראל. גם בשנת תשס"ח-תשס"ט קיים המרכז בהצלחה אירועים רבים ואירח אנשי אקדמיה וסופרים ואנשי תרבות בולטים מישראל, אשר הרצו בתחומי התמחותיהם (בסך הכול 13 מרצים). בין אורחי המרכז האקדמי השנה הייתה גם קבוצה של ארבעה אסטרונומים שהגיעו לקהיר כדי להשתתף בכינוס MEARIM (Middle East Africa Regional Meeting [International Astronomical Union] Meeting). שניים מחברי הקבוצה נשאו במרכז האקדמי הרצאות על אסטרונומיה. ההרצאות עוררו עניין רב בקרב הקהל. כמו כן אירח המרכז האקדמי מבקרים רבים, בודדים וקבוצות, חלקם מחו"ל.

בשנה זו הגיעו לקהיר כמה חוקרים ישראלים שתחום התמחותם מצרים המודרנית ושהסתייעו במלגות מטעם המרכז, כדי לקדם את מחקריהם. מרצים וסטודנטים לתארים מתקדמים מהאוניברסיטאות השונות במצרים המשיכו להגיע למרכז ולהשתמש בספרייתו. אנשי המרכז מוסיפים בימים אלה ורוכשים ספרות עברית ושווקדים על הוספת ספרים מקצועיים חשובים לספרייה. בחודש מאי 2008 התקיים באקדמיה בירושלים מפגש חגיגי ויום עיון לציון 25 שנה למרכז האקדמי הישראלי בקהיר.

5.3 קשרים עם מוסדות בין-לאומיים

איקס"ו - המועצה הבין-לאומית למדע

איקס"ו (International Council for Science), שנוסדה בשנת 1931, היא ארגון הגג של איגודי המדע הבין-לאומיים. האקדמיה מייצגת את ישראל באיקס"ו וב-23 האיגודים המדעיים החברים בה ומשתתפת ב-8 ועדות בין-תחומיות של איקס"ו. מדענים ישראלים מכהנים באיקס"ו בתפקידים בכירים בכמה איגודים. במאי 2009 נערכה בארץ ישיבת הנהלת האיגוד הבין-לאומי לגאוגרפיה (IGU), ובשנת 2010 ייערך בארץ כינוס רב-לאומי של הארגון.

הוועדות הלאומיות המקבילות לאיגודים הבין-לאומיים

נשיא האקדמיה ממנה ועדות לאומיות בהתאמה לאיגודים הבין-לאומיים המסונפים לאיקס"ו כאשר יש עניין בדבר מבחינת קידום המדע הישראלי. יו"ר הוועדה הלאומית הוא נציג האקדמיה ומדינת ישראל באיגוד הבין-לאומי המסונף לאיקס"ו. הוועדות הלאומיות מדווחות לאגודות הבין-לאומיות על הנעשה בישראל ומעדכנות את המדענים בישראל בכל הנוגע לתכניות בין-לאומיות בתחומי מחקרם. האקדמיה תומכת בתשלום דמי החבר השנתיים של האגודות המדעיות בישראל באגודות ובארגונים הבין-לאומיים של איקס"ו. האקדמיה משתתפת גם במימון ההוצאות הכרוכות בהשתתפות נציגים מטעמה בכינוסי האיגודים הבין-לאומיים.

האיגודים המדעיים המסונפים לאיקס"ו ויושבי ראש הוועדות הלאומיות הקשורות אליהם

- ◆ האיגוד הבין-לאומי לאסטרונומיה (IAU) – פרופ' איליה לייבוביץ, יו"ר הוועדה הלאומית לאסטרונומיה, וד"ר שי צוקר ריכזו את פעילות ישראל במסגרת IYP 2009, שנת האסטרונומיה הבין-לאומית
- ◆ האיגוד הבין-לאומי לגאודזיה ולגאופיזיקה (IUGG) – פרופ' זאב לוי, יו"ר הוועדה הלאומית לגאודזיה ולגאופיזיקה
- ◆ האיגוד הבין-לאומי לכימיה טהורה ושימושית (IUPAC) – פרופ' דן מאירשטיין, יו"ר הוועדה הלאומית לכימיה
- ◆ האיגוד הבין-לאומי למדעי הרדיו (URSI) – פרופ' אהוד היימן, יו"ר הוועדה הלאומית למדעי הרדיו
- ◆ האיגוד הבין-לאומי לפיזיקה טהורה ושימושית (IUPAP) – פרופ' יצחק צרויה, יו"ר הוועדה הלאומית לפיזיקה
- ◆ האיגוד הבין-לאומי לחקר המוח (IBRO) – פרופ' עמירם גרינולד, יו"ר הוועדה הלאומית לחקר העצב
- ◆ האיגוד הבין-לאומי למדעים ביולוגיים (IUBS) – פרופ' לאו זקס, יו"ר הוועדה הלאומית למדעי הביולוגיה
- ◆ האיגוד הבין-לאומי לגאוגרפיה (IGU) – פרופ' יצחק שנל, יו"ר הוועדה הלאומית לגאוגרפיה
- ◆ האיגוד הבין-לאומי לקריסטלוגרפיה (IUCr) – פרופ' יואל זוסמן, יו"ר האגודה הישראלית לקריסטלוגרפיה
- ◆ האיגוד הבין-לאומי למכניקה תאורתית ושימושית (IUTAM) – פרופ' מיילס רובין, יו"ר האיגוד הישראלי למכניקה עיונית ושימושית
- ◆ האיגוד הבין-לאומי להיסטוריה ולפילוסופיה של המדע (IUHPS) – פרופ' מנחם פיש, יו"ר הוועדה הלאומית להיסטוריה ולפילוסופיה של המדע
- ◆ האיגוד הבין-לאומי למתמטיקה (IMU) – פרופ' יורם לינדנשטראוס, יו"ר הוועדה הלאומית למתמטיקה
- ◆ האיגוד הבין-לאומי למדעים פיזיולוגיים (IUPS) – פרופ' דב ליכטנברג, יו"ר הוועדה הלאומית לפיזיולוגיה
- ◆ האיגוד הבין-לאומי לביוכימיה ולביולוגיה מולקולרית (IUBMB) – פרופ' חיים סידר, יו"ר הוועדה הלאומית לביוכימיה ולביולוגיה מולקולרית

- ◆ האיגוד הבין-לאומי לביופיזיקה טהורה ושימושית (IUPAB) – פרופ' אלישע האס, יו"ר הוועדה הלאומית לביופיזיקה
- ◆ האיגוד הבין-לאומי לפרמקולוגיה (IUPhar) – פרופ' רפאל משולם, יו"ר האגודה הישראלית לפרמקולוגיה
- ◆ האיגוד הבין-לאומי למדעי הגאולוגיה (IUGS) – פרופ' צבי בן-אברהם, יו"ר החברה הגאולוגית
- ◆ האיגוד הבין-לאומי לאימונולוגיה (IUIS) – ד"ר מיכל בניש, יו"ר האגודה הישראלית לאימונולוגיה
- ◆ האיגוד הבין-לאומי למיקרוביולוגיה (IUMS) – פרופ' אליאורה רון, יו"ר הוועדה הלאומית למיקרוביולוגיה
- ◆ האיגוד הבין-לאומי למדעי התזונה (IUNS) – פרופ' יהודית בירק, יו"ר הוועדה הלאומית לתזונה

ועדות בין-תחומיות ויושבי ראש הוועדות הלאומיות הקשורות אליהן

- ◆ הוועדה לחקר החלל (COSPAR) – פרופ' דניאל וייס, יו"ר הוועדה הלאומית לחקר החלל
- ◆ הוועדה לנתונים מדעיים וטכנולוגיים (CODATA) – פרופ' ניב אחיטוב, יו"ר הוועדה הלאומית לנתונים מדעיים וטכנולוגיים
- ◆ הוועדה המדעית לבעיות הסביבה (SCOPE) – פרופ' צבי דובינסקי, יו"ר הוועדה הלאומית לבעיות הסובב
- ◆ הוועדה המדעית לפיזיקה של הארץ והשמש (SCOSTEP) – פרופ' סמי קופרמן, נציג ישראל
- ◆ הוועדה המדעית לחקר האוקיאנוגרפיה (SCOR) – פרופ' לב פישלזון, פרופ' ג'ון הול ופרופ' אברהם הכט, הוועדה המדעית לחקר הימים
- ◆ הוועדה הבין-לאומית לחקר הרביעון (INQUA) – פרופ' יהודה אנזל, יו"ר הוועדה הלאומית לחקר הרביעון
- ◆ הוועדה לתכנית הבין-לאומית לגאוספרה-ביוספרה (IGBP) – פרופ' זאב ליון, יו"ר הוועדה הלאומית לחקר הגאוספרה והביוספרה
- ◆ הפדרציה הבין-לאומית של עורכים מדעיים (IFSE) – פרופ' מרים בלבן, נציגת ישראל
- ◆ הוועדה המדעית של התכנית הבין-לאומית למדעי הגאולוגיה – פרופ' עמוס בין, חבר הוועדה

מדענים ישראלים נושאי תפקידים בכירים באיקס"ו

- ◆ פרופ' אורי שמיר – חבר מועצת ICSU
- ◆ פרופ' יהודה שבח – יו"ר הוועדה לכימיה של קרקע ומים של האיגוד הבין-לאומי לכימיה טהורה ושימושית (IUPAC)
- ◆ פרופ' רחל גלון – יו"ר התכנית לאנטומולוגיה של האיגוד הבין-לאומי למדעי הביולוגיה (IUBS)
- ◆ פרופ' עודד נבון – חבר הנהלת האיגוד הבין-לאומי לגאודזיה ולגאופיזיקה (IUGG)
- ◆ פרופ' רות ארנון – חברת הנהלה של האיגוד הבין-לאומי של חברות אימונולוגיות (IUIS); חברה בוועדה לחופש ואחריות בניהול המדע (CFRS)
- ◆ פרופ' פרנק הרבשטיין – יו"ר הוועדה למולקולות קטנות של האיגוד הבין-לאומי לקריסטלוגרפיה (IUCr)
- ◆ ד"ר יוסף שפירא – סגן נשיא האיגוד הבין-לאומי למדעי הרדיו (URSI)
- ◆ ד"ר מרים בלבן – נשיאת הפדרציה הבין-לאומית של עורכים מדעיים (IFSE)
- ◆ פרופ' מג'ורן מסדן – חבר הנהלת האיגוד הבין-לאומי למדעי הביולוגיה (IUBS)
- ◆ פרופ' יעקב קטן – יו"ר הוועדה להגנת הצומח של האיגוד הבין-לאומי למדעי הביולוגיה (IUBS)
- ◆ פרופ' אלי זלדוב, פרופ' מוטי הייבלום, פרופ' אורה אנטין, פרופ' אברהם קציר, פרופ' יוסף אברון – חברי הוועדות המרכזיות של האיגוד הישראלי לפיזיקה טהורה ושימושית (IUPAP)
- ◆ פרופ' אהרון קלרמן – סגן נשיא האיגוד הבין-לאומי לגאוגרפיה (IGU)
- ◆ פרופ' זאב ליון – נשיא המועצה הבין-לאומית לעננים ומשקעים (ICCP)

- ◆ פרופ' גולדהירש, פרופ' בנקס-סילס ופרופ' סטיאסני – חבר הנהלה, חבר בוועדת קונגרסים וחבר בוועדת סימפוזיונים, בהתאמה, של האיגוד הבין-לאומי למכניקה תאורטית ושימושית (IUTAM)
- ◆ פרופ' דן יקר – חבר המועצה המדעית של התכנית הבין-לאומית לגאוספרה-ביוספרה (IGBP)
- ◆ פרופ' אליאורה רון – סגנית הנשיא של חטיבת הבקטריולוגיה והמיקרוביולוגיה של האיגוד הבין-לאומי למיקרוביולוגיה (IUMS)

הקרן האירופית למדע (European Science Foundation)

הקרן האירופית למדע היא גוף-על של האקדמיות למדעים ומועצות המחקר האירופיות. משתייכים אליה 49 גופים לא-ממשלתיים מ-23 מדינות אירופיות. לאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים מעמד של משקיף. היא רשאית להשתתף בכל פעולות הקרן והיא אף מוזמנת לשגר משקיף לאספות הכלליות המתקיימות בשטרסבורג בכל שנה. מדינת ישראל, באמצעות ות"ת והאקדמיה, חברה מלאה בגל הרביעי של הסקר האירופי החברתי – תכנית תשתית של הקרן במדעי החברה – אשר מודד ערכים ועמדות ב-30 מדינות אירופיות. ישראל היא המדינה היחידה מחוץ לגבולות אירופה החברה במפעל זה. החלק הישראלי בסקר מבוצע בניהולו של פרופ' נח לויין-אפשטיין על ידי מכון ב. י. כהן לחקר דעת קהל באוניברסיטת תל-אביב.

האקדמיה משתתפת בישיבות של ועדות הקבע של הקרן. נציג האקדמיה בוועדה המתמדת למדעי הרוח הוא פרופ' בנימין איזק; נציג האקדמיה בוועדה המתמדת למדעי החברה הוא פרופ' אשר קוריאט; נציג האקדמיה בוועדות האירופיות למחקר רפואי הוא פרופ' ארנון נגלר; נציג האקדמיה בוועדה המתמדת למדעי הטבע ולהנדסה הוא פרופ' יוסף קלפטר; נציג האקדמיה בוועדה המתמדת למדעי החיים והסביבה הוא פרופ' גיורא שמחן. נשיא האקדמיה ייצג אותה בכינוס מדיניות מדע ובמועצה הכללית בשטרסבורג בחודש נובמבר 2008.

האקדמיה מיוצגת בתכניות המדעיות וברשתות המחקר האלה של הקרן האירופית למדע:

ESS: European Social Survey

HFM: Highly Frustrated Magnetism (5/2005-5/2010)

AutoMathA: From Mathematics to Application (5/2005-5/2010)

Medclivar: Mediterranean Climate Variability (5/2006-5/2011)

לישראל מעמד של חבר חיצוני בתכנית המסגרת המדעית השביעית של האיחוד האירופי.

איגוד האקדמיות הבין-לאומי (UAI)

תפקידו של האיגוד לקדם שיתוף פעולה בין-לאומי בתחומי מחקר במדעי הרוח והחברה. חברות בו יותר מ-30 מדינות. האקדמיה משתתפת בכמה מפעלים של האיגוד, ובהם המפעלים לתולדות עם ישראל ותרבותו ולתולדות ארץ ישראל, מפת האימפריה הרומית, קטלוג האמנות היהודית, כתבי אבן רשד ועוד. פרופ' גדליה סטרומזה נבחר לרכז מפעל חדש של האיגוד בנושא זכויות האדם במרוצת הדורות. פרופ' שאול שקד ופרופ' מרגלית פינקלברג ייצגו את האקדמיה במועצה הכללית ה-82 של UAI בחודש מאי 2008 בבריסל. בהיותו נשיא האיגוד היוצא פרופ' שקד משתתף גם בישיבות הוועד המנהל של הארגון.

כל האקדמיות האירופיות (ALLEA)

ארגון זה, שנוסד בשנת 1994, משמש גוף מקשר ומתאם בין האקדמיות. האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים פועלת בו במעמד של חברה מייסדת. פרופ' מנחם יערי ייצג את האקדמיה במועצה הכללית אשר התקיימה במרדכי באפריל 2008.

InterAcademy Panel on International Issues

הוועדה הבין-אקדמית לנושאים בין-לאומיים (IAP) נוסדה בעקבות הוועידה העולמית בנושא אוכלוסיית העולם שהתקיימה בניו דלהי בשנת 1993. היא משמשת רשת לא פורמלית של אקדמיות ועושה להגברת מודעותו של הציבור לענייני מדע.

אקדמיה אירופית (Academia Europaea)

האקדמיה היא ארגון לא-ממשלתי הפועל כאקדמיה כלל-אירופית. עם חבריה נמנים ארבעה ישראלים.

התאחדות האקדמיות האסיאניות (Asian Association of Science Academies)

ישראל נמנית עם מייסדי אגודת האקדמיות למדעים באסיה, המשמשת גוף מקשר ומתאם בין האקדמיות ביבשת זו. פרופ' רות ארנון, שהיא הנשיאה היוצאת של הארגון, השתתפה בישיבת המועצה שהתקיימה באנקרה באוקטובר 2008. פרופ' מייק טרנר ייצג את ישראל בכינוס היסוד של מפעל ההתאחדות בנושא פיתוח בר קיימא, אשר כלל גם היבטים תרבותיים, בבייג'ין בפברואר 2008.

ועידות אמאלדי (Amaldi Conferences)

בוועידות אמאלדי משתתפות אקדמיות אירופיות, האקדמיה האמריקאית והאקדמיה הרוסית. עיסוקן העיקרי הוא בעיות בטיחות הקשורות להאטת מרוץ החימוש ולפירוק הנשק הגרעיני.

פגוש (Pugwash)

האקדמיה ממונה על ניהולה של ועדת פגוש הישראלית ועל הפעלתה. הארגון עוסק בבעיות של פירוק הנשק. ההשתתפות היא על בסיס אישי-מקצועי. ד"ר אהרון זוהר הוא יו"ר הוועדה הישראלית. בשנת הדוח אירחה קבוצת פגוש-ישראל שתי סדנאות רב-לאומיות בנושא האיום הגרעיני האיראני. עוד בשנה זו קיים ראש הארגון הבין-לאומי של פגוש התייעצות בירושלים עם נציגי הקבוצה הישראלית בעניין תגובת פגוש למבצע "עופרת יצוקה".

בחודש אפריל 2009 התקיימה בהאג הישיבה הבין-לאומית השנתית של הארגון, והשתתפה בה משלחת ישראלית, שאלה חבריה: פרופ' גליה גולן, ד"ר אהרון זוהר, מר אפרים הלוי, מר ג'רמי יששכרוב, פרופ' דוד מנשרי ופרופ' אליעזר רבינוביץ.

האקדמיה למדעים לעולם המתפתח (Academy of Sciences of the Developing World (TWAS))

האקדמיה למדעים לעולם המתפתח נוסדה בשנת 1983 בטריאסטה, איטליה. מיוצגים בה טובי המדענים מן העולם המתפתח. מטרתה לעודד מצוינות במדע ב"העולם הדרומי". לוועידות הדו-שנתיות של TWAS מוזמנים נציגי אקדמיות מכל העולם.

עוד ארגונים בין-לאומיים שהאקדמיה למדעים פעילה בהם

- ◆ המרכז הבין-לאומי לסיסמולוגיה (ISC)
- ◆ הקרן הבין-לאומית למדע (IFS)
- ◆ הארגון הבין-לאומי לטלסקופ סולרי אירופי רחב (LETs)
- ◆ הרשת הבין-לאומית לזכויות האדם של האקדמיות למדעים (International Human Rights Network of Academies and Scholarly Societies)
- ◆ הוועד הלאומי הישראלי לאונסק"ו – האקדמיה משתתפת בישיבות הוועד ובפעולותיו. נציג האקדמיה משתתף בישיבות הוועד הפועל של הוועד הלאומי
- ◆ מועצת הנשיאים של התאחדות האקדמיות המזרח-תיכוניות ושל ארצות הברית (ראו בפרק זה, בסעיף מפעלים אזוריים)

6. מלגות, מענקים ופרסים

6.1 מפעל מלגות אדאמס לתלמידי מחקר

מפעל מלגות אדאמס נכנס השנה למחזור החמישי שלו, עם בחירת המועמדים לשנה האקדמית תש"ע. מלגות אדאמס הן מפעל משותף לאקדמיה ולמרסל אדאמס מקנדה, והן מיועדות לתלמידי מחקר במדעי הטבע, במתמטיקה ומדעי המחשב ובהנדסה. מאז החלה הפעלתו של המפעל באביב תשס"ה הוא מנוהל על ידי האקדמיה, במימונו של מר אדאמס. אמות המידה לבחירת המועמדים חמורות במיוחד, ללא מפתח מוסדי ועל סמך הצטיינות בלבד. בראש ועדת ההיגוי והבחירה של מפעל מלגות אדאמס עומד פרופ' יורם גרונר (ראו פירוט להלן בפרק ועדות האקדמיה)

מלגות אדאמס מוענקות מדי שנה לכעשרה תלמידי מחקר צעירים החל מהשנה השנייה ללימודיהם לתואר דוקטור, לתקופה של עד ארבע שנות לימוד ברציפות. את המועמדים למלגה מציעים המוסדות האקדמיים מקרב תלמידיהם, והמלגאים זכאים לפטור מלא משכר הלימוד. גובה המלגות הוא 20,000 דולרים לשנה לרווקים, 22,000 דולרים לשנה לנשואים ו-24,000 דולרים לשנה להורים לילדים. כמו כן מקצה מפעל מלגות אדאמס באופן ייחודי עד 2,500 דולרים למימון השתתפותם הפעילה של המלגאים בכינוס מדעי או בסדנת לימודים בחו"ל אחת לשנה בכל שנות המלגה, אם יש בהשתתפותם כדי לתרום תרומה חשובה לקידום מחקרם.

למלאי אדאמס ניתנת הזדמנות ליצירת קשרים בינם לבין עצמם כדי לבנות "קהיליית מדע קטנה" משלהם. הקשרים מתבטאים בין היתר בקיום מפגשים שונים והרצאות אורח של מדענים ידועי שם ובסמינר שנתי שמקיימת האקדמיה בשיתוף עם מר אדאמס, שבו נפגשים תלמידי כל המחזורים. מרצים אורחים בסמינרים היו חברי האקדמיה פרופ' ישראל אומן, פרופ' עדה יונת ופרופ' מוטי הייבלום. השנה התקיים בפעם הראשונה כינוס בן יום שלם והרצו בו פרופ' רות ארנון, סגנית נשיא האקדמיה, פרופ' חנה מרגלית מהאוניברסיטה העברית בירושלים ופרופ' מנחם בן-ששון שנבחר לאחרונה לנשיא האוניברסיטה העברית בירושלים. הסמינרים והכינוסים מהווים הזדמנויות למלאי אדאמס להציג את עבודתם לפני חבריהם בקהילת המדע הקטנה שלהם בהרצאות מדעיות ובהצגת פוסטרים מדעיים. בכינוס הראשון הציג, לפני חבריו, ד"ר אמיר שלומאי – הבוגר הראשון של התכנית – את הדילמות של רופא-חוקר ואת עבודתו המחקרית והמעשית בתחום מחלות הכבד.

אלה תלמידי המחקר שזכו במלגות אדאמס לשנת תשס"ו:

גב' יעל אשד ממכון ויצמן למדע; מר טל לב-עמי מאוניברסיטת תל-אביב; מר רז פלטי מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב; מר נתן קלר מהאוניברסיטה העברית בירושלים; מר שרון שוורץ מהטכניון

אלה תלמידי המחקר שזכו במלגות אדאמס לשנת תשס"ז:

גב' יעל אלבז מהאוניברסיטה העברית בירושלים; מר חיים ביידנקופף ממכון ויצמן למדע; גב' ליאת בן מויאל-סגל מהאוניברסיטה העברית בירושלים; גב' אולגה חרסונסקי ממכון ויצמן למדע; גב' דנה מושקוביץ ממכון ויצמן למדע; מר אריאל פרוקצ'ה מהאוניברסיטה העברית בירושלים; מר כרמל רוטשילד מהטכניון; גב' נעם שטרן מהאוניברסיטה העברית בירושלים; מר עופר שייביץ מאוניברסיטת תל-אביב; ד"ר אמיר שלומאי ממכון ויצמן למדע

אלה תלמידי המחקר שזכו במלגות אדאמס לשנת תשס"ח:

מר אברהם בן-ארויה מאוניברסיטת תל-אביב; מר משה גולדשטיין מאוניברסיטת בר-אילן; מר אמיר גורן מאוניברסיטת תל-אביב; מר שחר דובז'ינסקי מהאוניברסיטה העברית בירושלים; מר חן דוידוביץ' ממכון ויצמן למדע; מר דן הרמלין מאוניברסיטת חיפה; מר שי כרמי מאוניברסיטת בר-אילן; מר יואב לחיני ממכון ויצמן למדע; מר אברהם סאייג ממכון ויצמן למדע; מר אלכסנדר סודין מאוניברסיטת תל-אביב; מר גיא רון מאוניברסיטת תל-אביב

אלה תלמידי המחקר שזכו במלגות אדאמס לשנת תשס"ט:

מר מיכאל אורלוב מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב; מר אמיר אינגבר מאוניברסיטת תל-אביב; מר נועם גרוס מאוניברסיטת בר-אילן; מר עמנואל דלה טורה ממכון ויצמן למדע; מר ישי חביב מאוניברסיטת תל-אביב; מר מור מרדכי פרץ מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב; גב' קרן צנזור מהטכניון; מר גיל שגב ממכון ויצמן למדע; מר ערן שגב מהטכניון; גב' רעות שמע ממכון ויצמן למדע

אלה תלמידי המחקר שזכו במלגות אדאמס לשנת תש"ע:

מר מנד'ר אבורמילה מהאוניברסיטה העברית בירושלים; מר דני בן-צבי ממכון ויצמן למדע; מר עודד ברגר-טל מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב; מר רונן גביון מהאוניברסיטה העברית; מר אלכס חייט מהטכניון; גב' אפרת משיח מאוניברסיטת תל-אביב; מר אור מאיר ממכון ויצמן למדע; מר משה משעלי מהטכניון; מר אורי רול מאוניברסיטת תל-אביב; גב' סיון סבתו מהאוניברסיטה העברית בירושלים; גב' אפרת שמע ממכון ויצמן למדע

6.2 מלגות קרן פולקס בישראל

קרן פולקס, שמרכזה בלונדון, מעניקה מלגות המיועדות לתלמידי רפואה הלומדים גם לקראת תואר שלישי במדעי החיים. מדי שנה בשנה מעניקה הקרן, באמצעות האקדמיה, מלגות לתקופה של עד שלוש שנים לישראלים הלומדים בישראל. סכום המלגה נע בין 1,400 ל-2,000 לירות שטרלינג לשנה.

אלה התלמידים שזכו במלגות קרן פולקס:

בשנת תשס"ט הוענקו מלגות לתלמידים אלה: אפרת דרזר מאוניברסיטת תל-אביב; גיא כץ מאוניברסיטת תל-אביב; ערן ניזרי מהאוניברסיטה העברית בירושלים; הילה עמרם מאוניברסיטת תל-אביב; תומר סויסה מהאוניברסיטה העברית בירושלים; נדב קימלמן מהאוניברסיטה העברית בירושלים; שרגא שוורץ מאוניברסיטת תל-אביב

אלה התלמידים שמלגתם נמשכת משנים קודמות:

אייל אברהם מהטכניון; נעמי אבן-זוהר מאוניברסיטת תל-אביב; עופר בהריר מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב; ליביה בלן מהטכניון; ג'רמי בן-שושן מאוניברסיטת תל-אביב; ריזי גרודה מהאוניברסיטה העברית בירושלים; ליבי הרצברג מאוניברסיטת תל-אביב; אמיר מור מאוניברסיטת בן-גוריון; ענת מילמן מאוניברסיטת תל-אביב; יקיר משה מהטכניון; תומר ניר מהאוניברסיטה העברית בירושלים; אלון קריספין מהאוניברסיטה העברית בירושלים; אייל שגיב מאוניברסיטת תל-אביב

6.3 פרס "טבע" על שם מייסדי החברה

חברת טבע מעניקה מדי שנה פרס על שם מייסדי החברה לחוקרים על פריצת דרך בתחום מדעי החיים. זוכי הפרס נבחרים על פי המלצת ועדת שיפוט שממנה יו"ר מועצת המנהלים של טבע בהתייעצות עם נשיא האקדמיה. זוכי פרס "טבע" בסך של 200,000 שקלים חדשים לשנת תשס"ט בתחום האימונולוגיה הכללית הם פרופ' ירון (אירון) כהן ממכון ויצמן למדע ופרופ' עופר מנדלבאום מהאוניברסיטה העברית בירושלים.

6.4 מלגות רופא-חוקר

קרן בת-שבע דה רוטשילד של האקדמיה יזמה את מלגות רופא-חוקר. המלגות נועדו לאפשר לרופאים צעירים לעסוק במחקר רפואי ברמה גבוהה. מלגת רופא-חוקר מממנת כמחצית המשרה של המלגאי, והוצאות מעבדה. כך היא משחררת את המלגאים מחלק ניכר מן המטלות הקליניות, והם יכולים לייחד זמן למחקר. מאז שנת תשס"ז מוענקות מלגות רופא-חוקר במימון עמותת ישעיה הורוויץ ולשכת המדען הראשי במשרד הבריאות.

בשנת תשס"ט התקיים טקס חלוקת המלגות לזכרו של פרופ' רמי רחמימוב ז"ל.

אלה הרופאים שזכו במלגות:

ד"ר רוני אלקלעי מבית החולים הדסה עין כרם – מלגה ע"ש פרופ' יעקב מצנר ופרופ' עמירם אלדור; ד"ר גיל בורנשטיין מהמרכז הרפואי המשולב ע"ש חיים שיבא תל-השומר – מלגת עמותת ישעיה הורוויץ; ד"ר עינב נילי גל-רים מהמרכז הרפואי המשולב ע"ש חיים שיבא תל-השומר – מלגת עמותת ישעיה הורוויץ. עוד פרטים על המלגות והפרסים מובאים באתר האקדמיה, בחלונת "מדיניות מדע".

7. הרצאות, כינוסים ואירועים בבית האקדמיה בתשס"ט

במסגרת תפקידה המוגדר בחוק "לטפח ולקדם פעילות מדעית" האקדמיה עורכת בביתה הרצאות, כינוסים וימי עיון. אירועים רבים פתוחים לקהל הרחב.

הרצאות החברים החדשים באקדמיה

ג' דחנוכה, כ"ו בכסלו תשס"ט (23 בדצמבר 2008)
טקס הצטרפותם של החברים החדשים לאקדמיה והרצאות הבכורה שלהם באסיפה הכללית הפתוחה:

פרופ' מנחם ברינקר

הספרות העברית כספרות אירופית

פרופ' מרדכי הייבלום

העולם הקוונטי בהתקנים אלקטרוניים זעירים

פרופ' אהוד הרושובסקי

שפה וגאומטרייה

פרופ' גדליה סטרומזה

חקר הדתות כמדע חתרני

פרופ' אהרן רזין

אפיגנטיקה בשירותה של בקרת ביטוי גנים

פרופ' יואל רק

גרסת הטבע למוצא האדם

הרצאות אורחים

כ"ב באייר תשס"ח (27 במאי 2008)

פרופ' יונתן פרייס

ההיסטוריונים היוונים באימפריה הרומית, פרק

בהיסטוריה האינטלקטואלית של העת העתיקה

י"ר: פרופ' בנימין איזק

ג' בטבת תשס"ט (30 בדצמבר 2008)

פרופ' משה הברטל

פרדוקסים של איזוטרויות: ליאו שטראוס ומסורת

הסוד היהודית

י"ר: פרופ' מנחם ברינקר

כ"ד בטבת תשס"ט (20 בינואר 2009)

פרופ' בילי מילמן

אימה ועונג: היסטוריה, תרבות ומודרניות במאה

התשע עשרה הארוכה

י"ר: שולמית וולקוב

כ"ח באדר תשס"ט (24 במרס 2009)

ד"ר שאול כ"ץ

"חזונות נפגשים" - דוד בן-גוריון, בן-ציון דינור,

פולי ון ליר ואהרן קציר ומעשה הקמת האקדמיה

הלאומית הישראלית למדעים

י"ר: פרופ' מנחם יערי

כינוסים וימי עיון

ד'-ז' במרחשוון תשס"ט (2-5 בנובמבר 2008)

סימפוזיון בין-לאומי בנושא הנירו-ביולוגיה של

מחלות על רקע נירו-פסיכיאטרי

בהשתתפות 21 מרצים אורחים מחו"ל

י"ד במרחשוון תשס"ט (12 בנובמבר 2008)

כינוס אדאמס

המרצים: פרופ' רות ארנון, פרופ' מנחם בן-ששון,

פרופ' יורם גרונר, פרופ' מנחם יערי, פרופ' חנה

מרגלית, ד"ר אמיר שלומאי

בהשתתפות מלגאי אדאמס ממחזורי תשס"ו-

תשס"ח, שהציגו פוסטרים של עבודותיהם

המדעיות.

י"ט במרחשוון תשס"ט (17 בנובמבר 2008)

סימפוזיון ג'יימס פרנק ומפגש עם שרת המדע של

גרמניה (ראו פירוט להלן בפרק זה)

המרצים: פרופ' עוזי אבן, פרופ' רפאל ד' ליון,

Prof. Wolfgang Zinith and Prof. Joachim

Sauer פרופ' יהושע יורטנר, Prof. Ingolf V.

Hertel (י"ר).

ד' בכסלו תשס"ט (1 בדצמבר 2008)

European Mobility Conference

יום עיון בנושא: תכניות ניידות חוקרים - החזרת

מדענים לאירופה, וגם לישראל

בשיתוף עם נציגי ISERD והאיחוד האירופי

בהשתתפות: סגני נשיא למו"פ, ראשי רשויות מחקר

ועוד

י"ט בטבת תשס"ט (15 בינואר 2009)

ערב לכבוד צאתו לאור של המחקר המקיף על הלשון

הקופטית מאת פרופ' אריאל ששה-הלוי

האדם, החבר ואיש המשפחה
 בהשתתפות: פרופ' שמואל אייזנשטדט (יו"ר), פרופ'
 ישראל אומן, גב' שולמית לסקוב, פרופ' אסתר
 סמואל-כהן, גב' הדס שימבורסקי

כ"ג באדר תשס"ט (19 במרס 2009)

ההרצאה השנתית לזכרו של פרופ' שלמה פינס

פרופ' שלום רוזנברג

רצון וחירות הרצון בהגות היהודית בימי הביניים

יו"ר: פרופ' משה אידל

טקסי הענקת מלגות ופרסים

ג' בטבת תשס"ט (30 בדצמבר 2009)

הענקת מלגות רופא-חוקר תשס"ט (2008) לזכרו

של פרופ' רמי רחמימוב ז"ל

בהשתתפות: פרופ' מנחם יערי (יו"ר), פרופ' רות

ארנון, פרופ' אבי ישראלי, עו"ד יאיר גרין, פרופ'

בנימין שרדני

ומקבלי המלגות: ד"ר רוני אלקלעי, ד"ר גיל

בורנשטיין, ד"ר עינב נילי גלים

י"ג באייר תשס"ח (18 במאי 2009)

סמינר אדאמס תשס"ח (2008)

הסמינר השנתי התקיים בהשתתפותו של מר מרסל

אדאמס, מייסד מלגות אדאמס לתלמידי מחקר

במדעים, ובהשתתפות מלגאי אדאמס ממחזורי

תשס"ו-תשס"ח וחברי ועדת המלגות מטעם

האקדמיה. פרופ' עדה יונת הרצתה בנושא:

דוד וגלית - כיצד האנטיביוטיות הקטנטנות

משתקות את הריבזום הענק?

עוד אירועים

י"ט במרחשוון תשס"ט (17 בנובמבר 2008)

ביקור באקדמיה של שרת המדע של גרמניה הגב'

אנט שאוואן (Annette Schavan) שלוותה

בפמליה בת כ-40 איש. הביקור היה גם לציון 40

שנות קשרי מדע בין ישראל לגרמניה

מפגשי פורום הצעירים לשנת תשס"ט

ראו רשימה מפורטת בפרק החטיבה למדעי הרוח

בהשתתפות: פרופ' גדעון גולדנברג (יו"ר), גב' אורית
 אשל-בנינגה, פרופ' ישראל ברטל, מר איתן גרוסמן,
 מר יער חבר, ד"ר ערן כהן

כ"א באדר תשס"ט (17 במרס 2009)

סדנה במדיניות מדע בנושא: המחקר הביו-רפואי

בישראל

בהשתתפות: פרופ' רות ארנון (יו"ר הוועדה), פרופ'

מנחם יערי; חברי הוועדה: פרופ' אורי זליגסון

ופרופ' אלכס קינן; נציגים מהאקדמיה, מרשויות

המו"פ, מהנהלות בתי החולים ועוד

כ"ה בניסן תשס"ט (19 באפריל 2009)

ההרצאה השנתית על שם אלברט איינשטיין

פרופ' רוג'ר קורנברג (Prof. Roger D. Kornberg),

חתן פרס נובל בכימיה

The Molecular Basis of Eukaryotic

Transcription

דברי ברכה: פרופ' מנחם יערי ופרופ' אלכסנדר

לויצקי

הרצאות לזכר חברי האקדמיה

ט"ז בסיוון תשס"ח (19 ביוני 2008)

ערב עיון לציון מאה שנה להולדתו של פרופ' שלמה

פינס ז"ל

בנושא מדע ופילוסופיה בימי הביניים: בין מחשבת

ישראל למחשבת העמים

בהשתתפות: פרופ' שאול שקד (יו"ר), פרופ' ריימונד

לייכט, פרופ' צבי לנגרמן, פרופ' שרה סטרומזה

כ"א בכסלו תשס"ט (17-18 בדצמבר 2008)

סימפוזיון לזכרו של פרופ' דוד איילון ז"ל לציון

עשור לפטירתו

בנושא The Origins and Early Nature of

Military Slavery in the Islamic

בהשתתפות: פרופ' ראובן עמיתי (יו"ר), פרופ' מנחם

יערי, פרופ' ברנרד לואיס, פרופ' שרה סטרומזה,

פרופ' משה שרון

כ"ג באייר תשס"ט (17 במאי 2009)

יום לזכרו של פרופ' אריה דבורצקי ז"ל

האקדמיה והעשייה המדעית

בהשתתפות: פרופ' מנחם יערי (יו"ר), פרופ' צבי

ארשטיין, פרופ' יורם לינדשטראוס, פרופ' מנחם

מגידור, פרופ' הלל פורסטנברג

י"ז-י"ט בכסלו תשס"ט (14-16 בדצמבר 2008)
סדנה בין-לאומית בנושא New Directions of Religiosity, Religions and Virtual Global Communities
חברי הוועדה המארגנת: פרופ' ש"נ אייזנשטדט, פרופ' אליעזר בן-רפאל,
Prof. Armando Salvatore, Prof. Björn Wittrock

כ"ד-כ"ה בכסלו תשס"ט (21-22 בדצמבר 2008)
כינוס בשיתוף האקדמיה במכון ללימודים מתקדמים בנושא Sensitive Readings, Far Reaching Conclusions: Penetrations into South Asian Traditions
הוועדה המארגנת: פרופ' יגאל ברונר, פרופ' יוחנן גרישפון וד"ר יעל בנתור

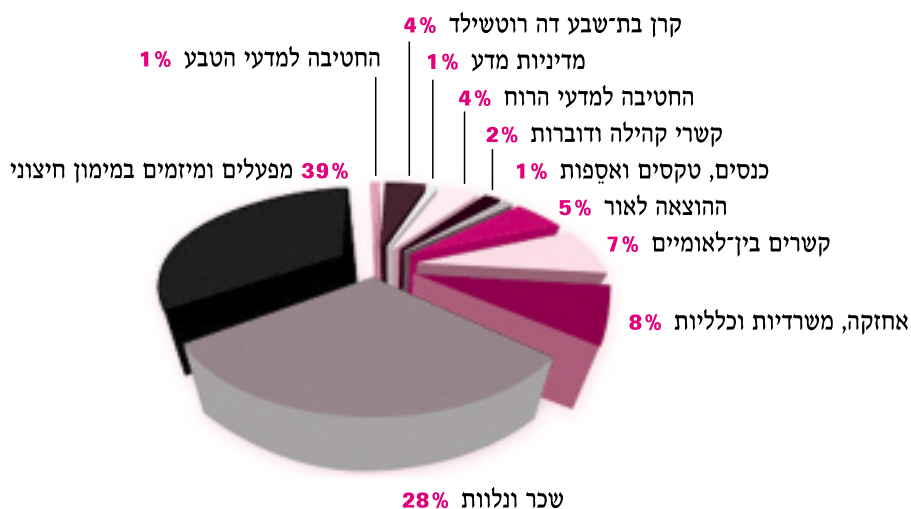
י"א-י"ג בטבת תשס"ט (7-9 בינואר 2009)
פגישת הוועדה המארגנת של GIFOH
(ראו פירוט בפרק החטיבה למדעי הרוח)
בהשתתפות: ד"ר דיאגו אולשטיין, פרופ' מיכל בירן, ד"ר קטיה הרטמן, ד"ר אורנה הררי, ד"ר טניה מיקאלסקי, ד"ר ערן נוימן, פרופ' גדליה סטרומזה, ד"ר מארק פריי, ד"ר סבינה שמידטקה

כ"ב באדר תשס"ט (18 במרס 2009)
ציון היום הלאומי למדע בבית הנשיא בשיתוף האקדמיה
טקס הענקת הפרסים לזוכים בתחרות ה-12 של "מדענים ומפתחים צעירים בישראל"
בהשתתפות: נשיא המדינה, מר שמעון פרס; שר המדע, התרבות והספורט, חה"כ ראלב מג'דלה; יו"ר ועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת, חה"כ בני אלון; נשיא האקדמיה, פרופ' מנחם יערי; יו"ר חבר השופטים, פרופ' חנוך גוטפרוינד, ראשי מוזיאון המדע ע"ש בלומפילד בירושלים, פרופ' נאוה בן-צבי וגב' מיה הלוי; המדענים הצעירים ובני משפחותיהם

8. תקציב האקדמיה לשנת תשס"ט*

הוצאות	18,887,000
החטיבה למדעי הטבע	206,000
קרן בת־שבע דה רוטשילד	828,000
מדיניות מדע	137,000
החטיבה למדעי הרוח	720,000
קשרי קהילה ודוברות	310,000
כינוסים, טקסים ואספות	161,000
ההוצאה לאור	980,000
קשרים בין־לאומיים	1,395,000
אחזקה, משרדיות וכלליות	1,589,000
שכר ונלוות	5,223,000
מפעלים ומיזמים במימון חיצוני - הוצאה מותנית בהכנסה	7,337,000

הכנסות	18,887,000
הקצבת ות"ת	8,800,000
הכנסות מפרסומים	96,000
השתתפויות ואחרות	493,000
קרן סם שפיגל למדעי הרוח	90,000
קרן בת־שבע דה רוטשילד	828,000
תקורה מהקרן הלאומית למדע	966,000
תקורה ממיזמים	277,000
מפעלים - הוצאה מותנית בהכנסה	7,337,000



* מאחר שטרם נקבע תקציב המדינה לשנת 2009, תקציב זה הוא בבחינת הערכה.

9. ועדות האקדמיה

(לפי סדר האל"ף-בי"ת)

הוועדה למינוי פורום צעירים במדעי הרוח והחברה

פרופ' שאול שקד – יו"ר, פרופ' מנחם ברינקר, פרופ' נילי כהן, פרופ' מרגלית פינקלברג, פרופ' יוחנן פרידמן, פרופ' יוסף קפלן, מר בוב לפידות – רכז

המרכז האקדמי בקהיר

מועצה: פרופ' מנחם יערי – יו"ר, פרופ' רחל גלון, ד"ר מאיר צדוק, פרופ' גבריאל רוזנבאום, נציגי החברה המזרחית, נציגי האוניברסיטאות, נציג ות"ת, נציג משרד החוץ
הנהלה: ד"ר מאיר צדוק – יו"ר, פרופ' גבריאל ורבורג, ד"ר מחמוד יזבק, פרופ' אמנון כהן, פרופ' שמעון שמיר, מר בוב לפידות – רכז

הוועדה הלאומית לנטוֹטכנולוגיה

ד"ר דן מידן – יו"ר, ד"ר יונה אטינגר, פרופ' יוסף אמרי, ד"ר משה גולדברג, ד"ר דן וילנסקי, פרופ' יהושע יורטנר, מר ישראל מקוב, מר גיורא שלגי, ד"ר מאיר ויינשטיין – רכז

ועדה להצעת הרצאות אורחים

פרופ' יוחנן פרידמן – יו"ר, פרופ' רות נבו, פרופ' אשר קוריאט, פרופ' אריאל רובינשטיין

ועדה להצעת מועמדים לחברות בחטיבה למדעי הטבע

פרופ' חיים סידר – יו"ר, פרופ' יגאל תלמי, פרופ' איתמר וילנר, ד"ר יוסי סגל – רכז

ועדה להצעת מועמדים לחברות בחטיבה למדעי הרוח

פרופ' בנימין איזק – יו"ר, פרופ' משה אידל, פרופ' אשר קוריאט, מר בוב לפידות – רכז

ועדה מלווה למפעל התפילה

פרופ' אברהם גרוסמן, פרופ' מרדכי עקיבא פרידמן

ועדה מלווה למפעל לחקר השירה והפיוט בגניזה על שם עזרא פליישר

פרופ' אברהם גרוסמן, פרופ' מרדכי עקיבא פרידמן

הוועדה הלאומית לאנגריות גבוהות

פרופ' אליעזר רבינוביץ – יו"ר, פרופ' הלינה אברמוביץ, פרופ' מיכאל גרונאו, פרופ' אהוד דוכובני, פרופ' שולמית טרם, פרופ' גיורא מיקנברג, פרופ' יוסף ניר, פרופ' ירון עוז, פרופ' מרק קרלינר

הוועדה הלאומית לקרינת הסינכרוטרון

פרופ' משה דויטש – יו"ר, פרופ' נעם אדיר, פרופ' אמיל זולוטיאבנקו, פרופ' עדה יונת, פרופ' יצחק יעקבי, פרופ' לסלי לייזרוביץ, פרופ' משה פזפסטרנק, ד"ר יוסי סגל – רכז
ועדת המשנה לכספים – ד"ר מאיר צדוק

הוועדה המייעצת לביואתיקה

פרופ' רות ארנון – יו"ר, עו"ד גלי בן-אור, השופטת (בדימוס) גב' שושנה ברמן, פרופ' דוד הד, ד"ר מרדכי הלפרין, פרופ' אסא כשר, פרופ' אפרת לוי-להד, פרופ' אלכס קינן, פרופ' מישל רבל, פרופ' חרמונה שורק, פרופ' עמוס שפירא, ד"ר יוסי סגל – רכז

הוועדה המלווה ליישום המלצות דוח "עיתדם של מדעי הרוח באוניברסיטאות בישראל"

פרופ' שולמית וולקוב – יו"ר, פרופ' בנימין איזק, פרופ' דן לאור, פרופ' גבריאל מוצקין, פרופ' יוחנן פרידמן, פרופ' יוסף קפלן

הוועדה הציבורית-מדעית לתכנית מהל"ב – ויסקונסי

פרופ' מנחם יערי – יו"ר, מר משה לביאן – ראש מנהלת מהל"ב, פרופ' עליאן אלקרינאוי, פרופ' צבי אקשטיין, פרופ' אריה ארנון, ד"ר יהודית בראון, פרופ' ג'וני גל, פרופ' יורם וייס, גב' אורנה ורקוביצקי, פרופ' ג'ק חביב, פרופ' נילי כהן, גב' קלאודיה כץ, מר שאול מרידור, עו"ד שי סומך, מר בני פפרמן, מר רונן מנדלקרן – רכז

הוועדה לבחירת חתני פרס "טבע"

פרופ' רות ארנון – יו"ר, פרופ' רון אפטה, פרופ' ינון בן-נריה

ועדת ארכיב המדע

פרופ' אפרים קציר – יו"ר, פרופ' יהושע יורטנר, ד"ר שאול כץ, ד"ר מאיר צדוק, פרופ' יורם צפירי, פרופ' אלכס קינן

ועדת הביקורת של האקדמיה

פרופ' שאול שקד, פרופ' זאב תדמור

ועדת ההיגוי לשימור ולפיתוח אוספי הטבע האוניברסיטאיים למחקר

פרופ' יהודית בירק – יו"ר, פרופ' תמר דיין, פרופ' יעל לובין, מר ראובן מרחב, פרופ' עודד נבון, פרופ' אהוד שפניר, ד"ר יוסי סגל – רכז

ועדת ההיגוי של מערך אקולוגי רב-גורמי (מאר"ג)

פרופ' צבי בן-אברהם – יו"ר, ד"ר צביקה אבני, גב' ולרי ברכיה, פרופ' גדעון דגן, ד"ר חסאם מסאלחה, פרופ' רונן קדמון, פרופ' משה שחק; ד"ר אלי גרונר ומר רן לוי – משקיפים; גב' בת-שבע שור – רכזת

ועדת ההיגוי לנושא סוגיות במחקר ביוטכנולוגי בעידן הטרור

פרופ' אלכס קינן – יו"ר, פרופ' איתן ביבי, השופטת (בדימוס) גב' שושנה ברמן, פרופ' הלל ברקוביאיר, פרופ' יהודה דנון, פרופ' מקס הרצברג, פרופ' שולה מיכאלי, פרופ' ברכה רגר, פרופ' עמוס שפירא, פרופ' נתן שרון, ד"ר דוד פרידמן – חבר ורכז

ועדת ההיגוי ליזמה לפיתוח מחקר יישומי בחינוך

פרופ' דן שכטמן – יו"ר, פרופ' מנחם יערי – מ"מ יו"ר, פרופ' בני גיגר, מר אריאל וייס, פרופ' סידני שטראוס, גב' יהודית שלוי, ד"ר אביטל דרמון – מנהלת

ועדת ההיגוי לנושא הערכת המחקר הביורפואי בישראל

פרופ' רות ארנון – יו"ר, פרופ' אלכס קינן – סגן היו"ר, פרופ' עודד אברמסקי, ד"ר גבי ברבש, ד"ר אורה דר, פרופ' אברהם הרשקו, פרופ' אורי זליגסון, פרופ' יוסף מקורי, פרופ' מיכאל סלע,

ד"ר קארל סקורצקי, ד"ר אירית פנחסי, פרופ' יוסף קלפטר, פרופ' ברכה רגר, פרופ' רמי רחמימוב ז"ל, פרופ' חרמונה שורק, פרופ' גיורא שמחן, ד"ר דוד פרידמן – רכז

ועדת ההיגוי של "מידע על מדע"

פרופ' יוסי יהב – יו"ר, פרופ' יגאל בורשטיין, ד"ר יעקב ברגמן, ד"ר שבתאי דובר, פרופ' מנחם יערי, גב' מילי פרי, ד"ר מאיר צדוק, פרופ' ב"ז קדר, פרופ' גדעון שפסקי, גב' בת-שבע שור – רכזת

ועדת ההיגוי של מילון הפרסית האמצעית

פרופ' יהושע בלאו – יו"ר, פרופ' גדעון גולדנברג, פרופ' יוחנן פרידמן, פרופ' שאול שקד

ועדת ההיגוי של מפעל מלגות אדאמס

פרופ' יורם גרונר – יו"ר, פרופ' יקיר אהרונוב, פרופ' איתמר וילנר, פרופ' מנחם יערי, פרופ' משה משה, פרופ' חיים סידר, פרופ' דוד קשדן, פרופ' יגאל תלמי, גב' בת-שבע שור – רכזת

ועדת ההיגוי של פרויקט MGH

(מונומנטה) (Monumenta Germaniae Historica)

פרופ' ב"ז קדר – יו"ר, פרופ' מלאכי בית-אריה, מר יעקב גוגנהיים, פרופ' אברהם גרוסמן, פרופ' ישראל יובל, פרופ' יוסף קפלן

ועדת הפאונה והפלורה של ארץ ישראל

פרופ' עוזי פליטמן – יו"ר, ד"ר מנחם גורן – יו"ר, ד"ר בלה גליל, פרופ' אמוץ דפני, ד"ר דניאל יואל, פרופ' מרדכי כסלו, פרופ' רפאל משולם, ד"ר אמנון פרידברג, פרופ' אבישי שמידע

ועדת הפרסומים

פרופ' יוחנן פרידמן – יו"ר, פרופ' מלאכי בית-אריה, פרופ' גדעון גולדנברג, פרופ' רפאל משולם, פרופ' מרגלית פינקלברג, פרופ' מרדכי עקיבא פרידמן, פרופ' יוסף קפלן

ועדת השקעות

מר דן זיסקינד, מר אהוד נייגר, מר הרי ספיר, מר יוסי לנץ – רכז

ועדת התכניות של החטיבה למדעי הרוח
פרופ' אברהם גרוסמן – יו"ר, פרופ' בנימין איזק,
פרופ' שולמית וולקוב, פרופ' יוחנן פרידמן,
פרופ' איתן קולברג, מר בוב לפידות – רכז

ועדת כספים
פרופ' מנחם יערי, מר גוריון מלצר, ד"ר עמנואל
שרון, מר יוסי לנץ – רכז

ועדת מלגות פולקס
פרופ' יהודית בירק – יו"ר, פרופ' ערן דולב,
פרופ' מאיר וילצ'יק, פרופ' אורי זליגסון,
פרופ' מיכאל פריי, גב' גליה פינצ'י – רכזת

ועדה לזוכה הפרס על שם גרשם שלום
פרופ' משה אידל – יו"ר, פרופ' רות ארנון, פרופ'
אברהם גרוסמן, פרופ' יוחנן פרידמן, פרופ' מרדכי
עקיבא פרידמן

**ועדת פורום אופקים חדשים במדע (פורום
מדעי הטבע)**

פרופ' איתמר וילנר – יו"ר, פרופ' יוסף אמרי,
פרופ' אילן חת, פרופ' רפאל דוד לוי,
פרופ' אלכסנדר לויצקי, פרופ' רפאל משולם,
פרופ' עדי שמיר, ד"ר יוסי סגל – רכז

**חבר היועצים של קרן בת-שבע דה
רוטשילד**

פרופ' מנחם יערי – נשיא, פרופ' רות ארנון –
יו"ר, פרופ' חנוך גוטפרינד, פרופ' אלישע האס,
פרופ' דוד הורן, פרופ' יהושע יורטנר,
פרופ' רפאל משולם, פרופ' אורי סיון, פרופ' קנת'
פרייס, פרופ' אלכס קינן, פרופ' גיורא שמחן

10. נציגי האקדמיה בגופים ובמוסדות

(לפי סדר האל"ף-בי"ת)

- הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי
פרופ' יהודה באואר
- הוועד הישראלי לאונסק"ו
מר בוב לפידות
- הוועדה האקדמית של המכון ללימודים מתקדמים (האוניברסיטה העברית בירושלים)
פרופ' רות ארנון, פרופ' מנחם יערי
- הוועדה הלאומית לקידום מחקר וטכנולוגיות יסוד לשיטות הגנה על תשתיות אזרחיות
פרופ' יגאל תלמי
- המועצה הלאומית למחקר ופיתוח (מולמו"פ)
פרופ' יהודית בירק
- המועצה לניסויים בבעלי חיים
פרופ' אהוד זיו – יו"ר, פרופ' יעקב גופס, ד"ר עתניאל דרור, פרופ' שמואל עינב, פרופ' סיליה פסברג, פרופ' חנן פרנק
- הקורטוריון של הטכניון
פרופ' נוגה אלון
- הקן הדו־לאומית למדע ארצות־הברית-ישראל
פרופ' יוסף שילה
- ועדת קרן מינרבה לחילופי מדענים בין ישראל לגרמניה
פרופ' עמנואל אדלר – יו"ר, פרופ' עוזי קלדור, פרופ' דן שכטמן
- יועצים מדעיים לנשיא המדינה מטעם האקדמיה
פרופ' רות ארנון – יועצת למדע לנשיא המדינה, פרופ' צבי בן־אברהם – יועץ למדעים ולאיכות הסביבה לנשיא המדינה
- מועצת פרסי הארווי
פרופ' יקיר אהרנוב, פרופ' עדה יונת
- פורום תל"מ (תשתיות לאומיות למחקר ולפיתוח)
פרופ' יעקב זיו
- פרס דן דוד (אוניברסיטת תל־אביב)
פרופ' יהושע יורטנר
- מועצת רשות העתיקות
פרופ' ב"ז קדר
- קרן יוספה וליאוניד אולשוונג (האפוטרופוס הכללי)
מר בוב לפידות

11. נספחים

11.1 חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים תשכ"א-1961

הקמת האקדמיה

1 מוקמת בזה האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים (להלן – 'האקדמיה').

מטרות

- 2 מטרות האקדמיה ותפקידיה הם:
- (1) לרכז בתוכה כחברים מטובי אישי המדע תושבי ישראל;
 - (2) לטפח ולקדם פעילות מדעית;
 - (3) לייעץ לממשלה בפעולות הנוגעות למחקר ולתכנון מדעי בעלי חשיבות לאומית;
 - (4) לקיים מגע עם גופים מקבילים בחוץ-לארץ;
 - (5) לפעול בייצוג המדע הישראלי במוסדות ובכינוסים בין-לאומיים, מתוך תיאום עם מוסדות המדינה;
 - (6) לפרסם כתבים שיש בהם כדי לקדם את המדע;
 - (7) לעסוק בכל פעילות שיש בה כדי לשמש את המטרות האמורות.

מושב האקדמיה

3 מושב האקדמיה יהיה בירושלים.

האקדמיה – תאגיד פטור ממסים

4 האקדמיה היא תאגיד, כשר לכל חובה, זכות ופעולה משפטית.
4א לעניין פקודת מס הכנסה, נחשבת האקדמיה כמוסד בעל אופי ציבורי לענייני תרבות, חינוך ומדע, וכל עיסקה של האקדמיה וכל נכסיה יהיו פטורים מכל אגרה, ארנונה או תשלום-חובה אחר המשתלמים למדינה או לרשות מקומית.

חברי האקדמיה

5 חברי האקדמיה יהיו חברי הוועד המכין להקמת האקדמיה הלאומית למדעים, שנתמנו לכך בתוקף החלטת הממשלה מיום כ"ו בחשון תשי"ט/9 בנובמבר 1958, וחברים נוספים שייבחרו על ידי האקדמיה באסיפה כללית.

חברות והפסקתה

- 6 חבר האקדמיה יהיה חבר בה לכל ימי חייו; חברותו תיפסק באחת מאלה:
- (1) אם ביקש מאת נשיא האקדמיה, בכתב, לראות את מקומו פנוי;
 - (2) אם חדל להיות תושב ישראל והוא איננו חבר-חוק; או
 - (3) אם הורשע בעבירה בפסק דין סופי והאקדמיה מצאה כי בנסיבות העניין היה בעבירה משום קלון.

נשיא האקדמיה וסגנו

7 נשיא האקדמיה יתמנה על ידי נשיא המדינה, על פי המלצת האקדמיה, מבין חבריה תושבי ישראל; נשיא האקדמיה יתמנה לשלוש שנים, והוא יוסיף לכהן אף לאחר מכן עד למינוי הבא של נשיא האקדמיה; סגן הנשיא ייבחר על ידי האקדמיה.

החטיבות

8 באקדמיה יהיו חטיבה למדעי הרוח וחטיבה למדעי הטבע; כל חטיבה תבחר ביושב־ראש החטיבה.

מועצת האקדמיה

9 ענייני האקדמיה ינוהלו על ידי מועצת האקדמיה.

הרכב המועצה

10 מועצת האקדמיה תהיה מורכבת מנשיא האקדמיה, סגן הנשיא, יושב־ראש החטיבה למדעי הרוח, יושב־ראש החטיבה למדעי הטבע והמנהל האדמיניסטרטיבי שיתמנה על ידי יתר חברי המועצה: נעדר הנשיא – ימלא את מקומו סגן הנשיא; נעדרו הנשיא וסגנו – תבחר המועצה ממלא מקום לנשיא מבין חברי האקדמיה לתקופת העדרם של הנשיא וסגנו.

האסיפה הכללית של האקדמיה

11 האקדמיה תתכנס לאסיפה כללית לפי הצורך, ולפחות אחת לשנה, למטרות אלה:

- (1) לעשות כל פעולה שיוחדה לאסיפה הכללית לפי חוק זה או לפי התקנון;
- (2) להחליט בדבר אישור הדוחות של המועצה, תכנית הפעולות של האקדמיה ומוסדותיה שתוגש על ידי המועצה, דוח רואה החשבון והצעת התקציב;
- (3) להחליט בכל עניין אחר שיועמד על סדר היום של האסיפה הכללית על ידי המועצה, או על ידי חמישה מחברי האקדמיה.

חברי־חוץ

12 האקדמיה רשאית לבחור באנשי מדע מובהקים תושבי חוץ־לארץ כחברי־חוץ של האקדמיה.

ביצוע

13 שר החינוך והתרבות ממונה על ביצוע חוק זה.

תקנון

14 האקדמיה רשאית, בהתייעצות עם שר החינוך והתרבות, להתקין תקנון לאקדמיה ובו ייקבעו בין היתר:

- (1) הכללים לפיהם תבחר האקדמיה את חבריה ונושאי תפקידים בה, במידה שלא נקבעו בחוק זה;
- (2) סדרי העבודה של האקדמיה ומוסדותיה;
- (3) ניהול המשק והכספים;
- (4) מעמדם וזכויותיהם של חברי־חוץ.

הוראות מעבר

15 (א) תקנון האקדמיה הלאומית למדעים שאושר על ידי הממשלה ביום ' באלול תשי"ט/13 בספטמבר 1959 – פרט להוראותיו שנכללו בחוק זה – ובתיאומים לפי העניין, יהיה תקנון האקדמיה, כל עוד לא שונה או הוחלף על פי סעיף 14.

(ב) בחירה לאקדמיה ומינוי לתפקיד בה וכן כל פעולה לקידומה ולקידום פעולותיה, שנעשו בהתאם לתקנון האקדמיה לפני תחילתו של חוק זה, שרירים מיום עשייתם.

11.2 תקנון האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, התשס"ח - 2008

בתוקף סמכותה לפי סעיף 14 לחוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, התשכ"א-1961' (להלן: החוק), מתקינה האקדמיה, בהתייעצות עם שר המדע, התרבות והספורט², תקנון זה:

פרק ראשון: חברות באקדמיה

מספר החברים

1 מספר החברים בכל חטיבה לא יעלה על ארבעים, אולם חברים שגילם שבעים וחמש שנים ומעלה וחברי חוץ לא יבואו במניין זה.

בחירת חברים חדשים

- 2 (א) מדי שנה בשנה רשאית האקדמיה לבחור עד חמישה חברים חדשים בכל חטיבה, בכפוף לאמור בתקנה 1.
- (ב) חברי האקדמיה, למעט חברי חוץ, הם אישי מדע תושבי ישראל כמשמעותם בסעיף 2 (1) לחוק; לעניין זה –
 "איש מדע" – אדם שעיקר פעילותו הוא במחקר ובקידום הידע האנושי בכלים מדעיים;
 "תושב ישראל" – אדם שמקום מגוריו העיקרי הוא בישראל ובשעת בחירתו פעילותו המחקרית נמנית עם מסכת העשייה המדעית הישראלית.
- (ג) מועצת האקדמיה מוסמכת להחליט החלטות הנוגעות לתקנה זו.

הצעת מועמדים

- 3 (א) המועמדים לחברות בכל חטיבה יוצעו בכתב ליושב הראש שלה על ידי שלושה מחברי אותה חטיבה לפחות. ההצעות תוגשנה לכל המאוחר 30 יום לפני מועד ישיבת החטיבה שבה ייבחרו המועמדים לפי תקנה 4. בכל שנה יודיע יו"ר החטיבה לחברי החטיבה, בכתב, שלושה חודשים לפחות לפני מועד ישיבת הבחירה, מהו המועד האחרון להגשת שמות המועמדים.
- (ב) מועצת האקדמיה רשאית למנות ועדה של שישה חברים, שלושה מכל חטיבה, שמסמכותה להציע בכתב למועצת האקדמיה מועמד או מועמדים לחברות נוסף על המועמדים המוצעים על ידי החטיבות.

בחירת מועמדים

- 4 (א) מתוך רשימת המועמדים המוצעים על פי תקנה 3 (א) תבחר החטיבה, בהצבעה חשאית וברוב של שני שלישים מבעלי זכות ההצבעה שנוכחותם בישיבה נרשמה כדין, את המועמדים שהיא ממליצה לבחור לאותה חטיבה לפי תקנה 2. המניין החוקי של המשתתפים בהצבעה לבחירת מועמדים הוא רוב חברי החטיבה הנמצאים בארץ במועד הישיבה. המועמדים שיומלצו כאמור יבואו לבחירה סופית באסיפה הכללית של האקדמיה.
- (ב) מתוך רשימת המועמדים המוצעים על פי תקנה 3 (ב) תבחר המועצה, בהצבעה חשאית ופה אחד, את המועמדים הנוספים שהיא ממליצה לבחור לאקדמיה. המניין החוקי של המשתתפים בהצבעה לבחירת מועמדים לפי תקנת משנה זו הוא שלושה מארבעת אלה: הנשיא, סגנו ושני יושבי ראש החטיבות. המועמדים יבואו לבחירה סופית באסיפה הכללית של האקדמיה. חבר שנבחר בהליך זה יבחר את החטיבה שאליה ישתייך בהתייעצות עם הנשיא.

1 ח' התשכ"א, עמ' 193; התשל"ג, עמ' 45
 2 י"פ התש"ס, עמ' 1088

בחירת חברים

5 רשימת המועמדים שנבחרו כאמור בתקנה 4 תועבר לבחירה סופית באסיפה הכללית של האקדמיה. המניין החוקי בהצבעה לבחירת חברים הוא מחצית חברי האקדמיה הנמצאים בארץ במועד הישיבה. ההצבעה תהיה על דף הצבעה אחד. הבחירה תהיה בהצבעה חשאית וברוב של שני שלישים מבעלי זכות ההצבעה שנוכחותם בישיבה נרשמה כדין.

הודעה על הבחירה

6 נשיא האקדמיה יודיע על בחירתם של החברים החדשים, לאחר שקיבל את הסכמתם; חברותו של חבר חדש מתחילה ביום קבלת הסכמתו לכהן כחבר האקדמיה.

חברי חוץ

7 (א) חברי חוץ ייבחרו בדרך הקבועה בתקנות 3 עד 6. בהיותם בישראל יהיו רשאים להשתתף בישיבות האסיפה הכללית ובישיבות החטיבה שהם משתייכים אליה, אך ללא זכות הצבעה.
(ב) מספר חברי החוץ לא יעלה על עשירית ממספר חברי האקדמיה שאינם חברי חוץ. בכל שנה ייבחרו בכל חטיבה לכל היותר שני חברי חוץ.

פרק שני: ישיבות האקדמיה

האסיפה הכללית

8 (א) מליאת האקדמיה תתכנס פעמיים בשנה לפחות ותדון בעניינים הנתונים לסמכותה לפי סעיף 11 לחוק. בכל שנה תוקדש אחת הישיבות לבחירת חברים חדשים, ובעת הצורך לבחירת הנשיא וסגן הנשיא. כאשר מספר המועמדים לבחירה גדול משלושה, תוקדש הישיבה כולה לנושא זה.
(ב) כמו כן תוקדש ישיבה אחת בכל שנה לדיון בדוח השנתי של האקדמיה, בדוח הביקורת, בדוחות הכספיים ובתקציב האקדמיה.
(ג) יו"ר האסיפה הכללית הוא נשיא האקדמיה, ובהיעדרו – סגן הנשיא.
(ד) יכול שהמליאה תתכנס לישיבות נוספות, על פי החלטת מועצת האקדמיה, לשמיעת הרצאות מדעיות או לדיון בעניינים ובהתפתחויות שהמועצה סבורה שאין לדחותו. ישיבה מיוחדת של המליאה תכונס גם כל אימת שתתקבל בקשה בכתב לכך מחמישה עשר מחברי האקדמיה לפחות. המועצה תיענה לבקשה כזאת בהקדם האפשרי.

המניין החוקי בישיבות האסיפה הכללית

9 (א) המניין החוקי בישיבת האסיפה הכללית של האקדמיה הוא מחצית חברי האקדמיה הנמצאים בארץ במועד הישיבה.
(ב) באין מניין חוקי בשעה שנקבעה לישיבת האסיפה הכללית, יוכל יושב הראש לפזר את האסיפה למשך 30 דקות ולכנסה מחדש בתום הזמן הזה. ישיבת האסיפה תהיה אז חוקית בכל מספר נוכחים. באין מניין חוקי לא ייבחרו חברים חדשים, לא ייבחר נשיא או סגן נשיא, לא תיבחר ועדת ביקורת ולא יידונו שינויים בתקנון.
(ג) כל חבר שנוכחותו נרשמה כדין לפני ההצבעה ייכלל במניין החוקי הנדרש בהצבעה זו. חבר שנוכחותו נרשמה כאמור ולא השתתף בהצבעה ייחשב כמי שהצבעתו "נמנע".

הזמנות לישיבות האסיפה הכללית

10 הזמנות לישיבה של האסיפה הכללית יישלחו לחברים בדואר או בדואר אלקטרוני בהסכמתם, 21 יום לפחות לפני מועד הישיבה, ויכללו את סדר היום של הישיבה.

ישיבות סגורות ופתוחות

11 ישיבות האסיפה הכללית סגורות לקהל. בשנה שבה נבחרים חברים חדשים תתקיים ישיבה פתוחה ובה יוצגו הנבחרים לפני הציבור. מועצת האקדמיה רשאית לכנס ישיבות פתוחות נוספות.

הצבעה באסיפה הכללית

12 ההצבעה באסיפה הכללית תהיה גלויה, אלא אם כן נדרשת על פי תקנון זה הצבעה חשאית או אם חמישה חברים שאינם חברי חוץ דרשו הצבעה חשאית. ההחלטות שתקבלנה ברוב רגיל של הנוכחים בהצבעה, אלא אם כן נדרש על פי תקנון זה רוב גדול יותר. היו הקולות שקולים, יהיה ליושב הראש קול נוסף מכריע.

תוצאות ההצבעה

13 תוצאות ההצבעה יוכרזו על ידי נשיא האקדמיה. פרוטוקול מאושר על ידו ייחשב להוכחה של תוצאות ההצבעה. נבצר מן הנשיא לאשר את הפרוטוקול, יאשרו סגן הנשיא.

תוקפן של החלטות

14 תוקפן של החלטות האקדמיה לא ייפגע בשל פגם פרוצדורלי שנתגלה בדיעבד, לרבות פגם בתהליך בחירתו של חבר או אי-מסירת הזמנה לחבר.

ישיבות החטיבות

- 15 (א) כל חטיבה תתכנס לשתי ישיבות בשנה לפחות. לפי הצורך תוקדש אחת הישיבות כולה לבחירת חברים חדשים ולבחירת יו"ר החטיבה וממלא מקומו. ישיבה זו תתקיים 30 יום לפחות לפני ישיבת המליאה המוקדשת לבחירת החברים החדשים. המניין החוקי בישיבת החטיבה הוא מחצית חברי החטיבה הנמצאים בארץ במועד הישיבה.
- (ב) יו"ר החטיבה רשאי לזמן ישיבות נוספות של החטיבה, והוא חייב לזמן בהקדם האפשרי אם חמישה מחברי החטיבה מבקשים שיעשה כן.
- (ג) הזמנות לישיבה של החטיבה יישלחו לחברי החטיבה בדואר (או בדואר אלקטרוני בהסכמתם) 21 יום לפחות לפני מועד הישיבה. במקרים מיוחדים רשאי יו"ר החטיבה לקבוע כי ההזמנות תישלחנה פחות מ-21 יום לפני מועד הישיבה. בהזמנה לישיבת חטיבה יפורט סדר היום של הישיבה.
- (ד) לפי הזמנת יו"ר החטיבה יוכל להשתתף ולהרצות בישיבות אלה גם מי שאינו חבר האקדמיה.

פרק שלישי: מינהל

הנשיא וסגנו

- 16 (א) בתקנון זה, "בחירת נשיא האקדמיה" – בחירת חבר האקדמיה שהאסיפה הכללית ממליצה לנשיא המדינה למנותו לתפקיד נשיא האקדמיה.
- (ב) נשיא האקדמיה וסגנו יהיו מחטיבות שונות. ככלל, תפקיד הנשיא יעבור בין שתי החטיבות לסירוגין. תקנה זו לא תחול על בחירת נשיא מכהן לתקופת כהונה שנייה.
- (ג) סגן הנשיא ייבחר על ידי מליאת האקדמיה לתקופת כהונתו של נשיא האקדמיה.
- (ד) לא יאוחר משנה לפני סיום תקופת כהונתם של הנשיא ושל סגן הנשיא, או בשעה שנבצר מאחד מהם או משניהם למלא את תפקידם, תבחר כל חטיבה, בהליך שיקבע יו"ר החטיבה, שלושה חברים לוועדת חיפוש שתפקידה להציע מועמדים לתפקידים המתפנים. כל חבר רשאי להציע מועמדים לכהונה בוועדת החיפוש. חברי המועצה לא יוכלו להיבחר לוועדת החיפוש. חברי הוועדה יבחרו מביניהם את יו"ר הוועדה. הוועדה רשאית להציע יותר ממועמד אחד לכל תפקיד. להחלטה בוועדה דרושים ארבעה קולות. הצעות הוועדה תימסרנה לחברים בכתב 45 יום לפחות לפני ישיבת הבחירה.
- (ה) נוסף על האמור לעיל, חמישה מחברי האקדמיה רשאים להציע יחד מועמדים לשני התפקידים. הצעות אלה תימסרנה למזכירות האקדמיה 30 יום לפחות לפני ישיבת הבחירה ותישלחנה לחברי האקדמיה בדואר 21 יום לפחות לפני ישיבת הבחירה. יו"ר ועדת החיפוש ינהל את החלק של ישיבת המליאה שבו ייבחרו הנשיא וסגן הנשיא. הוא יציג הן את מועמדי ועדת החיפוש והן את המועמדים שהציעו חברי האקדמיה.

- (1) נשיא האקדמיה וסגנו ייבחרו בהצבעה חשאית, וברוב רגיל של בעלי זכות ההצבעה שנוכחותם בישיבה נרשמה כדין, לתקופת כהונה של שלוש שנים. לא קיבל שום מועמד רוב קולות בהצבעה הראשונה, תיערך הצבעה שנייה לבחירה בין שני המועמדים שקיבלו את מספר הקולות הגדול ביותר.
- (2) נשיא האקדמיה וסגנו לא יכהנו יותר משתי תקופות כהונה רצופות.
- (ח) פסקה כהונתו של נשיא האקדמיה או של סגן נשיא האקדמיה, או נבצר מאחד מהם או משניהם למלא את תפקידם באופן קבוע, תכונס האסיפה הכללית לישיבה מיוחדת ותבחר את נשיא האקדמיה או את סגן הנשיא, לפי הצורך, על פי הוראות סעיף 7 לחוק ותקנה זו.
- (ט) ככלל, א' בתשרי הוא יום כניסתם לתפקיד של הנשיא, של סגן הנשיא ושל החברים הנבחרים של המועצה.
- (י) עם מינויו של נשיא חדש תסתיים כהונתו של סגן הנשיא הקודם.

יושבי ראש החטיבות וממלאי מקומם

- 17 (א) יושבי ראש החטיבות ייבחרו בחטיבות ברוב רגיל בבחירות חשאיות לתקופה של שלוש שנים. שלושה חברי חטיבה רשאים להציע יחד מועמד לתפקיד יו"ר החטיבה. לא קיבל שום מועמד רוב קולות בהצבעה הראשונה, תיערך הצבעה שנייה לבחירה בין שני המועמדים שקיבלו את מספר הקולות הגדול ביותר.
- (ב) יו"ר החטיבה לא יכהן יותר משתי תקופות כהונה רצופות.
- (ג) לכל יושב ראש ייבחר ממלא מקום לתקופת כהונתו בהליך שיקבע יושב הראש.

הצבעות במועצה

18 ההצבעות במועצה הן בהרמת ידיים בלבד וההחלטות יתקבלו ברוב רגיל, אלא אם כן נקבע אחרת בתקנון זה. היו הקולות שקולים, יהיה לנשיא קול נוסף מכריע. חתימת הנשיא או חתימת סגן הנשיא על הפרוטוקול, ובכללו ההחלטות, תשמשנה הוכחה לכאורה לנכונותו.

המניין החוקי במועצה

19 המניין החוקי בישיבות המועצה הוא שלושה.

ועדות

20 המועצה תקבע את רשימת הוועדות הקבועות הפועלות באקדמיה ותמנה את חבריהן ואת יושבי הראש שלהן לתקופת כהונה של עד שלוש שנים. יושבי ראש הוועדות לא יכהנו יותר משתי תקופות כהונה רצופות. המועצה רשאית, ביזמתה או לפי הצעת החטיבות, למנות גם ועדות אד הוק לטיפול בעניינים הקשורים בתפקידי האקדמיה או בעניינים אחרים שלדעת המועצה ראויים לבחינה על ידי ועדה. לוועדות אלה יכול להתמנות גם מי שאינו חבר האקדמיה. המועצה תמנה את נציגי האקדמיה בגופים ציבוריים, במוסדות בין-לאומיים ובגופים אחרים לפי הצורך, ויכול שגם הם לא יהיו חברי האקדמיה.

המנהל האדמיניסטרטיבי

- 21 (א) המנהל האדמיניסטרטיבי (להלן: המנהל) לא ישתתף בדיונים בעניין מינויו או פיטוריו ובדיונים לפי תקנה 4(ב) ולא תהיה לו באלה זכות הצבעה.
- (ב) פסקה כהונתו של המנהל או נבצר ממנו למלא את תפקידו ימנו יתר חברי המועצה ממלא מקום או מנהל בפועל עד מינוי המנהל החדש.

זכות חתימה

- 22 (א) בענייני מינהל וכספים תחייב את האקדמיה חתימת שני חברי המועצה, או חתימת ממלא מקום המנהל, או חתימת המנהל בפועל יחד עם חתימת אחד מחברי המועצה האחרים.
- (ב) מועצת האקדמיה תהיה רשאית להסמיך מורשי חתימה נוספים מבין חברי האקדמיה ועובדיה ולקבוע את גבולות סמכותם.

סדרי העבודה

23 האסיפה הכללית תקבע, על פי הצעת המועצה, כללים והוראות לעבודתה ולעבודת החטיבות והוועדות.

פרק רביעי: ביקורת

ועדת ביקורת

24 האסיפה הכללית תבחר ועדת ביקורת, שתורכב מחברים משתי החטיבות. וועדת הביקורת תבחר את היושב ראש שלה מבין חבריה.

הזמנת מבקר

- 25 (א) המועצה תזמין מדי פעם, במועדים שייראו לה, אדם שאיננו עובד האקדמיה לערוך ביקורת בעניינים של מינהל האקדמיה (להלן: המבקר).
- (ב) המבקר יבדוק אם המינהל פעל על פי החוק ועל פי ההוראות שנגזרו ממנו ואם רשויות האקדמיה ועובדיה נהגו לפי העקרונות של מינהל תקין.
- (ג) בעת מילוי תפקידו לא יהיה המבקר כפוף לגוף או לאדם כלשהו באקדמיה ולא יהיה תלוי בהם. הנושאים שיבדוק ייקבעו בתיאום עם ועדת הביקורת.
- (ד) המבקר יגיש לוועדת הביקורת דין וחשבון ויפרט בו את ממצאי ביקורתו. אם גילה ליקויים, יביא בדין וחשבון את המלצותיו לתיקונם ולמניעתם לעתיד לבוא. בד בבד יגיש המנהל לוועדת הביקורת מסמך ובו תגובת המינהל על ממצאי הביקורת ופירוט הצעדים שבדעתו לנקוט לתיקון הליקויים שנתגלו. המועצה תביא את ממצאי הביקורת ואת תגובת המינהל לידיעת המליאה.

פרק חמישי: הוראות שונות

שינויים בתקנון

26 המליאה רשאית, ברוב של שני שלישים מבעלי זכות הצבעה שנוכחותם בישיבה נרשמה כדין, להכניס שינויים בתקנון זה, להוסיף על הוראותיו ולגרוע מהן. התיקונים ייכנסו לתוקפם לאחר התייעצות עם השר הממונה על ביצוע חוק האקדמיה.

ביטול

27 תקנון האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, התשכ"ב - 1962³ - בטל.

3 קת' התשכ"ב, עמ' 1495; התשל"ו, עמ' 300; התשמ"ו, עמ' 772; התשמ"ט, עמ' 1453; התשנ"ז, עמ' 816; התשנ"ה עמ' 1455; התשנ"ז, עמ' 832.

12. חברים שהלכו לעולמם

שנת הבחירה

חברים שהלכו לעולמם בשנת תשס"ח-תשס"ט		
תש"ך/1959	פרופסור-מכון למתמטיקה, מכון ויצמן למדע	דבורצקי, אריה (תרע"ו-תשס"ח)
תשנ"ב/1991	פרופסור ללשון העברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	ייבין, ישראל (תרפ"ג-תשס"ח)
תשל"ח/1978	פרופסור למתמטיקה, אוניברסיטת תל-אביב	פיאטצקי-שפירו, איליה (תרפ"ט-תשס"ח)
תש"ך/1960	פרופסור-מכון לביופיזיקה, מכון ויצמן למדע	קציר, אפרים (תרע"ו-תשס"ט)
תשל"ח/1978	פרופסור לתלמוד, האוניברסיטה העברית בירושלים	אברמסון, שרגא (תרע"ו-תשנ"ו)
תש"ך/1959	פרופסור לפרזיטולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	אדלר, שאול (תרנ"ה-תשכ"ו)
תש"ך/1959	פרופסור מחקר לאלקטרוניקה, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	אולנדורף, פרנץ (תר"ס-תשמ"ב)
תש"ך/1959	פרופסור לתלמוד ולמדרש, האוניברסיטה העברית בירושלים	אורבך, אפרים אלימלך (תרע"ב-תשנ"א)
תשכ"א/1961	פרופסור להיסטוריה של העמים המוסלמיים, האוניברסיטה העברית בירושלים	איילון, דוד (תרע"ד-תשנ"ח)
תש"ך/1959	פרופסור לתלמוד ולמדרש, האוניברסיטה העברית בירושלים	אלבק, חנוך (תר"ן-תשל"ב)
תשמ"ז/1987	פרופסור לפיזיקה, מכון ויצמן למדע	אלכסנדר, שלמה (תר"ץ-תשנ"ח)
תשנ"ב/1991	פרופסור להיסטוריה עתיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	אשרי, דוד (תרפ"ה-תש"ס)
תש"ך/1959	פרופסור לפילוסופיה סוציאלית, האוניברסיטה העברית בירושלים	בובר, מרדכי מרטין (תרל"ח-תשכ"ה)
תשכ"ט/1969	פרופסור לכימיה פיזיקלית, המכון לחקר הנגב	בלוך, משה רודולף (תרס"ב-תשמ"ה)

תשמ"א/1981	פרופסור לסוציולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	בן-דוד, יוסף (תר"ף-תשמ"ו)
תש"ך/1959	פרופסור לתולדות עם ישראל בימי הביניים, האוניברסיטה העברית בירושלים	בער, יצחק פריץ (תרמ"ט-תש"ם)
תשכ"ד/1964	פרופסור לסטטיסטיקה ולדמוגרפיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	בקי, רוברטו (תרס"ט-תשנ"ו)
תש"ך/1960	פרופסור לכימיה אורגנית, האוניברסיטה העברית בירושלים	ברגמן, ארנסט דוד (תרס"ד-תשל"ה)
תשכ"ח/1968	פרופסור לפרמקולוגיה, בית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית והדסה בירושלים	ברגמן, פליקס (תרס"ח-תשס"ב)
תש"ך/1959	פרופסור לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	ברגמן, שמואל הוגו (תרמ"ד-תשל"ה)
תשכ"ג/1963	פרופסור ללוגיקה ולפילוסופיה של המדעים, האוניברסיטה העברית בירושלים	בר-הלל, יהושע (תרע"ה-תשל"ו)
תשל"ו/1975	פרופסור לכלכלה, האוניברסיטה העברית בירושלים	ברונו, מיכאל (תרצ"ב-תשנ"ז)
תש"ך/1959	פרופסור לביולוגיה, מכון ויצמן למדע	ברנבלום, יצחק (תרמ"ד-תש"ס)
תשל"א/1971	פרופסור למדידה פסיכולוגית וסוציולוגית, האוניברסיטה העברית בירושלים	גוטמן, אליהו לואיס (תרע"ו-תשמ"ח)
תשל"ו/1976	פרופסור לכימיה, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	גינצבורג, דוד (תר"ף-תשמ"ח)
תשנ"ה/1994	פרופסור לשפות שמיות עתיקות, האוניברסיטה העברית בירושלים	גרינפלד, חיים יונה (תרפ"ו-תשנ"ה)
תשכ"ג/1962	פרופסור לפיזיקה, מכון ויצמן למדע	דה-שליט, עמוס (תרפ"ז-תשכ"ט)
תש"ך/1959	פרופסור לתולדות עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	דינור, בן-ציון (תרמ"ד-תשל"ג)
תשכ"ו/1966	פרופסור לזואולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	האז, גיאורג (תרס"ה-תשמ"א)
תשכ"א/1961	פרופסור ללימודים קלסיים, האוניברסיטה העברית בירושלים	וירשובסקי, חיים (תרע"ו-תשל"ז)

	פרופסור לפיזיולוגיה פתולוגית ולביוכימיה, בית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית והדסה בירושלים	ורטהיימר, חיים ארנסט (תרנ"ג-תשל"ח)
תש"ך/1960	פרופסור לבוטניקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	זהרי, מיכאל (תרנ"ח-תשמ"ג)
תש"ך/1960	פרופסור למשפט אזרחי, האוניברסיטה העברית בירושלים	טדסקי, גוידו (גד) (תרס"ז-תשנ"ג)
תש"ך/1960	פרופסור ללשון העברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	טור-סיני, נפתלי הרץ (תרמ"ז-תשל"ד)
תשכ"ח/1968	פרופסור להיסטוריה של העת החדשה, האוניברסיטה העברית בירושלים	טלמון, יעקב לייב (תרע"ו-תש"ם)
תשכ"ד/1964	פרופסור לארכאולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	ידין, יגאל (תרע"ז-תשמ"ד)
תשכ"ד/1964	פרופסור לפיזיקה ניסיונית, האוניברסיטה העברית בירושלים	כהן, סולי גבריאל (תרפ"א-תשמ"ד)
תשכ"ט/1969	פרופסור לתלמוד, בית המדרש לרבנים באמריקה, ניו יורק	ליברמן, שאול (תרנ"ח-תשמ"ג)
תשמ"ה/1985	פרופסור למקרא, אוניברסיטת תל-אביב	ליכט, יעקב (תרפ"ב-תשנ"ג)
תשל"ט/1979	פרופסור לפיזיולוגיה, מכון ויצמן למדע	לינדנר, יוחנן (תרפ"ט-תשמ"ט)
תשנ"ט/1999	פרופסור לכימיה פיזיקלית, מכון ויצמן למדע	ליפסון, שניאור (תרע"ד-תשס"א)
תשנ"ז/1997	פרופסור ללשון העברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	מורג, שלמה (תרפ"ו-תשנ"ט)
תש"ך/1960	פרופסור לתולדות עם ישראל בימי המקרא ולארכאולוגיה של ארץ-ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	מזר, בנימין (תרס"ו-תשנ"ה)
תשכ"ח/1968	פרופסור לאופתלמולוגיה, בית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית והדסה בירושלים	מיכאלסון, יצחק (תרס"ג-תשמ"ב)
תשכ"ו/1966	פרופסור לפיזיקה, אוניברסיטת תל-אביב	נאמן, יובל (תרפ"ו-תשס"ו)

	פרופסור לקרדיולוגיה, בית הספר לרפואה של אוניברסיטת תל-אביב	נויפלד, הנרי (תרפ"ג-תשמ"ז)
תשמ"ד/1984	ובית החולים ע"ש שיבא, תל-השומר פרופסור למקרא,	סגל, משה צבי (תרל"ז-תשכ"ח)
תש"ך/1959	האוניברסיטה העברית בירושלים	
	פרופסור ללשון וספרות יידיש, האוניברסיטה העברית בירושלים	סדן, דב (תרס"ב-תש"ן)
תשכ"ב/1962		
	פרופסור להיסטוריה ולפילוסופיה של המדעים, האוניברסיטה העברית בירושלים	סמבורסקי, שמואל (תר"ס-תש"ן)
תשכ"ב/1962		
	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	עמיצור, שמשון אברהם (תרפ"א-תשנ"ד)
תשכ"ט/1969		
	פרופסור לבלשנות מצרית ושמית, האוניברסיטה העברית בירושלים	פולוצקי, הנס יעקב (תרס"ה-תשנ"א)
תש"ך/1959		
	פרופסור לכלכלה, האוניברסיטה העברית בירושלים	פטינקין, דן (תרפ"ב-תשנ"ה)
תשכ"ג/1963		
	פרופסור לפילוסופיה כללית ויהודית, האוניברסיטה העברית בירושלים	פינס, שלמה (תרס"ח-תש"ן)
תש"ך/1960		
	פרופסור לגאולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	פיקרד, יהודה ליאו (תר"ס-תשנ"ז)
תשכ"א/1961		
	פרופסור לביולוגיה של התא, מכון ויצמן למדע	פלדמן, מיכאל (תרפ"ו-תשס"ה)
תשל"ז/1977		
	פרופסור למדעי הדתות, האוניברסיטה העברית בירושלים	פלוסר, דוד (תרע"ז-תש"ס)
תש"ם/1980		
	פרופסור לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	פליישר, עזרא (תרפ"ט-תשס"ו)
תשמ"ד/1984		
	פרופסור למתמטיקה שימושית, מכון ויצמן למדע	פקריס, חיים לייב (תרס"ח-תשנ"ג)
תשכ"א/1961		
	פרופסור להיסטוריה של ימי הביניים, האוניברסיטה העברית בירושלים	פראווור, יהושע (תרע"ז-תש"ן)
תשכ"ג/1963		
	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	פרנקל, אברהם הלוי (תרנ"א-תשכ"ו)
תש"ך/1960		
	פרופסור לגינקולוגיה ולאובסטטריקה, בית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית	צונדק, ברנהרד (תרנ"א-תשכ"ז)
תש"ך/1959	והדסה בירושלים	

	פרופסור לרפואה פנימית באוניברסיטת ברלין; פרופסור-אורח באוניברסיטה העברית בירושלים	צונדק, הרמן (תרמ"ז-תשל"ט)
תשכ"א/1961		
	פרופסור למקרא, האוניברסיטה העברית בירושלים	קויפמן, יחזקאל (תרנ"א-תשכ"ד)
תש"ך/1959		
	פרופסור לכימיה פיזיקלית, מכון ויצמן למדע	קציר, אהרן (תרע"ג-תשל"ב)
תש"ך/1959		
	פרופסור לספרות אנגלית ואמריקאית, אוניברסיטת תל-אביב	קרוק-גלעד, דורותיאה (תר"ף-תש"ן)
תשל"ד/1974		
	פרופסור לבלשנות כללית והודו-אירופית, האוניברסיטה העברית בירושלים	רוזן, חיים ברוך (תרפ"ב-תשנ"ט)
תשמ"א/1981		
	פרופסור-מחקר לפיזיקה, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	רוזן, נתן (תרס"ט-תשנ"ו)
תש"ך/1959		
	פרופסור לפילוסופיה כללית, האוניברסיטה העברית בירושלים	רוטנשטרייך, נתן (תרע"ד-תשנ"ד)
תש"ך/1959		
	פרופסור למחקר במכניקה עיונית ושימושית, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	רינר, מרכוס (תרמ"ו-תשל"ו)
תש"ך/1959		
	פרופסור לפיזיקה עיונית, האוניברסיטה העברית בירושלים	רקח, יואל (תרס"ט-תשכ"ה)
תש"ך/1959		
	פרופסור לפיזיקה תאורטית ושימושית, מכון ויצמן למדע	שטריקמן, שמואל (תר"ץ-תשס"ד)
תשנ"ה/1994		
	פרופסור להיסטוריה של עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	שטרן, מנחם (תרפ"ה-תשמ"ט)
תשל"ח/1978		
	פרופסור לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	שירמן, חיים (תרס"ה-תשמ"א)
תשכ"ד/1964		
	פרופסור לקבלה, האוניברסיטה העברית בירושלים	שלום, גרשם (תרנ"ז-תשמ"ב)
תש"ך/1959		
	פרופסור לספרות יידיש, האוניברסיטה העברית בירושלים	שמרוק, חנא (תרפ"א-תשנ"ז)
תשמ"ו/1986		
	פרופסור לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	שקד, גרשון (תרפ"ט-תשס"ז)
תש"ס/2000		
	פרופסור לאשורולוגיה ולהיסטוריה של המזרח הקדמון, האוניברסיטה העברית בירושלים	תדמור, חיים (תרפ"ד-תשס"ו)
תשמ"ה/1985		